

ТӨРИЙН БАНК ХК

(Монгол Улсад бүртгэлтэй аж ахуйн нэгж)

Аудитлагдсан санхүүгийн тайлан
2023 оны 12 дугаар сарын 31

ТӨРИЙН БАНК ХК

2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

АГУУЛГА	ХУУДАС
БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ	1
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ	2
ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ДҮГНЭЛТ	3 – 6
АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН	7
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН	8
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН	9
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН	10
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГУУД	11 – 89

ТӨРИЙН БАНК ХК

БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

ТУЗ-ИЙН ГИШҮҮД:

Бямбарагчаагийн Тэлмүүн
Бямбажавын Ганбат
Батсүхийн Сүх-Очир
Ганболдын Золбоо
Лувсандоржийн Сонор
Миширийн Батжаргал
Данзанбалжирын Энхжаргал
Сосорын Цэнд-Аюуш

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА:

Эрдэнэбаатарын Уянга

АЛБАН ХАЯГ:

Төрийн Банк ХК-ийн байр
Бага гойруу – 7/1, 1-р Хороо,
Чингэлтэй Дүүрэг,
Улаанбаатар-210644,
Монгол Улс

АУДИТОРУУД:

Эрнст энд Янг Монголия Аудит ХХК
Мэргэшсэн нягтлан бодогчид

ТӨРИЙН БАНК ХК

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА БА ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

Төрийн Банк ХК-ийн (цаашид “Банк” гэх) Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл (“ТУЗ”)-ийн дарга Бямбаагчаагийн Тэлмүүн, Гүйцэтгэх захирал Өлзийгийн Гантөр болон Дэд захирлын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Хишигтогтохын Лхагвасүрэн, бид энэхүү тайлангийн 7 – 89 дугаар хуудсанд үзүүлсэн, Банкны санхүүгийн тайлангууд нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС”)-ын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

БЯМБААГЧААГИЙН ТЭЛМҮҮН
(Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн дарга)

ӨЛЗИЙГИЙН ГАНТӨР
(Гүйцэтгэх захирал)

ХИШИГТОГТОХЫН ЛХАГВАСҮРЭН
(Дэд захирлын албан үүргийг түр орлон
гүйцэтгэгч)

Улаанбаатар хот, Монгол Улс
Огноо: 2024 оны 3 сарын 15

Building a better
working world

Ernst & Young Mongolia Audit LLC
Suite 200, 8 Zovkhis Building
Seoul Street 21
Ulaanbaatar 14251
Mongolia

Tel : +976 11 314032 / +976 11 312005
Fax : +976 11 312042
ey.com

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

Төрийн Банк ХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд

Зөрчилгүй дүгнэлт

Бид Төрийн Банк ХК (“Банк”)-ийн 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Банкны санхүүгийн байдлын тайлан, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн ашиг алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогуудын товчоо болон бусад тайлбар тодруулгуудаас бүрдсэн санхүүгийн тайлангуудад аудит хийж гүйцэтгэлээ.

Бидний дүгнэлтээр дээр нэрлэсэн санхүүгийн тайлангууд нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөл (“НББОУСЗ”)-өөс баталж гаргасан Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (“СТОУС”)-ын дагуу материаллаг алдаагүй, үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид энэхүү аудитын ажлыг Аудитын олон улсын стандарт (“АОУС”)-уудын дагуу хийж гүйцэтгэлээ. Уг стандартуудын дагуу хүлээсэн үүрэг хариуцлагуудыг энэхүү тайлангийн “Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага” хэсэгт харуулав. Бид Нягтлан Бодогчдын ᠑᠑ зүйн олон улсын стандартын зөвлөлөөс баталсан “Мэргэшсэн нягтлан бодогчдын ᠑᠑ зүйн дүрэм”-ийн дагуу Банкнаас хараат бус бөгөөд уг дүрэмд заасны дагуу өөрсдийн бусад ᠑᠑ зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь бидний гаргасан дүгнэлтэд хангалттай, зохистой үндэслэл болж чадна гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Аудитын гол асуудлууд

Аудитын гол асуудлууд гэдэг нь тайлант жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн ач холбогдолтой байсан гэж аудиторын мэргэжлийн үнэлэмжээр үзсэн асуудлууд юм. Эдгээр асуудлуудыг санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд бүхэлд нь анхаарч, аудиторын дүгнэлт өгөхдөө авч үзсэн бөгөөд бид уг асуудлуудын талаар тусдаа дүгнэлт гаргадаггүй болно. Аудитын гол асуудал нэг бүрийг бид хэрхэн авч үзсэн талаарх тайлбарыг дор өгөв.

Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага хэсэгт дурдсан үүрэг хариуцлагууд болон эдгээр асуудлуудтай холбоотой үүрэг хариуцлагыг бид бүрэн биелүүлсэн. Үүний дагуу бид санхүүгийн тайлангуудын материаллаг буруу илэрхийлэгдэх эрсдэлийн үнэлгээнд тохирсон аудитын горимуудыг гүйцэтгэсэн. Дор дурдсан асуудлыг анхаарч үзэхдээ гүйцэтгэсэн горимуудыг багтаасан аудитын горимуудын үр дүн нь энд хавсаргасан санхүүгийн тайлангуудад өгсөн бидний аудитын дүгнэлтийн үндэслэл болно.

Аудитын гол асуудал	Гүйцэтгэсэн аудитын горимууд
<p>Зээлийн үнэ цэнийн бууралт</p> <p>Удирдлага нь хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтыг тооцохдоо үнэлэмж болон өндөр түвшний төсөөлөл ашиглан тооцоолдог.</p> <p>Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны нийт хөрөнгийн 43 орчим хувийг эзэлж байгаа бөгөөд холбогдох тооцооллын тодорхойгүй байдлаас үүдэн харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтыг бид аудитын гол асуудал гэж үзсэн.</p>	<p>2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын санг тооцоолох аргачлалыг үнэлэхдээ бид Банкны ЗҮЦХА-ыг батлах, бүртгэх, хянах хяналтын загвар болон үйл ажиллагааны үр дүнтэй байдлыг үнэлэх, мөн харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолох ЗҮЦХА-ын загварт банкны ашигласан арга зүй, өгөгдөл, төсөөллүүдийг үнэлэх зэрэг аудитын горимуудыг гүйцэтгэсэн.</p>

Building a better
working world

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Төрийн Банк ХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд (үргэлжлэл)

Аудитын гол асуудлууд (үргэлжлэл)

Аудитын гол асуудал	Гүйцэтгэсэн аудитын горимууд
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралт	
<p>Үнэ цэнийн бууралтын аргачлал нь ирээдүйг таамагласан Зээлийн Үнэ Цэнийн Хүлээгдэж буй Алдагдал (“ЗҮЦХА”)–ын загварт суурилсан. Энэхүү ЗҮЦХА–ын загварын бүрэлдэхүүн хэсэгүүд нь ихээхэн төсөөлөл, болон тооцоолол шаарддаг. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Санхүүгийн хөрөнгийн шатлал; • ЗҮЦХА–ын загвар боловсруулах, загварын гол өгөгдлүүд болох Чанаргүйдлийн Магадлал (“ЧМ”) болон Алдагдалд Хүргэх Чанаргүйдэл (“АХЧ”)–ийг сонгох; • Чанаргүйдэлд Өртөх Дүн (“ЧӨД”) болон ашиглагдаагүй зээлийн үүргийн хөрвүүлэлтийн коэффициентийг тодорхойлох; • ЗҮЦХА–ын загварт оруулах эдийн засгийн өгөгдлүүдийг тодорхойлохын тулд ирээдүйн макро эдийн засгийн хувилбаруудыг сонгох, мөн тэдгээрийг магадлалаар нь жинлэх; болон • Ирээдүйд хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалыг тооцоход хэрэглэсэн олон төрлийн төсөөлөл болон хүчин зүйлс дээр суурилан тусгайлан үнэлсэн зээлүүдийн үнэ цэнийн бууралтын санг тооцоолох. <p>Холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого болон нягтлан бодох бүртгэлийн гол тооцоолууд болон үнэлэмжүүдийг санхүүгийн тайлангийн Тодруулга 2.5 болон 3-д тус тус толилуулсан.</p> <p>Харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаатай хамааралтай бусад толилуулга болон зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг санхүүгийн тайлангийн Тодруулга 10, 16 болон 33.2-д тус тус толилуулсан.</p>	<p>Арга зүйг үнэлэхдээ бид банкны ЗҮЦХА–ын загвар болон ашигласан арга зүй, таамаглалын удирдлагын үндэслэлийн талаарх ойлголтыг авч, загварын үндэслэлтэй байдлыг үнэлж, салбарын жишигтэй харьцуулсан. Түүнчлэн бид ашигласан таамаглалуудын үндэслэлтэй байдал, шатлалын ангиллын үндэслэл, ЧМ, АХЧ болон ЧӨД –ийг тодорхойлох оновчтой байдал, загварт тусгагдсан макро эдийн засгийн хэтийн хувьсагчдыг авч үзсэн.</p> <p>Шатлалын ангилал зохистой эсэхийг шалгахдаа бид зээлийн хугацаа хэтрэлтийн мэдээлэл, харилцагчдад оноосон зээлжих зэрэглэлийг анхны хүлээн зөвшөөрсөн өдрөөр болон санхүүгийн тайлангийн өдрөөр тус тус шалгасан.</p> <p>Бид мөн насжилтын тайлангийн дүнг санхүүгийн бүртгэлд тусгасан дүнтэй тулгах замаар насжилтын тайлангийн иж бүрэн байдлыг шалгаж, санамсаргүй түүврийн аргаар насжилтын тайлангийн мэдээллүүдийг холбогдох баримтуудтай тулгах замаар насжилтын тайлангийн үнэн зөв байдлыг шалгасан.</p> <p>Бид ЗҮЦХА–ын загварт ашигласан гол өгөгдлүүдийг Банкны боломжит дотоод эх үүсвэрээс олж авсан түүхэн мэдээлэл, гадаад эх үүсвэрээс олж авсан тухайн салбарын болон санхүү, эдийн засгийн мэдээллүүдтэй харьцуулсан. Бидний хяналтын горимд дараах ажлууд багтсан. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Түүхэн ЧМ, АХЧ–ийг тодорхойлох тооцоололд ашигласан дотоод болон гадаад эх сурвалжийн мэдээллүүдийн зөв зохистой байдлыг санамсаргүй түүврийн аргаар шалгасан; • Макро эдийн засгийн хэмжүүрүүдийг боломжит гадаад эх сурвалжийн мэдээллүүдтэй тулгасан; • ЧӨД болон зээлийн хөрвүүлэлтийн коэффициентүүдийн хүлээлтийн үнэн зөв байдлыг шалгасан; • Үнэ цэнийн бууралтыг үнэлэх тусгайлан үнэлсэн зээлүүдээс сонгогдсон түүврүүдийн хувьд бид ирээдүйд хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал болон барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн талаарх Банкны таамаглалуудыг хянаж үзсэн. <p>Бид ЗҮЦХА–ын загварын гол өгөгдлүүдэд ашигласан үнэлэмжийг тууштай ашигласан байдлыг авч үзсэн.</p> <p>Мөн бид санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгуудын зохистой байдлыг үнэлсэн.</p>

Building a better
working world

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Төрийн Банк ХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд (үргэлжлэл)

Жилийн тайланд тусгагдсан бусад мэдээлэл

Захирлууд болон Гүйцэтгэх удирдлагууд бусад мэдээлэлд хариуцлага хүлээнэ. Бусад мэдээлэл гэдэгт аудитын тайлан гарсан өдрөөс хойш гарахаар хүлээгдэж буй жилийн тайланд тусгагдах санхүүгийн тайлангууд болон тэдгээрт хамаарах аудиторын тайлангаас бусад мэдээлэл (“Бусад хэсэг”) багтана.

Санхүүгийн тайлангуудад өгсөн бидний дүгнэлт нь бусад мэдээлэлд хамаарахгүй бөгөөд тэдгээрт аливаа хэлбэрийн баталгаажуулах дүгнэлт гаргаагүй болно.

Санхүүгийн тайлангуудын аудиттай холбоотой бидний хүлээх хариуцлага нь бусад мэдээллийг уншиж, тэдгээр нь санхүүгийн тайлангууд эсвэл аудитын явцад бидний олж авсан мэдээллээс материаллаг байдлаар зөрүүтэй эсвэл алдаатай эсэхийг харгалзаж үзэх явдал юм.

Жилийн тайлангийн “Бусад хэсэг”-ийг унших үед тэнд материаллаг буруу илэрхийлэл байна гэж дүгнэвэл уг асуудлын талаар бид засаглал хариуцсан этгээдүүдэд мэдэгдэх шаардлагатай байдаг.

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор удирдлага болон засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдийн хүлээх хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг СТОУС-ын дагуу бэлтгэх, үнэн зөв толилуулах ба залилан, алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх боломжийг бий болгоход шаардлагатай гэж удирдлагын тодорхойлсон дотоод хяналтуудад удирдлага хариуцлага хүлээнэ.

Банкны удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхдээ Банкны үйл ажиллагааг зогсоох эсвэл татан буулгахаар төлөвлөсөн эсвэл эдгээрээс өөр бодит сонголт байхгүйгээс бусад тохиолдолд санхүүгийн тайлангуудыг гаргахдаа удирдлага нь тасралтгүй байх зарчмын дагуу Банкны үйл ажиллагааг тасралтгүй явуулах чадварыг үнэлэх, боломжтой бол тасралтгүй байх зарчимтай холбоотой асуудлуудыг тодруулах, нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг хэрэглэх үүрэгтэй. Засаглал хариуцсан этгээдүүд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага

Залилан эсвэл алдаанаас үүссэн материаллаг буруу санхүүгийн тайлан нь бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаа олж авах, дүгнэлт бүхий аудиторын тайлан гаргах нь бидний зорилго юм.

Зохистой баталгаажуулалт гэдэг нь өндөр түвшний баталгаажуулалт боловч “АОУС”-ын дагуу хийгдсэн аудит нь оршин байгаа материаллаг буруу тайлагналуудыг байнга илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм. Буруу тайлагналууд нь залилан эсвэл алдаанаас үүсч болох ба хэрэв тэдгээр нь дангаараа эсвэл нийгдээ санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргасан хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх магадлалтай бол материаллагт тооцогдоно.

“АОУС”-ын дагуу хийх аудитын үед бид мэргэжлийн үнэлэмж, мэргэжлийн үл итгэх зарчмыг баримтлан ажилладаг. Бид мөн:

- Залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох санхүүгийн тайлангийн материаллаг буруу тайлагналуудын эрсдэлүүдийг таних, үнэлэх, тэдгээр эрсдэлд тохирох аудитын горимуудыг боловсруулах, гүйцэтгэх, өөрсдийн дүгнэлтэд үндэслэл болохуйц хангалттай, зохистой аудитын нотолгоог олж авах. Залилан нь хуйвалдах, бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, буруу мэдэгдэл хийх, дотоод хяналтыг зөрчих зэрэг үйлдлүүдтэй холбоотой байж болох тул залилангаас үүдэн гарсан материаллаг буруу тайлагналыг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас үүдэн гарсан буруу тайлагналыг ирүүлэхгүй байх эрсдэлээс өндөр байдаг.
- Банкны дотоод хяналтын үр нөлөөтэй байдалд дүгнэлт өгөх зорилгоор биш тухайн нөхцөл байдалд тохирохуйц аудитын горим боловсруулахын тулд аудитад хамааралтай дотоод хяналтын талаар ойлголт олж авах.
- Хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд нь зохистой эсэх, удирдлагын зүгээс нягтлан бодох бүртгэлийн ойролцоолсон тооцооллууд, тэдгээрт холбогдох тодруулгууд нь үндэслэлтэй эсэхийг үнэлэх.

100

Building a better
working world

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Төрийн Банк ХК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага (үргэлжлэл)

- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн Банкны үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах чадамжид мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэж болох үйл явдал эсвэл нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал байгаа эсэхийг дүгнэх. Хэрэв материаллаг тодорхой бус байдал байна гэж дүгнэвэл, бид аудиторын тайландаа санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгыг хийж өгөх эсвэл ийм тодруулга хангалтгүй бол дүгнэлтээ өөрчлөх шаардлагатай болдог. Аудиторын тайлан гарах өдөр хүртэл олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн бид дүгнэлтээ гаргадаг. Гэхдээ ирээдүйн үйл явдал эсвэл нөхцөл байдал Банкны тасралтгүй байх зарчмыг алдагдуулж болно.
- Санхүүгийн тайлангууд (үүнд тодруулгууд багтана)-ын ерөнхий толилуулга, бүтэц, агуулгыг үнэлэх мөн санхүүгийн тайлангууд нь зөв толилуулгын шаардлагыг хангахуйц байдлаар холбогдох ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг илэрхийлсэн эсэхийг үнэлэх.

Бид аудитын ажлын төлөвлөсөн хамрах хүрээ, цаг хугацаа, томоохон хэмжээний дугагдал болон аудитын явцад олж тогтоосон дотоод хяналтын томоохон доголдол зэргийг багтаасан асуудлуудыг засаглал хариуцсан этгээдүүдэд мэдэгддэг.

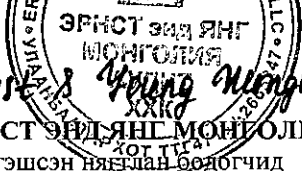
Мөн бид өөрсдийн хараат бус байдлыг хөндсөн ёс зүйн шаардлагуудыг хангасан тухай мэдэгдлийг засаглал хариуцсан этгээдүүдэд хүргэж, бидний хараат бус байдалд зохистойгоор хамааралтай гэж үзэж болох бүхий л харилцаа болон бусад асуудлуудын талаар болон хэрвээ шаардлагатай тохиолдолд аливаа эрсдэлийг арилгахаар авсан арга хэмжээг мэдэгддэг.

Засаглал хариуцсан этгээдүүдэд мэдэгдсэн асуудлаас бид тухайн тайлант жилийн нэгтгэсэн санхүүгийн тайлангийн аудитад хамгийн өндөр ач холбогдол бүхий асуудлуудыг аудитын онцгойлсон асуудлууд гэж тодорхойлдог. Хууль тогтоомж нь уг асуудлуудын талаар олон нийтэд мэдээллэхийг хориглосон эсвэл тун ховор тохиолдолд аудиторын тайланд тухайн асуудлуудын талаар мэдээллэх нь олон нийтийн хүртэх үр өгөөжөөс илүү сөрөг үр дагавартай гэж үзсэнээс бусад тохиолдолд тэдгээр асуудлуудыг бид аудиторын тайландаа толилуулдаг.

Бусад зүйл

Банкны 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн санхүүгийн тайлангийн аудитыг өөр аудитор гүйцэтгэсэн бөгөөд 2023 оны 3 дугаар сарын 10-ны өдөр тэдгээр санхүүгийн тайлангийн талаар зөрчилгүй дүгнэлтийг гаргасан байна.

Энэхүү тайланг өөр ямар нэгэн зорилгоор биш, Монгол Улсын "Компанийн тухай хууль"-ийн 94 дүгээр зүйлд заасны дагуу Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн захиалгаар аудитыг гүйцэтгэн Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд зориулан гаргалаа. Бид энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд өөр аливаа нэг гуравдагч талын өмнө хариуцлага хүлээхгүй болно.

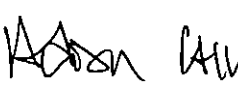

Ernst & Young Mongolia Audit LLC
ЭРНСТ ЭНД ЯНГ МОНГОЛИЯ АУДИТ ХХК
Мэргэшсэн нягтлан бодогчид

Гарын үсэг зурсан:

Буланбайн Хабылхайрат
Захирал

Улаанбаатар, Монгол Улс
Огноо: 2024 оны 3 сарын 15

Баталсан:

Адриан Чу
Партнер

100

100

100

100

ТӨРИЙН БАНК ХК

2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН

АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН

	Тодруулга	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Үр ашигт хүүгээр тооцсон хүүний орлого	5	484,181,209	396,145,491
Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	5	16,418,330	8,784,428
Үр ашигт хүүгээр тооцсон хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	6	(256,526,566)	(182,859,623)
Хүүний цэвэр орлого		244,072,973	222,070,296
Шимтгэл, хураамжийн орлого	7	39,782,977	34,132,518
Шимтгэл, хураамжийн зардал	7	(11,437,503)	(8,828,413)
Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого		28,345,474	25,304,105
Арилжааны цэвэр орлого	8	17,413,277	13,461,603
Үйл ажиллагааны бусад зардал	9	(10,451,396)	(2,559,306)
Нийт үйл ажиллагааны орлого		279,380,328	258,276,698
Санхүүгийн хөрөнгийн хүлээгдэж буй үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын буцаалт	10	7,533,280	4,157,793
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		286,913,608	262,434,491
Үйл ажиллагааны зардал	11	(163,325,763)	(138,280,871)
Татварын өмнөх ашиг		123,587,845	124,153,620
Орлогын албан татварын зардал	12	(28,818,742)	(26,858,777)
Тайлант жилийн ашиг		94,769,103	97,294,843
Нэгж хувьцааны ашиг			
Хувьцаа эзэмшигчдэд хуваарилах тухайн жилийн суурь ашиг	30	125.51	134.59
Хувьцаа эзэмшигчдэд хуваарилах тухайн жилийн хорогдуулсан ашиг	30	125.51	134.59
Бусад дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах):			
Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдах бусад дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах):			
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэдэг өрийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээний өөрчлөлт	30	12,700,061	(15,035,130)
Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдахгүй бусад дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах):			
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз	30	20,405,154	11,134
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний гарз	30	(616,500)	-
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	30	(32,557)	(37,950)
Бусад дэлгэрэнгүй орлого/(алдагдал)		32,456,158	(15,061,946)
Тайлант жилийн татварын дараах нийт дэлгэрэнгүй орлого		127,225,261	82,232,897

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

ТӨРИЙН БАНК ХК

2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨРХ САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

	Тодруулга	2023 оны 12-р сарын 31 мян.төг	2022 оны 12-р сарын 31 мян.төг
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах, хадгаламж	13	1,239,717,159	726,396,277
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	14	272,978,143	231,538,852
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	15	2,387,557	15,034,433
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	16	2,247,305,449	1,868,626,502
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	17	11,741,770	10,896,733
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	17	152,750,837	128,002,947
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	18	1,211,237,832	957,771,729
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	18	10,237,465	68,223,496
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	18	121,038	120,466
Бусад хөрөнгө	19	45,714,781	18,279,807
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө	20	668,453	12,894,113
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	21	2,232,000	2,848,500
Үндсэн хөрөнгө	22	156,126,616	118,046,524
Биет бус хөрөнгө	23	6,788,664	5,940,582
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	24	8,263,133	20,573
Нийт хөрөнгө		5,368,270,897	4,164,641,534
Өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	25	344,672,374	315,533,091
Репө хэлцэл	26	600,510,177	333,230,213
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	27	3,426,825,267	2,749,360,513
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	15	6,356,764	2,286,265
Зээлээр авсан санхүүжилт	28	353,400,228	234,934,137
Бусад өр төлбөр	29	38,573,270	26,360,480
Түрээсийн өглөг	24	8,856,935	197,130
Орлогын татварын өглөг	12	10,496,995	1,196,135
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	12	3,228,975	5,334,391
Нийт өр төлбөр		4,792,920,985	3,668,432,355
Эздийн өмч			
Энгийн хувьцаа	30	188,774,063	188,774,063
Нэмж төлөгдсөн капитал	30	14,652,725	14,652,725
Бусад нөөц	30	66,822,643	14,215,779
Хуримтлагдсан ашиг		305,100,481	278,566,612
Нийт эздийн өмч		575,349,912	496,209,179
Нийт өр төлбөр ба эздийн өмч		5,368,270,897	4,164,641,534

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн саллигүй нэг хэсэг болно.

ТӨРИЙН БАНК ХК

2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСГАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

	Энгийн хувьцаа мян.төг (Тод. 30)	Нэмж төлөгдсөн капитал мян.төг (Тод. 30)	Нөөцийн сан мян.төг (Тод. 30)	Хуримтлаг дсан ашиг MNT'000	Нийт өөрийн хөрөнгө MNT'000
2022 оны 1-р сарын 1	178,000,000	–	29,368,212	181,115,726	388,483,938
Тайлант жилийн ашиг	–	–	–	97,294,843	97,294,843
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	–	–	(15,061,946)	–	(15,061,946)
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	–	(15,061,946)	97,294,843	82,232,897
Өмчид гарсан өөрчлөлт	10,774,063	14,652,725	–	65,556	25,492,344
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	–	–	(90,487)	90,487	–
2022 оны 12-р сарын 31 болон 2023 оны 1-р сарын 1	188,774,063	14,652,725	14,215,779	278,566,612	496,209,179
Тайлант жилийн ашиг	–	–	–	94,769,103	94,769,103
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	–	–	32,456,158	–	32,456,158
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	–	–	32,456,158	94,769,103	127,225,261
Тусгай зориулалттай нөөц-өд/өөс шилжүүлсэн*	–	–	20,150,706	(20,150,706)	–
Хуваарилсан ногдол ашиг	–	–	–	(48,084,528)	(48,084,528)
2023 оны 12-р сарын 31	188,774,063	14,652,725	66,822,643	305,100,481	575,349,912

*Нөөцөд Монголбанкны шаардлагын дагуу бүрдүүлсэн зохицуулалтын нөөц багтдаг бөгөөд Монголбанкнаас зөвшөөрсний дагуу Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд хуваарилагдах боломжтой (Тодруулга 30).

ТӨРИЙН БАНК ХК

2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31-НИЙ ӨДРӨӨР ДУУСТАВАР БОЛСОН ЖИЛИЙН

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

	Тод.	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Татварын өмнөх ашиг		123,587,845	124,153,620
<i>Тохируулгууд:</i>			
Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	9	15,838,946	(12,797,646)
Арилжаалах зориулалттай санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	9	(844,144)	(2,571,811)
Хураан авсан хөрөнгийн эрсдэлийн сангийн буцаалт	9	740,084	4,641,891
Зээл ба авлагын үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй алдагдлын буцаалт	10	(7,533,280)	(4,157,793)
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	11	15,534,573	13,183,381
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга	11	1,341,942	766,441
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн хорогдуулга	11	4,152,139	32,706
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	22	2,508	223,902
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө борлуулсаны олз	9	(3,742)	-
Хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз	9	(1,949,384)	-
Өмчлөх бусад хөрөнгө борлуулсаны олз	9	834,823	-
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз	9	-	(483,622)
Зээлээр авсан эх үүсвэрийн хүүгийн зардал	31	15,651,501	6,714,912
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн зардал	6	1,548,265	7,572
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	30	(32,557)	(37,950)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн бус гүйлгээ		(1,313,609)	(22,862,587)
Ажлын капиталын өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны ашиг		167,555,910	106,813,016
Үйл ажиллагааны хөрөнгө ба өр төлбөрийн өөрчлөлтүүд:			
Монголбанкнд заавал байлгах нөөц		(80,983,879)	(33,805,186)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан хөрөнгө		(27,636)	(201,939)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		(375,540,159)	371,134,331
Дериватив санхүүгийн хэрэглүүр		878,429	(741,336)
Бусад хөрөнгө		(38,278,678)	(4,541,889)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө		12,177,469	(13,795,681)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж		29,139,283	199,580,292
Репо хэлцэл		267,279,964	179,420,520
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		677,464,754	(107,437,532)
Бусад өр төлбөр		11,472,435	10,512,504
Үндсэн үйл ажиллагаанаас хүлээн авсан мөнгөн гүйлгээ		671,137,892	706,937,100
Орлогын албан татварын төлөлт	12	(22,091,217)	(26,762,984)
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн хэсэгт хамаарах төлөлт	31	(1,548,265)	(7,572)
Зээлээр авсан эх үүсвэрт төлсөн хүү	31	(11,728,573)	(6,456,396)
Үндсэн үйл ажиллагаанаас хүлээн авсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ		635,769,837	673,710,148
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын худалдан авалт		(10,804,145,826)	(23,970,892,184)
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт борлуулсны орлого		10,566,802,320	23,659,267,079
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө борлуулсны орлого	20	51,933	7,663,867
Өмчлөх бусад хөрөнгө борлуулсны орлого	19	10,606,941	3,753,813
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого	22	39,601	-
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	22	(30,301,330)	(15,535,177)
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	23	(3,190,930)	(1,076,248)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(260,137,291)	(316,818,850)
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Зээлээр авсан санхүүжилтийн татан авалт	31	510,332,167	611,597,875
Зээлээр авсан санхүүжилтийн эргэн төлөлт	31	(392,885,768)	(636,050,626)
Түрээсийн өглөгийн үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт	31	(3,734,894)	(37,427)
Хувьцаа болон өмчийн бусад үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан		-	25,426,788
Хувьцаа эзэмшигчдэд төлсөн ногдол ашиг		(48,084,528)	-
Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас хүлээн авсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ		65,626,977	936,610
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр осөлт		441,259,522	357,827,908
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		1,155,826,101	797,998,193
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	31	1,597,085,623	1,155,826,101
Мөнгөн бус үйл ажиллагаанууд:			
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө		12,394,699	-
Түрээсийн өглөг		12,394,699	-

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

1. БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

Тус банк нь Монголбанкнаас (“МБ”) олгосон 26 тоот зөвшөөрлийн дагуу банк, санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэх бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг. Банк нь Монгол улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг нээлттэй хувьцаат компани. Банкны төв байрны албан ёсны хаяг нь Төрийн Банк ХК-ийн байр, Бага тойруу-7/1, 1-р Хороо, Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот - 210644, Монгол Улс. Банк нь Монголын Хөрөнгийн Биржид анхдагч бүртгэлтэй.

Банкны хувьцааны 49.26% -ийг (2022: 49.26%,) Монгол улсын Сангийн яам, 45.03% -ийг (2022: 45.03%) Монгол Улсын Хадгаламжийн Даатгалын Корпораци, 5.71% -ийг (2022: 5.71%,) иргэд, ААН тус тус нээлттэй эзэмшдэг.

2024 оны 3 дугаар сарын 15-ний өдрийн Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн тогтоолоор 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болгосон жилийн санхүүгийн тайлангуудыг гаргахыг зөвшөөрөв.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО

2.1 Тайлан бэлтгэх үндэслэл

Банкны санхүүгийн тайлангууд нь Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (“НББОУСЗ”)-өөс баталж гаргасан Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартууд (“СТОУС”)-ын дагуу бэлтгэгдсэн болно.

Санхүүгийн тайлангууд нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд (“БҮЦӨБДО”) бүртгэгдэх өрийн болон өмчийн хэрэглүүр, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд (“БҮЦӨАА”) бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө, бодит үнэ цэнийн аргаар бүртгэгдэх үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр болон хөрөнгүүдээс бусад тохиолдолд түүхэн өртгийн зарчмаар бэлтгэгдсэн болно. Санхүүгийн тайлан дахь дүнгүүдийг тодруулгад өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд мянгатчилан, Банкны үйл ажиллагааны валют болон Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр тайлагнасан.

2.2 Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулсан. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино хугацаанд) ба 12 сараас хойших хугацаанд (урт хугацаанд) хүлээн авах эсвэл төлөх төлбөрийн талаарх шинжилгээг тодруулга 36-д толилуулсан.

Ирээдүйн үйл явдлаас хамааралгүйгээр хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй ба доорх бүх нөхцөлд цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай байгаа үед санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийг хооронд нь цэвэршүүлж, цэвэр дүнг санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна. Үүнд:

- Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед
- Чанаргүйдэл гарсан үед
- Банк эсвэл түүний хамтрагч талууд төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан үед.

Мастер цэвэршүүлэлтийн гэрээтэй үүсмэл хөрөнгө болон өр төлбөрийг зөвхөн чанаргүйдэл үүссэн үед биш дээрх бүх нөхцлүүдэд цэвэршүүлэлтийн шаардлага хангаж байгаа үед зөвхөн цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

2.3 Шинэ болон нэмэлт өөрчлөлт оруулсан стандарт, тайлбар

Банк 2023 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших хугацаанд хүчин төгөлдөр болсон зарим стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтийг анх удаа хэрэгжүүлж эхэлсэн. Банк бусад батлагдсан стандарт болон стандартын тайлбар, нэмэлт өөрчлөлтүүдийг хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлээгүй болно. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлтүүд нь тухайн тайлангийн хугацаанд Банкны санхүүгийн тайланд ямар ч нөлөө үзүүлээгүй.

• НББОУС 1, СТОУС-ын Практикийн бичиг баримт 2-ын нэмэлт өөрчлөлт	<i>Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын толилуулга</i>
• СТОУС 17-ын нэмэлт өөрчлөлт	<i>Даатгалын гэрээ</i>
• НББОУС 8-ын нэмэлт өөрчлөлт	<i>Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын тодорхойлолт</i>
• НББОУС 12-ын нэмэлт өөрчлөлт	<i>Олон улсын татварын шинэчлэл – Хоёр багана загвар дүрэм</i>
• НББОУС 12-ын нэмэлт өөрчлөлт	<i>Нэг ажил гүйлгээнээс үүсч буй хөрөнгө, өр төлбөрийн хойшлогдсон татвар</i>

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.3 Шинэ болон нэмэлт өөрчлөлт оруулсан стандарт, тайлбар (үргэлжлэл)

НББОУС 1, СТОУС-ын практик мэдэгдэл 2 - Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын толилуулга

НББОУС 1 болон СТОУС-ын Практик тайлагналын 2-т материаллаг байдлын дүгнэлт хийх нэмэлт өөрчлөлтүүд оруулсан. Энэ нь нягтлан бодох бүртгэлийн толилуулгад материаллаг байдлын дүгнэлтийг ашиглах заавар жишээг багтаасан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь аж ахуйн нэгжүүдэд "гол" нягтлан бодох бүртгэлийн толилуулах шаардлагыг "материаллаг" нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо ил тод болгох шаардлагаар сольж, аж ахуйн нэгжүүд материаллаг байдлын үзэл баримтлалыг хэрхэн ашиглах талаар зааварчилгааг нэмж оруулснаар илүү хүртээмжтэй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын тодруулгын гаргахад туслах зорилготой юм. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайлангийн аливаа зүйлийг хэмжих, хүлээн зөвшөөрөх, толилуулахад ямар нэгэн нөлөө үзүүлээгүй.

СТОУС 17 Даатгалын гэрээ

СТОУС 17 Даатгалын гэрээ нь даатгалын гэрээний хүлээн зөвшөөрөлт, хэмжилт, тайлагнал болон толилуулгын зарчмуудыг тусгасан нягтлан бодох бүртгэлийн иж бүрэн шинэ стандарт юм. СТОУС 17 нь СТОУС 4 Даатгалын гэрээг орлоно. СТОУС 17 нь даатгалыг гаргаж буй аж ахуйн нэгжийн төрлөөс үл хамааран бүх төрлийн даатгалын гэрээнд (жишээлбэл, амь насны даатгал, шууд даатгал, давхар даатгал гэх мэт) мөн түүнчлэн тодорхой онцлог бүхий санхүүгийн хэрэглүүр болон баталгаанд үйлчилнэ. Стандартын хамрах хүрээ нь цөөн хэдэн хязгаарлалттай. СТОУС 17-ын ерөнхий зорилго нь нягтлан бодох бүртгэлийн бүх асуудлыг хамарсан, даатгуулагчдад илүү хэрэгцээтэй даатгалын гэрээний нягтлан бодох бүртгэлийн цогц загварыг бий болгох явдал юм. СТОУС 17 нь ерөнхий загварт үндэслэсэн бөгөөд нэмэлтээр:

- Шууд оролцоотой гэрээнд зориулсан тусгай тохируулга (хувьсах шимтгэлийн арга)
- Хялбаршуулсан арга (шимтгэл хуваарилах арга) нь голчлон богино хугацааны гэрээнд зориулагдсан

Банк нь томоохон эрсдэлийг бий болгох даатгалын гэрээг тогтоогоогүй тул СТОУС 17 нь 2023 оны 12-р сарын 31-ээр дуусгавар болсон жилийн санхүүгийн тайланд чухал нөлөө үзүүлэхгүй гэж дүгнэсэн.

Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын тодорхойлолт - НББОУС 8 нэмэлт өөрчлөлт

НББОУС 8-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд нь нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт, нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт, алдааны залруулга зэргийн хоорондын ялгааг тодорхойлсон. Мөн аж ахуй нэгжүүд нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллыг боловсруулахад хэмжилтийн техник болон өгөгдөл хэрхэн хэрэглэгддэгийг тодруулж өгсөн. Банкны арга барил, бодлого нь нэмэлт өөрчлөлттэй нийцэж байгаа тул нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлээгүй.

Нэг ажил гүйлгээнээс үүсч буй хөрөнгө, өр төлбөрийн хойшлогдсон татвар – НББОУС 12-ын нэмэлт өөрчлөлт

НББОУС 12-ын дагуу хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг анх удаа хүлээн зөвшөөрөхөөс чөлөөлөгдөх цар хүрээг нарийвчлан тусгасанаар татвар ногдох орлогоос хасагдах болон татвар ногдох тэнцүү дүнтэй түр зөрүү үүсгэж байгаа гүйлгээнүүдийг чөлөөлөгдөх цар хүрээнд хамруулахгүй болсон. Нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлээгүй.

Олон улсын татварын шинэчлэл – Хоёр баганат загвар дүрэм - НББОУС 12-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт

НББОУС 12-д оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг ЭЗХАХБ-ын BEPS хоёр баганат дүрмийн дагуу оруулсан. Үүнд:

- Хоёр баганат загвар дүрмийн эрх мэдлийн хэрэгжилтээс үүдсэн хойшлогдсон татварын хүлээн зөвшөөрөлт болон толилуулгын зайлшгүй байлгах түр зуурын хасалт
- Санхүүгийн тайлангийн хэрэглэгчдэд тухайн хууль тогтоомжийн дагуу үүсч буй Хоёр баганат орлогын албан татварт аж ахуйн нэгж хэр өртөж байгааг илүү сайн ойлголт өгөх зорилгоор нөлөөлөлд өртсөн байгууллагуудад тавигдах толилуулгын шаардлага

Зайлшгүй байлгах түр зуурын хасалтыг хэрэгжүүлсэн тохиолдолд нэн даруй толилуулах шаардлагатай. Үлдсэн тодруулгын шаардлагууд нь 2023 оны 1-р сарын 1-нээс хойших тайлагналын үеүүдэд хамаарах боловч 2023 оны 12-р сарын 31-ний өдөр буюу түүнээс өмнөх урьдчилсан хугацаанд хамаарахгүй. 2023 оны 12 сарын 31-нээр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн эцэст өөрчлөлт нь санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөө үзүүлээгүй.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.4 Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг батлан гаргах өдрийн байдлаар батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартуудын жагсаалтыг дор үзүүлэв. Банк энэхүү стандартууд болон нэмэлт өөрчлөлтүүдийг хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхлэх үеэс дагаж мөрдөнө.

- СТОУС 16-ын нэмэлт өөрчлөлт *Буцаах эрхтэй борлуулалтын түрээсийн өр төлбөр¹*
 - НББОУС 1-ийн нэмэлт өөрчлөлт *Гэрээгээр хүлээсэн үүрэгтэй эргэлтийн бус өр төлбөрүүд ба Богино хугацаат болон урт хугацаат өр төлбөрийн ангилал¹*
 - НББОУС 7 болон СТОУС 7-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт *Нийлүүлэгчийн санхүүжилтийн зохируулалт¹*
 - НББОУС 21-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт *Солилцооны хомсдол²*
 - СТОУС 10 болон НББОУС 28-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт *Хөрөнгө оруулагч ба түүний хараат компани, хамтарсан компанийн хооронд худалдсан эсхүл хандивласан хөрөнгө³*
- ¹ 2024 оны 1 сарын 1-ээс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэнэ
² 2025 оны 1 сарын 1-ээс эхлэн хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэнэ.
³ Хүчин төгөлдөр болох хугацааг тогтооно

Эдгээр нэмэлт өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд

Гадаад валютын ханшийн тэгшитгэл

Банкны үйл ажиллагааны болон тайлагналын мөнгөн тэмдэгт нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох “Монгол төгрөг” юм. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн хөрөнгө ба өр төлбөрийг тайлагналын өдрийн спот ханшаар дахин хөрвүүлдэг. Мөнгөн зүйлсийн ханшийн тэгшитгэл эсвэл төлбөр тооцооноос үүссэн аливаа зөрүүг ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрч бүртгэдэг.

Түүхэн өртгөөр бүртгэдэг мөнгөн бус зүйлсийг анх гүйлгээ гарсан өдрийн албан ханшаар хөрвүүлнэ. Харин өмчийн хөрөнгө оруулалт зэрэг бодит үнэ цэн нь гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн бус зүйлсийг бодит өртгийг тодорхойлсон өдрийн ханшаар хөрвүүлж бүртгэнэ. Бодит үнэ цэнийн аргаар бүртгэдэг мөнгөн бус зүйлсийн ханшийн тэгшитгэлээс үүссэн олз эсвэл гарзыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз ба гарз хэсэгт толилуулна.

Хүүгийн орлогыг хүлээн зөвшөөрөх

Үр ашигт хүүгийн аргачлал

СТОУС 9-ийн дагуу хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгүүд, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тодорхойлно. Мөн хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн өр төлбөрүүдийн хүүгийн зардлыг үр ашигт хүүгийн арга ашиглан тодорхойлно. Үр ашигт хүү гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийн ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалуудыг хугацааных нь туршид эсвэл тохиромжтой гэж үзсэн богино хугацаанд дансны үнэ эсвэл санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртөг хүртэл нь хямдруулах хүү юм.

Үр ашигт хүүг (цаашлаад, санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртгийг) үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын хөнгөлөлт, урамшуулал, шимтгэл болон зардлыг оролцуулан тооцдог. Банк нь зээлийн нийт хугацааны турш тогтмол өгөөж хүртэнэ гэсэн хамгийн сайн тооцооллыг илэрхийлэх өгөөжийн хувиар хүүгийн орлогыг бүртгэдэг. Тиймээс өөр шатлалуудад тооцогдсон хүүгийн түвшнүүдийн нөлөөлөл болон бүтээгдэхүүний нийт хугацааны бусад шинж чанаруудыг (урьдчилж төлсөн төлбөр, нэмэгдүүлсэн хүү болон шимтгэлүүд) оролцуулан тооцдог.

Хэрэв тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийн хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал нь зээлийн эрсдэлээс бусад шалтгаанаар өөрчлөгдсөн бол ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалуудын өөрчлөлтийг анхны үр ашигт хүүгээр дискаунтчилан цаашлаад дансны үнийг тохируулна. Уг өөрчлөлт нь эерэг эсвэл сөрөг залруулгаар санхүүгийн байдлын тайланд тухайн санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийн дансны үнэд нөлөөлж үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хүүгийн орлого/зардлыг нэмэгдүүлж эсвэл бууруулж болно.

Хөрвөгч хүүтэй санхүүгийн хэрэглүүрийн хувьд зах зээлийн хүүгийн өөрчлөлтийг тусгахын тулд мөнгөн гүйлгээг үе үе дахин тооцоолох нь үр ашигтай хүүгийн хэмжээг өөрчилдөг боловч хэрэглүүрийг анх үндсэн төлбөртэй тэнцэх хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрсөн тохиолдолд ирээдүйн хүүгийн төлбөрүүдийг дахин тооцоолох нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнэд төдийлөн нөлөөлөхгүй.

2. НИЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Хүүгийн орлогыг хүлээн зөвшөөрөх (үргэлжлэл)

Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого/зардал

Цэвэр хүүгийн орлого болон зардлыг үр ашигт хүүгийн арга болон бусад аргыг ашиглан тооцдог. Эдгээрийг хүүгийн орлого болон зардлын аль алины хувьд харьцуулагдахуйц мэдээллийг харуулахын тулд орлогын тайланд тусад нь толилуулсан болно. Банк нь зөвхөн дээр дурьдсан санхүүгийн хэрэглүүрийн хувьд үр ашигт хүүгийн аргаар хүүгийн орлого болон зардлыг тооцоолдог.

Бусад хүүгийн орлого болон зардалд үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хейдж хэлцлийн хүү болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэхээр хэмжигддэг бүх санхүүгийн хөрөнгө/өр төлбөрүүдийн хүү (гэрээний хүүгийн хувь хэмжээгээр тооцдог худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөөс бусад) орно.

Арилжааны зориулалттай санхүүгийн хөрөнгө/өр төлбөрийн хүүгийн орлого/зардал нь “Арилжааны цэвэр орлого”-д бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөр хүлээн зөвшөөрөгдсөн болно.

Банк нь үнэ цэн буурсан гэж үзсэнээс бусад санхүүгийн хөрөнгийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргаар уг санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээс тооцдог. Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэн буурч, "3-р шатлал" –д орсон тохиолдолд Банк үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан цэвэр өртгөөс хүүгийн орлогыг тооцно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орохоо больсон тохиолдолд хүүгийн орлогыг дансны үнээс тооцно.

Хураамж ба шимтгэлийн орлого

Банк нь өөрийн харилцагч нарт үзүүлдэг төрөл бүрийн үйлчилгээнээс хураамж, шимтгэлийн орлого олдог. Хураамж, шимтгэлийн орлогыг тухайн үйлчилгээг үзүүлсний хариуд Банкны олох төлбөрийн хэмжээг тусгасан хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрнө.

Гүйцэтгэлийн үүрэг, түүнчлэн тэдгээрийг хангах хугацааг гэрээ байгуулах үед тодорхойлдог. Банкны орлого олох гэрээнд ихэвчлэн олон гүйцэтгэлийн үүрэг байдаггүй бөгөөд эдгээрийг доорх байдлаар тайлбарласан.

Банк нь харилцагчдадаа үйлчилгээ үзүүлэх үед төлбөрийг нэхэмжлэх бөгөөд ихэнхдээ үйлчилгээ үзүүлсэн даруй эсвэл тодорхой хугацаанд үзүүлсэн үйлчилгээний төлбөрийг гэрээний хугацаа дууссаны дараа авдаг (доорхиос өөрөөр заагаагүй бол). Банк нь үйлчилгээг харилцагчид шилжүүлэхээс өмнө ихэвчлэн хяналт тавьдаг тул орлогын зохицуулалтын үндсэн үүрэг гэж дүгнэсэн.

Гэрээт хугацааны турш үзүүлж буй үйлчилгээний хураамжийн орлого

Гэрээт хугацааны туршид үйлчилгээг үзүүлж олох орлогыг тэр хугацааны туршид нь хуримтлуулна. Үүнд шимтгэлийн орлого, хөрөнгийн зохицуулалт, кастодиан, бусад зохицуулалт болон зөвлөх үйлчилгээний хураамжууд багтана.

Гүйлгээний үйл ажиллагаанаас олсон шимтгэлийн орлого

Гуравдагч талтай гүйлгээний талаар хэлэлцээр хийх эсвэл гүйлгээнд оролцохтой холбоотойгоор үүссэн хураамжууд (хувьцаа эсвэл бусад үнэт цаасыг худалдан авах, бизнес худалдан авах, худалдах зориулалт гэх мэт)-ыг холбогдох гүйлгээ дууссан үед хүлээн зөвшөөрнө. Тодорхой нэг гүйцэтгэлтэй уягдсан хураамж эсвэл хураамжийн бүрэлдэхүүн хэсгийг холбогдох шалгуурууд хангагдсаны дараа хүлээн зөвшөөрнө.

Холбогдох санхүүгийн хэрэглүүрийн салшгүй хэсэг болох хураамжийн орлого

Банкны холбогдох санхүүгийн хэрэглүүрийн салшгүй хэсэг болох хураамжийн орлогод зээл олголтын шимтгэл, татан авагдах магадлалтай зээлүүд дээр зээлийн үйлчилгээний шимтгэл болон зээлтэй холбоотой бусад шимтгэлүүд орно. Эдгээр шимтгэл нь (өсөн нэмэгдэх аливаа зардлын хамт) зээлийн үр ашигт хүүгийн залруулга гэж хүүгийн орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Харин татан авахгүй нь бараг тодорхой болсон зээлүүдийн зээлийн үйлчилгээний шимтгэл нь хугацааны эцэст орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Арилжааны цэвэр орлого

Арилжааны цэвэр орлогод "Арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй" санхүүгийн хөрөнгийн хүүгийн орлого, зардал, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн бүх олз, гарз болон ногдол ашиг хамаарна.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн цэвэр ашиг, алдагдал

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрийн цэвэр ашиг эсвэл алдагдал СТОУС 9-т шаардсан эсвэл заасны дагуу эдийн засгийн хейджийн харилцаанд эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор ашиглагддаг боловч хейджийн бүртгэлийн шаардлага хангахгүй арилжааны бус үүсмэл хэрэглүүр, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр мөн түүнчлэн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх арилжааны бус хөрөнгүүдийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт, хүү болон гадаад валютын ханшийн зөрүүнүүд орно.

Хорогдуулсан өртгөөр эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн үл хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүсэх цэвэр ашиг, алдагдал

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх эсвэл бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийг үл хүлээн зөвшөөрөхөд үүсэх цэвэр ашиг, алдагдал нь хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх эсвэл бодит үнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүдийг борлуулах эсвэл үл хүлээн зөвшөөрөх үеийн хүлээн авсан орлого болон дансны үнэ (үнэ цэн бууралт тооцсон) хоорондын зөрүүгээр тооцсон алдагдал (эсвэл ашиг)-аар хэмжигдэнэ.

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Хүлээн зөвшөөрөх өдөр

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа, харилцагчдын харилцах болон хадгаламжаас бусад бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө арилжаа хийсэн өдрөөр (Банк нь тухайн хэрэглүүрийн гэрээний нэг тал болсон өдөр) хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд хэвийн нөхцөлтэй арилжаа буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаарддаг арилжаа орно. Харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь хөрөнгийг харилцагчдын дансанд шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг Банкинд шилжсэн үед хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хэмжилт

Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн ангилал нь гэрээний нөхцөл болон бизнес загвар дээр үндэслэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрөөс бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хэмжилт нь тэдгээрийн бодит үнэ цэн дээр гүйлгээний зардлыг нэмсэн дүн байна. Худалдааны авлагын анхны хэмжилт нь гүйлгээний дүнгээр байна. Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн бодит үнэ цэн нь ажил гүйлгээний үнээс ялгаатай үед Банк дор дурдсан "Эхний өдөр"-ийн ашиг ба алдагдал гэх бүртгэлийн аргачлалыг баримталдаг.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хэмжих ангилал

Банк өөрийн бүх хөрөнгийг бизнесийн загвар болон гэрээний нөхцөл дээр үндэслэн дараах аль нэгээр нь ангилна:

- Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх;
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх;
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр болон арилжааны үнэт цаасны багцыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр ангилж хэмжинэ. Хэмжилт болон хүлээн зөвшөөрөлтийн зөрчлийг арилгаж эсвэл бууруулж байгаа нөхцөлд Банк нь санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх гэж тодорхойлж болно.

Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгаанаас бусад санхүүгийн өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр эсвэл, арилжааны зорилгоор эзэмшиж буй эсвэл санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр тохиолдолд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдлын тайланд бүртгэж хэмжинэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт

Бодит үнэ цэнээрээ хэмжигдэж, санхүүгийн тайланд тайлагнаж байгаа бүх хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах түвшнийг хэрэглэдэг. Үүнд:

- Түвшин 1- санхүүгийн хэрэглүүр - Үнэлгээнд ашиглагдсан өгөгдлүүд нь хэмжилтийн өдрөөрх бирж дээр бүртгэлтэй ижил төсөөтэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн (залруулаагүй) идэвхитэй зах зээл дээрх үнэ юм. Банк нь хэмжээ болон хөрвөх чадварын хувьд адил төсөөтэй хөрөнгө болон өр төлбөрийг санхүүгийн тайлангийн өдрөөр боломжтой, заавал болон хэрэгжих үнийн хангалттай арилжааны үйл ажиллагаатай байхыг идэвхтэй зах зээл гэж үзнэ.
- Түвшин 2- санхүүгийн хэрэглүүр - Үнэлгээнд ашигласан өгөгдлүүдийг санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусах хугацааны туршид боломжтой байх зах зээлийн бүх өгөгдлүүдээс шууд болон шууд бусаар үнэлгээнд ашигласан өгөгдлүүд юм. Эдгээр өгөгдлүүдийн дотор идэвхтэй зах зээл дээрх ижил төстэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэ, идэвхгүй зах зээл дээрх ижил төстэй хэрэглүүрийн үнэ болон үүнээс өөр хүүгийн түвшин, өгөөжийн муруй, харгалзах хэлбэлзэл, зээлийн эрсдэлийн үнэ гэх зэрэг ажиглагдахуйц өгөгдлүүд орно. Мөн түүнчлэн, тухайн хөрөнгийн шинж байдал болон байршил, харьцуулах зүйлсийн аль нь үнэлгээ тогтоосон хэрэглүүртэй холбогдох зэргээс хамааран залруулга хийж болно. Гэвч ажиглагдахуйц бус өгөгдөл дээр үндэслэн нийт хэмжилтэнд чухал ач холбогдолтой дээрх залруулгыг хийсэн бол Банк нь хэрэглүүрийг Түвшин 3-р ангилна.
- Түвшин 3 - санхүүгийн хэрэглүүр - Эдгээрт, хэмжилтийн хувьд бүхэлдээ чухал ач холбогдол бүхий нэг болон түүнээс дээш ажиглагдахуйц бус өгөгдлүүд багтана.

Банк нь үнэлгээний техник болон хэрэгжүүлж буй аргачлалууд болон загварын тохируулгуудыг тогтмол шалгаж үздэг. Гэвч суурь загвар нь Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийг үнэлэхтэй холбоотой бүх хүчин зүйлүүд болох зээлийн эрсдэл, өөрийн зээлийн болон/эсвэл санхүүжилтийн зардал зэргийг бүрэн дүүрэн хамруулж чадахгүй байх магадлалтай юм. Иймд Банк нь бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх санхүүгийн хэрэглүүртэй холбоотой зээлийн эрсдэлийг тооцоолоход төрөл бүрийн техник хэрэглэдэг ба үүнд хөрөнгө тус бүрийн хувьд ашиглалтын хугацааны туршид холбогдох талд хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийг багцад суурилан тооцох аргачлал багтдаг бөгөөд энэ нь холбогдох талд хүлээгдэж буй барьцаагүй санхүүгийн хэрэглүүрийн зээлийн эрсдэлийг тусгахын тулд хийгддэг. Банк өөрийн зээлийн үнэ цэнийг зах зээлийн бодит өгөгдлүүдээс, тухайлбал, арилжаалагдсан өрийн хоёрдогч үнэ зэргээс тооцдог.

Тайлант хугацааны эцэс бүрт Банк нь санхүүгийн тайландаа тайлагнасан хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд түвшин хооронд хөдөлгөөн гарсан эсэхийг дахин нягталж үздэг.

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр

Бусад Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн хэрэглүүр

Банк нь доорх нөхцөлүүд хангагдсан тохиолдолд бусад Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа болон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэхэд ангилна:

- Бизнесийн загварын зорилго нь гэрээнд заасан мөнгөн төлбөрийг цуглуулах зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийг эзэмшиж байгаа
- Санхүүгийн хөрөнгүүдийн гэрээний нөхцөл нь тодорхой үед үлдэгдлийн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн мөнгөн гүйлгээг ихэсгэдэг.

Эдгээр нөхцөлүүдийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв.

Бизнесийн загварын үнэлгээ

Банкны бизнес загвар нь хэрэглүүрийн түвшинд биш нийлмэл багцын түвшинд хянагддаг ба дараах ажиглагдахуйц хүчин зүйлсээс хамааран:

- Бизнес загварын (тухайн бизнес загварт хамаарагдах санхүүгийн хөрөнгө) гүйцэтгэлд нөлөөлж буй эрсдэл ба эдгээр эрсдэлийг хэрхэн хянах аргачлал
- Эдгээр хөрөнгүүдээс мөнгөн гүйлгээг өмнө нь хэрхэн хүлээн авч байсан туршлага
- Багцын гүйцэтгэлийг хэмжих болон тайлагнахад ашигласан хэмжигдэхүүнүүд
- Байгууллагын удирдлагуудад хэрхэн урамшуулал олгодог (санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэн эсвэл гэрээний цуглуулсан мөнгөн урсгал дээр үндэслэдэг)

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр (үргэлжлэл)

Борлуулалтын хүлээгдэж буй давтамж, үнэ цэн ба хугацаа нь үнэлгээ хийхэд чухал хүчин зүйл болно. Бизнес загварын тест нь хамгийн боломжит хувилбар дээр үндэслэдэг ба ‘хамгийн муу’ эсвэл ‘стресс’ нөхцөлүүдийг харгалзан үздэггүй. Хэрэв анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах мөнгөн урсгал нь анхны таамагласан хүлээлтээс өөр байвал Банк тухайн бизнес загварт хамааралтай санхүүгийн хөрөнгийн ангиллыг солихгүй бөгөөд харин уг мэдээллийг шинээр санхүүгийн хөрөнгө худалдаж авах үед үнэлгээндээ оруулан үздэг.

Үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрийн шалгуур (ҮТХТ шалгуур)

Санхүүгийн хэрэглүүрийн ангиллын хоёр дахь шат бол Банк үндсэн төлбөр ба хүүгийн шалгуурын шаардлагыг хангаж буй эсэхийг тодорхойлохын тулд санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний нөхцлийг дүгнэдэг.

Энэхүү шалгуурын хүрээнд ‘Үндсэн’ гэдэг нь анхны хүлээн зөвшөөрөх үеийн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэн бөгөөд санхүүгийн хөрөнгийн ашиглах хугацааны туршид өөрчлөгдөж болно (жишээ нь үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт эсвэл урамшуулал/хөнгөлөлтийн хорогдуулалт).

Зээлийн гэрээн дэх хүүгийн хамгийн гол элемент нь мөнгөний өнөөгийн үнэ цэн болон зээлийн эрсдэл байдаг. Үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрийн шалгуурын үнэлгээг хийхийн тулд Банк нь хүүгийн түвшнийг тогтоосон хугацаа гэх мэт холбогдох хүчин зүйлс, үнэлэмжийг авч үздэг.

Нөгөө талаас, эрсдэл үүрэх магадлал багатай гэрээний заалт эсхүл үндсэн зээлийн зохицуулалттай холбоогүй гэрээний мөнгөн гүйлгээний тогтворгүй байдал зэрэг нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн үлдэгдэл дүнгийн гэрээний мөнгөн гүйлгээнд нөлөөлөхгүй. Ийм тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэх үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь санхүүгийн хэрэглүүр эсвэл бусад гэрээ байхын тулд доорх гурван шинж чанарыг бүгдийг агуулах шаардлагатай:

- Үнэ цэн нь тодорхой хүүгийн түвшин, санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ, өргөн хэрэглээний бараа бүтээгдэхүүний үнэ, валютын ханшийн өөрчлөлт, зээлжих зэрэглэл болон гэрээний холбогдох талын үүрэг хариуцлагад хамаарахгүй бусад хувьсагчийн өөрчлөлтөөс хамаардаг бол
- Анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаггүй эсвэл зах зээлийн хүчин зүйлсийн өөрчлөлтөнд ижил байдлаар хандахаар хүлээгдэж буй адил төсөөтэй гэрээнд шаардлагатайгаас бага анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаг бол
- Ирээдүйд төлөгдөхөөр бол

Банк нь төрөл бүрийн харилцагчидтай үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хэлцлүүд хийдэг бөгөөд эдгээрт кросс своп, гадаад валютын болон хүүгийн форвард гэрээ хэлцлүүд зэрэг орно. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг ба бодит үнэ цэн нь эерэг байгаа үед хөрөнгө, харин сөрөг байгаа үед өр төлбөр гэж бүртгэнэ. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэдэг.

Арилжаалах зориулалттай санхүүгийн хөрөнгө

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийг арилжааны үйл ажиллагаагаар дамжуулан богино хугацаанд ашиг олох зорилгоор худалдаж авсан эсвэл багцаар нь удирдаж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн багцын нэг хэсэг болгон арилжаалах зориулалттай гэж ангилдаг. Арилжаалах зориулалттай хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр нь хэмжин бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг цэвэр арилжааны орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Хүү, ногдол ашгийн орлого болон зардлыг гэрээний нөхцлийн дагуу, эсвэл төлбөр хийх эрх нь тогтоогдсон үед арилжааны цэвэр орлогод бүртгэнэ.

Энэ ангилалд зарах эсвэл богино хугацаанд эргүүлэн худалдаж авах зорилготой өрийн болон өмчийн үнэт цааснууд багтсан болно.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх өрийн хэрэглүүр

Банк нь өрийн хэрэглүүрийг доорх нөхцөлүүдийг хангасан тохиолдолд Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрт ангилна:

- Бизнесийн загварын зорилгоор эзэмшиж байгаа санхүүгийн хэрэглүүр, гэрээний мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон борлуулах зорилгоор эзэмших
- Санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөл нь зөвхөн үндсэн төлбөр ба хүүгийн шалгуурын хангах

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)****Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр (үргэлжлэл)**

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бөгөөд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз, гарз нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэнэ. Хүүгийн орлого болон гадаад валютын ханшийн олз, гарзыг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн адил ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцооллыг доорх тодруулгуудад тайлбарласан. Банк нь нэг төрлийн үнэт цааснаас нэгээс олныг эзэмшдэг бол эхэлж авснаа эхэлж зарлагадахаар бүртгэнэ. Үл хүлээн зөвшөөрөх үед бусад орлогод хуримтлагдсан олз, гарз нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангаас ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдана.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр

Энэ ангилал дахь санхүүгийн хөрөнгө нь арилжаалах зорилгоор эзэмшээгүй бөгөөд анх хүлээн зөвшөөрөхдөө удирдлагаас тодорхойлогдсон эсвэл СТОУС-9-н дагуу заавал бодит үнэ цэнээр хэмжих шаардлагатай гэж тодорхойлсон байна. Банк нь өрийн хэрэглүүрийг доорх нөхцөлүүдийг хангасан тохиолдолд Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр гэж ангилна. Өрийн хэрэглүүрээс хамаарч дараах загварчлалыг ашигладаг:

- Загварчлал нь хөрөнгө ба өр төлбөрийг хэмжихэд болон тэдгээрийн ашиг, алдагдлыг өөр аргаар тооцоход гарсан нийтлэг бус байдлыг арилгах эсвэл бууруулдаг.
- Өр төлбөр нь бүлэг санхүүгийн өр төлбөрийг хэлэх бөгөөд тэдгээр нь эрсдэлийн удирдлага эсвэл хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний дагуу бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ.
- Өр төлбөр нь нэг болон түүнээс дээш санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрийн нэгдлийг агуулдаг. Гэвч санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр нь гэрээнд заасны дагуу мөнгөн урсгалд их хэмжээний нөлөө үзүүлэхүйц, аль эсвэл шинжилгээ хийхгүйгээр эсвэл багахан шинжилгээгээр санхүүгийн хэрэглүүрийг нэгтгэж бүртгэхийг хориглосон үед нэгтгэлд оруулахгүй.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө нь санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөд тодорхойлсон хэрэглүүрээс олсон хүүгийн орлого эсвэл зардал нь үр ашигт хүүг ашиглан мөн хөнгөлөлт/урамшууллыг нь харгалзах дүнгээр тооцдог. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс олсон хүүгийн хэмжээг гэрээний хүүг ашиглан бүртгэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүрийн ногдол ашгийн орлогыг төлбөр хийх эрх тогтоогдсон үед үйл ажиллагааны бусад орлогод бүртгэнэ.

Гаргасан өрийн хэрэглүүр ба зээлээр авсан санхүүжилт

Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, зээллэгүүдийг дараагийн тайлант хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өртгийг тооцохдоо зээл авах үеийн хөнгөлөлт, урамшуулал ба үр ашигт хүүгийн нэг салшгүй хэсэг болж буй зардлуудыг авч үзнэ. Өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгийн аль алиных нь элементүүдийг агуулсан нийлмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг, хүлээн зөвшөөрөгдөх өдөр салгана.

Банк нь эдгээр үүсмэл бус санхүүгийн хэрэглүүрийг бүртгэлд тусгахдаа, эхлээд тухайн хэрэглүүр нь нийлмэл эсэх талаар болон тухайн хэрэглүүр болон бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг НББОУС 32-н дагуу санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгө эсвэл өөрийн хөрөнгө гэж ангилна. Банк нь санхүүгийн хэрэглүүрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг дараах байдлаар хүлээн зөвшөөрнө: (а) Банкнд санхүүгийн өр төлбөр болж байвал, (б) Тухайн хэрэглүүрийг эзэмшигчид, Банкны өөрийн хөрөнгөнд хөрвөх боломж олгож байвал. Хөрвөх хэрэглүүрийн өр төлбөр болон өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүнүүдийн ангилал нь, тухайн хөрвөх нөхцөл нь зарим нэг эзэмшигчдийн хувьд эдийн засгийн давуу талтай байсан ч хөрвөх нөхцөл нь хэрэгжих эсэх болон түүний өөрчлөгдөх магадлалаас шалтгаалан өөрчлөгддөггүй. Хөрвөх санхүүгийн хэрэглүүрийн өөрийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийн бүртгэлийн дүнг хуваарилахдаа, өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүний дүн нь тухайн хэрэглүүрийн нийт бодит үнэ цэнээс өр төлбөрийн бүрэлдэхүүн гэж тусад нь тодорхойлсон дүнг хассанаас үлдсэн дүн байна. Нийлмэл санхүүгийн хэрэглүүрт агуулагдсан өөрийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүнээс (өөрийн хөрөнгийн хөрвөх нөхцөл гэх мэт) бусад аливаа үүсмэл хэрэглүүрийн үнэ цэн нь (худалдан авах опцион гэх мэт) өр төлбөрийн бүрэлдэхүүнд багтана.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Гаргасан өрийн хэрэглүүр ба зээлээр авсан санхүүжилт (үргэлжлэл)

Банк нь тухайн хэрэглүүрийн өрийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бүрэлдэхүүнүүдийг салгах гэж буй бол тухайн өр төлбөрт салгах шаардлагатай агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр байгаа эсэхийг үнэлнэ. Банк нь агуулагч гэрээ болон дансдаас агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг зөвхөн доорх нөхцөлд салгана:

- Агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн эдийн засгийн болон эрсдэлийн шинж чанар нь агуулагч гэрээний эдийн засгийн болон эрсдэлийн шинж чанартай нягт холбоотой биш үед
- Агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүртэй ижил нөхцөлтэй салангид хэрэглүүр нь санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрийн тодорхойлолтыг хангаж буй тохиолдолд
- Холимог (нэгтгэсэн) хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын дансанд бүртгэгдсэн өөрчлөлттэйгээ бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгддэггүй (жишээ нь, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрт агуулагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр)

Санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон ашиглагдаагүй зээлийн үүрэг

Банк нь санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон зээлийн амлалт гаргадаг. Санхүүгийн баталгаа гаргаж өгсний улмаас хүлээн авсан урамшууллыг санхүүгийн тайлангуудад анхлан бүртгэхдээ бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. Ийнхүү анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараагийн тайлант үед баталгаа бүрт Банкны хүлээх хариуцлагыг хэмжихдээ анхлан хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэсэн хуримтлагдсан хорогдлыг хассан дүн хоёрын аль өндрөөр нь хэмжинэ.

Хүлээн авсан урамшууллыг баталгааны хугацааны туршид ашиг, алдагдлын тайланд “Хураамж ба шимтгэлийн орлого”-оор хүлээн зөвшөөрнө.

Ашиглагдаагүй зээлийн үүрэг болон аккредитив нь амлалт бөгөөд энэхүү амлалтын хугацаанд Банк нь урьдчилан тодорхойлсон нөхцөлтэй зээлийг харилцагчид олгох шаардлагатай. Санхүүгийн баталгааны гэрээнүүдийн адилаар тэдгээр гэрээнүүдэд “Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал”-ын шаардлагуудын дагуу сан байгуулна.

Санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон ашиглагдаагүй зээлийн гэрээний үнэ цэн нь зах зээлд олгогдох зээлийн гэрээний нөхцөлтэй ижил байхаас гадна санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдахгүй. Энэхүү санхүүгийн хэрэглүүрийн нэрлэсэн үнэ болон үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй алдагдал нь Тодруулга 33-д тусгагдсан.

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Үүнд харилцагчдаас авсан харилцах, хугацаагүй, хугацаатай хадгаламж болон Банкны баталгааны эх үүсвэр хамаарна. Анхны хэмжилтийн дараа үед харилцагчдад өгөх өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

Бусад санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

Бусад Банк, санхүүгийн байгууллагуудаас татсан төгрөгийн болон валютын хадгаламжууд болон дотоод гадаадын арилжааны банкууд, Монголбанкны хугацаатай хадгаламжууд мөн хамаарна. Банк нь, харилцагчдийн харилцах хадгаламжийг мөнгөн хөрөнгө нь Банкинд шилжсэн үед хүлээн зөвшөөрдөг. Анхны хэмжилтийн дараа бусад Банкуудад өгөх өр төлбөрийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн дахин ангилал

Банк санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш бизнесийн шугам худалдан авах, дуусгах болон цуцлах онцгой нөхцөл байдлаас бусад нөхцөлд дахин ангилахгүй. Санхүүгийн өр төлбөр дахин ангилагддаггүй.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн өөрчлөлт

Санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлт

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын болон зээлийн эрсдэлийн бус шалтгаанаар арилжааны бүтцийн өөрчлөлтийн үйл ажиллагааны үр дүнд гэрээний мөнгөн гүйлгээг дахин тохиролцсон эсвэл өөр хэлбэрээр бүтцийн өөрчлөлт оруулсан тохиолдолд, Банк уг өөрчлөлт нь тухайн санхүүгийн хөрөнгийг данснаас хасахад хүргэсэн эсэхийг тодорхойлох үнэлгээг хийдэг. Санхүүгийн хөрөнгийн хувьд энэхүү үнэлгээ нь чанарын хүчин зүйл дээр суурилдаг.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн оорчлолт (үргэлжлэл)

Банк харилцагчид олгосон зээлийг үл хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг үнэлэхдээ доорх нөхцөлүүдийг авч үздэг:

- зээлийн валют өөрчлөгдсөн
- өмчийн шинж чанар тодорхойлогдсон
- бизнесийн гүнш өөрчлөгдсөн
- өөрчлөлтийн улмаас ҮТХТ-ийн шалгуур хангахгүй байх

Хэрвээ өөрчлөлт нь мөнгөн урсгалд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлээгүй бол энэ өөрчлөлтийг үл хүлээн зөвшөөрөх гэж авч үзэхгүй. Мөнгөн урсгалын өөрчлөлтийг анхны үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан дүнд үндэслэн Банк үнэ цэнийн бууралтын алдагдал бүртгээгүй бол өөрчлөлтийг нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ.

Санхүүгийн өр төлбөрийн өөрчлөлт

Одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцлийн өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц нөлөөтэй гэж дүгнэгдээгүй, улмаар данснаас хасахад хүргэхгүй бол санхүүгийн өр төлбөрийн хорогдуулсан өртгийг гэрээнд заасан ирээдүйн тооцоолсон мөнгөн урсгалын өнөөгийн үнэ цэнийг тооцоолохдоо санхүүгийн өр төлбөрийн анхны үр ашигт хүүгийн хувиар хорогдуулан дахин тооцоолно. Үүний үр дүнд гарсан аливаа зөрүүг шууд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Банк санхүүгийн өр төлбөрийн хувьд, чанарын хүчин зүйлээс хамаарч, засварласан хямдруулсан өнөөгийн үнэ цэн болон санхүүгийн өр төлбөрийн анхны дансны үнийн хооронд арав буюу түүнээс дээш хувьтай зөрүү гарахад хүргэсэн өөрчлөлтийг мэдэгдэхүйц гэж үзнэ.

Санхүүгийн хөрөнгө үл хүлээн зөвшөөрөлт

Хугацаа болон нөхцөлд их хэмжээгээр өөрчлөлт орсонтой холбоотой үл хүлээн зөвшөөрөх

Харилцагчдад олгосон зээл гэх мэт санхүүгийн хөрөнгийг гэрээний нөхцөл нь шинэ зээл шиг болж өөрчлөгдөхөд үл хүлээн зөвшөөрнө. Үнэ цэнийн бууралт хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд эдгээр хөрөнгийн хувьд зөрүүг нь үл хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзаар бүртгэнэ. Шинээр хүлээн зөвшөөрсөн зээл нь үнэ цэн буурсан зээлийг худалдаж авсан нөхцөлд биш бол уг зээл нь зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал тооцоолох үүднээс 1-р шатлалд ангилагдана.

Санхүүгийн хөрөнгө

Банк санхүүгийн хөрөнгийг (санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг эсвэл хоорондоо төстэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгүүдийн хэсэг) тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрх нь дууссан үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Мөн Банк нь хөрөнгийг шилжүүлсэн бөгөөд шилжүүлэлт нь үл хүлээн зөвшөөрөх шаардлагыг хангаж байгаа нөхцөлд хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрнө.

Дараах тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг (санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг эсвэл хоорондоо төсөөтэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг) үл хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Банк тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн, эсвэл
- “Дамжуулан өнгөрөөх” хэлцлийн дагуу хүлээн авсан мөнгөө нийт дүнгээр нь удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр гуравдагч талд төлөх үүрэг хүлээсэн

Дамжуулан өнгөрөөх хэлцэл нь Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгөөс хүлээх гэрээний эрхээ хадгалж үлдэх бөгөөд (анхны хөрөнгө) доорх гурван нөхцөл биелж байх нөхцөлд гэрээний үүргийн дагуу тэдгээр хүлээн авсан мөнгөн урсгалыг нэг болон түүнээс дээш байгууллагад (эцсийн хүлээн авагчид) шилжүүлнэ:

- Хэрэв тухайн нэг байгууллагын зээлдүүлсэн дүн дээр зах зээлийн хүүгээр хуримтлагдсан хүүтэй хамт бүрэн авах эрхтэй богино хугацаат урьдчилгааг оруулалгүйгээр Банк нь эцсийн хүлээн авагчид анхны хөрөнгө нь дүйцэх хэмжээний мөнгөн урсгалыг цуглуулаагүй цагт ямар нэгэн төлбөр төлөх үүрэггүй болно,
- Банк нь эцсийн хүлээн авагчдаас үнэт цааснаас бусад нөхцөлөөр анхны хөрөнгийг зарах эсвэл барьцаалж болохгүй,

Банк нь эцсийн хүлээн авагчдын өмнөөс цуглуулсан мөнгөн урсгалыг удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр шилжүүлэх үүрэгтэй. Үүнээс гадна, Банк нь тэдгээр мөнгөн урсгалыг, цуглуулсан өдрөөс шаардлагатай гуйвуулгын өдөр хүртэлх мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө оруулалт хийсэн хугацаанаас бусад үед дахин хөрөнгө оруулалтад оруулахгүй.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө үл хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)

Шилжүүлэлтийг зөвхөн доорх нөхцөлүүдийг хангасан тохиолдолд үл хүлээн зөвшөөрнө:

- Банк хөрөнгийн бараг бүх эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлсэн, эсвэл
- Банк тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлээгүй болон хадгалж үлдээгүй боловч хөрөнгийн хяналтыг шилжүүлсэн.

Хэрвээ шилжүүлэгч холбогдолгүй гуравдагч этгээдэд хөрөнгийг бүхэлд нь зарах болон шилжүүлэхэд нэмэлт хязгаарлалтгүйгээр тухайн чадварыг эзэмшдэг гэж үзсэн үед Банк хяналтыг шилжүүлсэн гэж үзнэ.

Банк хөрөнгөөс мөнгө хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсвэл “дамжуулан өнгөрөөх” хэлцэл хийсэн боловч хөрөнгөтэй холбоотой ихэнх эрсдэл, өгөөж болон хяналтыг шилжүүлээгүй тохиолдолд хөрөнгийг Банкны уг хөрөнгөд үргэлжлүүлэн оролцсоор байх хэмжээгээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд Банк холбогдох өр төлбөрийг мөн хүлээн зөвшөөрнө. Шилжүүлсэн хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөр Банкны хадгалж үлдсэн эрх, үүргийг тусган харуулсан сууриар хэмжигдэнэ.

Энэхүү үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн баталгаа хэлбэртэй байвал оролцоог тус хөрөнгийн анхны бүртгэлийн дүн ба Банкны төлөх шаардлагатай болох хамгийн их дүнгийн аль багаар хэмжинэ.

Хэрэв шилжүүлсэн хөрөнгөд үргэлжилсэн оролцоо бичгээр эсвэл худалдан авах опцион (эсвэл аль аль нь) хэлбэрээр байвал, Банкны үргэлжилсэн оролцоо нь эргүүлэн худалдан авахад төлөх шаардлагатай дүнгээр хэмжигдэнэ. Хөрөнгөд бичгээр худалдан авах опцион заасан байгууллагын үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэн болон нөхцөлийн хэрэгжих үнийн аль багаар хязгаарлагдана.

Санхүүгийн өр төлбөр

Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөхөөс чөлөөлөгдсөн, өр төлбөр цуцлагдсан эсвэл хугацаа нь дууссан бол үл хүлээн зөвшөөрдөг. Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй зээлийн гэрээгээр сольсон эсвэл одоо байгаа зээлийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол эдгээр өөрчлөлт шинэчлэлтийг анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүн ба төлсөн дүн хоёрын зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрийг цэвэршүүлэх

Ирээдүйн үйл явдлаас хамааралгүйгээр хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй ба доорх бүх нөхцөлд цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай байгаа үед санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийг хооронд нь цэвэршүүлж, цэвэр дүнг санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна.

Санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрийг СТОУС-ын цэвэршүүлэх шалгуурыг хангасан тохиолдлоос бусад тохиолдолд нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд тусад нь тусгадаг.

Дериватив нь зөвхөн ирээдүйд тохиолдох үйл явдлаас шалтгаалахгүйгээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнг нөхөх болзолгүй хууль ёсны эрхтэй байхаас гадна Банк дараах бүх тохиолдолд цэвэр зарчмаар төлбөр тооцоо хийхээр төлөвлөж байгаа тохиолдолд л цэвэр дүнгээр тооцож, тайлагнана.

- Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед
- Чанаргүйдэл гарсан үед
- Банк эсвэл түүний хамтрагч талууд төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан үед.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал (ЗҮЦХА) аргын ерөнхий ойлголт

Банк “санхүүгийн хэрэглүүр” ангиалд хамаарах зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгаа, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдээгүй бусад өрийн хэрэглүүр болон бүх зээлд зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сан байгуулсан. СТОУС 9-н дагуу өмчийн хэрэглүүр нь үнэ цэнийн бууралтад орохгүй.

ЗҮЦХА нь хөрөнгийн ашиглалтын нийт хугацаанд үүсэх зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлаас хамаарна. Хэрэв анх бүртгэснээс хойш алдагдал нь мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өсөөгүй бол алдагдал нь 12 сарын хүлээгдэж буй алдагдлаас хамаарна. Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өөрчлөгдсөн эсэхийг хэмжих Банкны бодлого журмыг тодруулга 33-д тусгасан.

Ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА нь нийт хугацааны ЗҮЦХА аргын нэг хэсэг байх бөгөөд тайлагналын өдрийн дараах 12 сард санхүүгийн хэрэглүүрийн чанаргүйдлийн магадлалын үр дүнгээр ЗҮЦХА-г илэрхийлнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүрийн үндсэн багцаас шалтгаалан нийт хугацааны ЗҮЦХА болон ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА-г тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр тооцоолно. Банк нь бүлэг санхүүгийн хөрөнгийг бүлгийн үнэлгээний аргаар хэмжинэ.

Банк нь үнэлгээ хийх журмыг тодорхойлсон бөгөөд тайлант үеийн эцэс бүрт санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдэх хугацаанд үүсч болох эрсдэлийн өөрчлөлтийг харгалзан санхүүгийн хэрэглүүрийг анх бүртгэснээс хойш ЗҮЦХА-д мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг авч үзнэ.

Дээр дурдсан процесс дээр тулгуурлан, Банк нийт зээлийн багцаа зээлийг шатлал 1, шатлал 2, шатлал 3 гэж ангилсан:

Шатлал 1: Зээлийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед Банк нь 12 сарын ЗҮЦХА-г бүртгэнэ. Мөн шатлал 1-рүү үүсч болох эрсдэл нь буурсан шатлал 2-ын зээлүүд дахин ангилагдана.

Шатлал 2: Анх хүлээн зөвшөөрсөн үеэс зээлийн үүсч болох эрсдэл ихэссэн үед Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-г бүртгэнэ. Мөн шатлал 2-руу үүсч болох эрсдэл нь буурсан шатлал 3-ын зээлүүд дахин ангилагдана.

Шатлал 3: Үнэ цэнийн бууралтад орсон зээлүүд багтана. Банк нь нийт хугацааны турш ЗҮЦХА-г бүртгэнэ.

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийг төлөгдөх нийт дүн эсвэл зарим хэсгийг төлөгдөх боломжгүй гэж үзвэл санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулна. Үүнийг санхүүгийн хөрөнгийн (хэсэгчилсэн) үл хүлээн зөвшөөрөлт гэнэ.

ЗҮЦХА тооцоолол

Банк нь үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдлыг хэмжих магадлалын-жигнэсэн гурван хувилбараар ЗҮЦХА-г тооцоолдог. Мөнгөний дутагдал нь гэрээний дагуух мөнгөн гүйлгээ болон эргэн төлөгдөхөөр хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний зөрүү юм.

ЗҮЦХА тооцооллын механизмийг болон гол элементүүдийн хамт доор үзүүлэв:

ЧМ	Чанаргүйдлийн магадлал (ЧМ) нь өгөгдсөн цаг хугацаанд төлбөрийн чадваргүй болох магадлалаар тооцоолно. Хэрвээ хэрэглүүр нь өмнө нь үл хүлээн зөвшөөрч байгаагүй мөн харгалзах багцад үргэлжлүүлэн байгаа бол үнэлсэн хугацааны тодорхой хугацаанд нэг удаа алдагдал үүсэх боломжтой.
ЧӨД	Чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД) нь тайлагналын дараах зээлийн хүлээгдэж буй өөрчлөлт, гэрээний дагуух үндсэн төлбөр болон хүүгийн эргэн төлөлт, зээлийн үүргийн хүрээнд нэмж олгосон дүн болон төлбөр хоцорсноор үүсэх хуримтлагдсан хүүг харгалзсан тооцоолол.
АХЧ	Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (АХЧ) нь өгөгдсөн цаг хугацааны туршид чанаргүйдлийн үеийн алдагдлын тооцоолол юм. Энэ нь гэрээний дагуу мөнгөн урсгал болон зээлдэгч хүлээн авахаар тооцолсон дүн, барьцаа хөрөнгө борлуулсан дүнгийн нийлбэрийн зөрүүнээс тооцно.
Сайжруулалтын хувь	Чанаргүй гэж ангилагдсан зээлүүдийн сайжруулалтын хувь хэмжээний тооцоолол

ЗҮЦХА тооцоолох үед Банк гурван хувилбарыг авч үздэг (суурь, эерэг болон сөрөг). Эдгээр нь өөр өөр ЧМ, ЧӨД болон АХЧ-д хамаарагдана. Хамааралтай үед олон тооны хувилбарыг үнэлэхдээ төлбөр төлөгдөхгүй байх магадлал, алдагдал хүлээх магадлал, зээлийн эргэн төлөгдөх магадлал болон барьцаа хөрөнгийн үнэ цэн эсвэл борлуулснаар олж болох дүнгүүдийн нэгдлийг авч үзнэ.

Кредит карт болон бусад хөрөнгүүдийг үл харгалзан, зээлийн алдагдлын хамгийн урт хугацаа нь хууль эрх зүйн үндэслэлээр гэрээний хугацааг сунгаагүй тохиолдолд санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний хугацааг авч үзэж байгаа. Үнэ цэнийн бууралт нь бүтцийн өөрчлөлтийн ашиг, алдагдлаас тусдаа санхүүгийн хөрөнгийн цэвэр дүнгийн залруулга гэж тайлагнаж бүртгэгдэнэ.

Үнэ цэнийн бууралтын зардал болон буцаалт нь санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийн өөрчлөлтийн ашиг алдагдлын тохируулгаас тусад нь бүртгэх болон толилуулна. ЗҮЦХА-ын аргыг доор хураангуйлав:

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

ЗҮЦХА тооцоолол (Үргэжлэл)

Шатлал 1: Ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА нь нийт хугацааны ЗҮЦХА загварын нэг хэсэг байх бөгөөд тайлагналын өдрийн дараах 12 сард санхүүгийн хэрэглүүрийн чанаргүйдлийн үр дүнгээр ЗҮЦХА-ыг илэрхийлнэ. Банк нь ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА тайлагналын өдрөөс хойш 12 сарын дотор ЧМ-д үндэслэн тооцдог. ЧӨД-ийн урьдчилсан төсөөлөлд 12 сарын дотор хүлээгдэж буй ЧМ-ыг хэрэглэх бөгөөд хүлээгдэж буй АХЧ-аар үржүүлэгдэж анхны үр ашигт хүүтэй ойролцоо дүнгээр хорогдуулна. Энэхүү тооцооллыг дээр дурдсан гурван хувилбар тус бүрт авч үзнэ.

Шатлал 2: Зээлийг анх олгосноос хойш тухайн зээлд зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлттэй байгаа нь тогтоогдсон зээлүүдэд Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-ын сан байгуулан бүртгэнэ. Санг байгуулахдаа дээрхийн адилаар хэд хэдэн хувилбарууд дээр үндэслэн тооцоолох боловч ЧМ болон АХЧ-ыг нь нийт хугацаанд тооцоолж гаргана. Хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдал нь үр ашигт хүүтэй ойролцоо дүнгээр хорогдуулна.

Шатлал 3: Үнэ цэн буурсан гэж үзсэн зээлийн хувьд, Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-ыг бүртгэнэ. Энэ аргачлал нь Шатлал 2-г ашигласантай ижил бөгөөд ЧМ-ыг 100% гэж үзнэ.

Зээлийн үүрэг болон аккредитив Зээлийн үүрэгт нийт хугацааны ЗҮЦХА тооцоход, Банк нь ирээдүйд олгогдох зээлийн үүргийн дүнг тооцоолно. Зээл олгогдох тохиолдолд ЗҮЦХА нь магадлал жигнэсэн гурван хувилбараар хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдлын өнөөгийн үнэ цэнээр тооцогдоно. Хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдал нь хүлээгдэж буй үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан байна. Зээлийн үүрэг болон аккредитивийн хувьд, ЗҮЦХА нь бусад өглөгт хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Санхүүгийн баталгааны гэрээнүүд Банкны санхүүгийн баталгаа тус бүрийн үүрэг нь анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хуримтлагдсан хорогдол хассан дүн болон ЗҮЦХА сангийн аль ихээр нь хэмжигдэнэ. Банк нь ЗҮЦХА-г эзэмшигчид нөхөн олгох дүнгийн өнөөгийн үнэ цэн дээр үндэслэн тооцно. Эрсдэлээр тохируулсан хүүгээр дутагдлыг хорогдуулна. Тооцоолол нь магадлалын-жигнэсэн гурван хувилбар дээр хийгдэнэ. Санхүүгийн баталгааны ЗҮЦХА нь бусад өглөгт хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх өрийн хэрэглүүр

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн ЗҮЦХА нь санхүү байдлийн тайланд санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулахгүй бөгөөд бодит үнэ цэнээр байна. Үүний оронд, хэрвээ хөрөнгө нь хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн байсан бол үүсэх үнэ цэнийн бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтаар болон нөгөө талд ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ. Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн хуримтлагдсан алдагдлын хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед ашиг, алдагдлын тайланд шилжүүлэн бүртгэнэ.

Кредит карт ба бусад зээлийн шугамууд

Банкны бүтээгдэхүүний санал нь олон төрлийн аж ахуйн буюу жижиглэнгийн зээлийн болон кредит картын хэрэглүүрийг багтаасан бөгөөд үүнд Банк нэг өдрийн өмнөх мэдэгдлээр хэрэглүүрийг цуцлах, эсвэл бууруулах эрхтэй. Банк зээлийн алдагдлын эрсдэлийг гэрээний мэдэгдлийн хугацаагаар зөвхөн хязгаарладаггүй бөгөөд үүний оронд үйлчлүүлэгчдийн зан төлөв, чанаргүйдлийн магадлал болон цаашдын эрсдэлийг бууруулах журмыг харгалзан хугацааны туршид үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тодорхойлон тооцдог. Банкны өмнөх туршлага болон банкны хүлээлт дээр үндэслэн эдгээр бүтээгдэхүүнүүдийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тооцдог хугацаа нь зээлийн картын хувьд арван хоёр сар, зээлийн төлбөрийг хэтрүүлсэн тохиолдолд гучин зургаан сар байдаг.

Эдгээр бүтээгдэхүүнүүдийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц ихэссэн эсэх талаар одоо байгаа үнэлгээ нь зээлийн бусад бүтээгдэхүүнтэй адил байна. Энэ нь харилцагчийн дотоод зээлийн зэрэглэлд суурилсан боловч хэрэглээний өөрчлөлт зэрэг чанарын хүчин зүйлүүдээс ихээхэн шалтгаалж байгаа. Зээлийн карт болон овердрафт-д үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлыг дискаунтлахад ашигладаг зээлийн хүүгийн хэмжээ нь тухайн бүтээгдэхүүнүүдийн өртөж болзошгүй хугацааны туршид тооцогдох жилийн үр ашигт хүүгийн жилийн түвшинг үндэслэнэ. Энэхүү тооцоонд олон бүтээгдэхүүнүүд сар бүр бүрэн төлөгддөг тул хүү тооцоогүй болно.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Ирээдүйн мэдээлэл

ЗҮЦХА-ын загварт, Банк эдийн засгийн өгөгдлүүд дээр суурилсан ирээдүйн мэдээлэл дээр тулгуурладаг. Үүнд нь:

- Инфляц
- Эдийн засгийн өсөлт
- АНУ-н долларын ханш
- Зээлийн өсөлт
- Мөнгөний нийлүүлэлтийн өсөлт (M2)
- Хадгаламжийн хүүгийн түвшин (жигнэсэн дундаж ханш)
- Зээлийн хүүгийн түвшин (жигнэсэн дундаж ханш)
- Бодлогын хүү

ЗҮЦХА-ын тооцоололд ашиглаж буй мэдээлэл нь санхүүгийн тайлангийн өдрөөрх зах зээлийн бүх шинж тэмдгийг агуулаагүй байх магадлалтай. Үүнийг шийдэхийн тулд, эдгээр ялгаа нь мэдэгдэхүйц материаллаг үед заримдаа түр тохируулга хийдэг.

Зээлийн сайжруулалт: Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ болон санхүүгийн баталгаа

Санхүүгийн хөрөнгийн эрсдэлийг бууруулах үүднээс, Банк нь боломжтой үедээ барьцаа хөрөнгийг ашигладаг. Барьцаа хөрөнгө нь төрөл бүрийн хэлбэрээр байдаг, жишээ нь: мөнгөн хөрөнгө, үнэт цаас, аккредитив болон баталгаа, үл хөдлөх хөрөнгө, авлага, бараа материал, бусад санхүүгийн бус хөрөнгө болон үр дүнгийн тооцооны гэрээ байна. Барьцаа хөрөнгийг эзэмшээгүй тохиолдолд Банкны санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэхгүй.

Зээлийн сайжруулалтаас хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг, СТОУС-ын дагуу тусад нь хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй бөгөөд өр төлбөрийн хэрэглүүрийн гэрээний нөхцлүүдийн салшгүй хэсэг гэж тооцогддог ба зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжилтэд оруулдаг. Үүний үндсэн дээр барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэн нь үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоонд нөлөөлдөг. Барьцаа хөрөнгийг ерөнхийд нь хамгийн багадаа анх хүлээн зөвшөөрөхдөө болон хагас жилийн хугацаанд дахин үнэлдэг.

Боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор, Банк нь барьцаа хөрөнгийн зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгийг үнэлэхдээ идэвхтэй зах зээлийн мэдээллийг ашигладаг. Идэвхтэй зах зээл байхгүй бусад санхүүгийн хөрөнгийг үнэлгээний аргыг ашиглан үнэлдэг. Санхүүгийн бус барьцаа хөрөнгийг (жишээ нь: үл хөдлөх хөрөнгө) ипотекийн зуучлагч буюу 3 дагч этгээдээс ирсэн мэдээлэлд эсвэл орон сууцны үнийн индексүүдэд үндэслэн үнэлнэ. Барьцаалагдсан зээл нь зээлийн гэрээний нөхцөлд тусгагдсан эсвэл зээлийн салшгүй хэсэг болох ба зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоонд хамрагдсан болно.

Зээлийн гэрээний нөхцөлтэй холбоогүй баталгааг балансын гадуурх зүйл ангид салангид үзүүлэх бөгөөд үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцооллыг хийдэг.

Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө

Хураан авсан барьцаа хөрөнгө нь уг хөрөнгийг бүртгэсэн өдрөөрх холбогдох зээлийн үлдэгдлийн хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан дүнгийн аль багаар анхлан хүлээн зөвшөөрдөг ба холбогдох зээл болон урьдчилгаа мөн тэдгээрийн үнэ цэнийн бууралтын санг балансын бүртгэлээс хасдаг. Дараагийн тайлант үеүдэд, хураан авсан барьцаа хөрөнгийг өртөг болон бодит үнэ цэнээс түүний борлуулахтай холбоотой гарах зардлыг хассан дүнгийн аль багаар бүртгэдэг ба эдгээр хөрөнгүүд нь тайланд бусад хөрөнгө хэсэгт тайлагнагддаг.

Борлуулах зориулалттай хөрөнгийн ангиллын шалгуур нь зөвхөн борлуулах өндөр магадлалтай байх бөгөөд хөрөнгийг одоогийн нөхцөлд нь шууд борлуулах боломжтой тохиолдолд л энэхүү шаардлагыг хангагдсан гэж үзнэ. Тухайн хөрөнгийн борлуулах шийдвэр нь буцаагүй байх эсвэл борлуулахад ямар нэгэн өөрчлөлт орох эсэхээс хамааран борлуулах үйл ажиллагаа нь тодорхойлогдоно. Удирдлага нь хөрөнгийг зарах төлөвлөгөөтэй байх шаардлагатай бөгөөд, ангилал хийсэн өдрөөс хойш нэг жилийн хугацаанд борлуулахаар төлөвлөж байх ёстой.

Борлуулах зориулалттай хөрөнгө гэж ангилсны дараа эд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийн элэгдлийг тооцохгүй. Худалдах зориулалттай гэж ангилагдсан хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд эргэлтийн зүйл болгон тусад нь үзүүлнэ. Нэмэлт тодруулгыг Тодруулга 19 болон Тодруулга 20-д тусгасан болно.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Данснаас хасах

Банк нь хөрөнгийн эргэн төлөлтийг зогсоосон үед санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн данснаас хасна. Хэрвээ данснаас хасах үнэ хуримтлагдсан алдагдлаас их тохиолдолд, зөрүүгээр нь алдагдлыг нэмэгдүүлж дараа нь дансны нийт үнийн дүнг бууруулна. Дараах үеийн эргэн төлөлтүүд нь зээлийн алдагдлын зардлыг бууруулна.

Гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон зээлүүд

Банк заримдаа барьцаа хөрөнгийг хураах гэхээсээ илүү зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлийн улмаас зээлийн анхны нөхцөлд хөнгөлөлт, өөрчлөлт оруулдаг.

Зээлдэгчийн одоогийн эсвэл хүлээгдэж буй санхүүгийн хүндрэлээс үүдэн хөнгөлөлт, өөрчлөлтийг Банк хийж болно гэж үздэг бөгөөд зээлдэгч санхүүгийн хувьд хэвийн байсан бол Банк энэхүү хөнгөлөлт, өөрчлөлтийг зөвшөөрөхгүй болно. Санхүүгийн хүндрэлийг харуулсан үзүүлэлтүүд нь Гэрээг биелүүлээгүй байх эсвэл Зээлийн Эрсдэлийн хэлтсээс гаргасан үзүүлэлтүүдээр тодорхойлогдоно. Энэхүү өөрчлөлтүүдэд төлбөрийн хугацааг сунгах, зээлийн шинэ нөхцлийг зөвшөөрөх зэрэг орно. Гэрээний нөхцөл өөрчлөгдсөний дараа аливаа үнэ цэнийн бууралтыг тооцохдоо өөрчлөлтөөс өмнө тооцоолсон анхны үр ашигт хүүг ашиглан хэмжинэ. Шинэчилсэн зээлийн ирээдүйн төлбөрийг үргэлжлэх боломжтой гэдгийг хянах нь Банкны бодлого юм.

Зээлийг дахин тохируулж, өөрчилсөн боловч хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд зээлийн эрсдэл ихээхэн хэмжээгээр нэмэгдсэн гэж үздэг тул зээлийг 2-р шатанд ангилдаг. Хөрөнгө нь 2-р шатанд ангилагдсаны дараа зөвхөн дараах шалгууруудыг хангаж байж төрөлд ангилагдах боломжтой:

- Бүх зээлүүд нь хэвийн байх ёстой
- Шинэчилсэн төлбөрийн эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу зургаан сарын хугацаанд тогтмол төлбөрийг хийж байсан байх
- Үйлчлүүлэгч хугацаа нь 30 хоногоос хэтэрсэн ямар ч гэрээ байгуулаагүй байх

Бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгөн гүйлгээний тайланд зааснаар бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөд касс дахь мөнгө, Монголбанкин дахь хязгаарлалтгүй харилцах данс, Засгийн газрын үнэт цаас болон бусад Банкин дахь харилцах ба 3 сар түүнээс бага хугацаатай хадгаламжууд орно.

Төв Банкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл

Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдлийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх бөгөөд Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй, заавал байлгах нөөцийн хүүгүй хадгаламж тул үүнийг мөнгөн гүйлгээний тайланд дахь мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулахгүй.

Буцаан худалдан авах хэлцлүүд

Ирээдүйд тодорхой заасан хугацаанд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл (“репо”)-ийн дор худалдсан үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Учир нь Банк эзэмшилтэй холбоотой ихэнхи эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байна. Санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн авсан бэлэн мөнгөө хөрөнгөөр, репо хэлцлийн хуримтлагдсан хүүг өр төлбөрөөр тус тус тусгах ба энэ нь Банкинд олгосон зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Борлуулсан ба ирээдүйд буцаан худалдан авах үнийн зөрүүг хүүгийн зардал гэж үзэж үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна. Нөгөө тал нь үнэт цаасыг худалдах эсвэл дахин барьцаалах эрхтэй бол, Банк нь тухайн үнэт цаасуудыг санхүүгийн байдлын тайландаа арилжаалах зориулалттай барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө эсвэл арилжаалах зориулалттай барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын аль тохиромжтой ангилалд үлдээнэ.

Эсрэгээрээ, буцаан худалдах хэлцэл (“урвуу репо”)-ийн дор худалдан авсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Төлсөн мөнгөө хуримтлуулсан хүүгийн хамт тайлан тэнцэлд “Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаа” гэж тусгах ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Худалдан авсан ба буцаан худалдах үнийн зөрүүг “Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого” гэж бүртгэх ба үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна. Хэрэв буцаан худалдах хэлцлээр худалдан авсан үнэт цаасыг гуравдагч талд худалдсан бол үнэт цаасыг буцаан өгөх үүргийг “Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр” гэж бүртгэх ба бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн аливаа олз эсвэл гарзыг “Арилжааны цэвэр орлого”-д бүртгэнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Үнэт цаасны зээллэгүүд ба өр төлбөр

Үнэт цаасны зээллэг, зээлийн гүйлгээг ихэвчлэн үнэт цаас эсвэл бэлэн мөнгөөр барьцаалдаг. Үнэт цаасыг гэрээт этгээдэд шилжүүлэхдээ өмчлөлийн эрсдэл, өгөөжийг шилжүүлсэн тохиолдолд зөвхөн санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаг. Барьцаалах хэлбэрээр урьдчилж авсан эсвэл хүлээн авсан бэлэн мөнгө нь хөрөнгө, өр төлбөр хэлбэрээр бүртгэгддэг.

Зээл авсан үнэт цаасыг дараа нь гуравдагч этгээдэд худалдахаас бусад тохиолдолд санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй бөгөөд энэ тохиолдолд үнэт цаасыг буцааж өгөх үүргийг арилжих зориулалттай санхүүгийн өр төлбөр дотор богино хугацааны борлуулалт хэлбэрээр бүртгэгдэх бөгөөд бодит үнэ цэнийг нь ашиг алдагдалтай нь үнэлж цэвэр арилжаанаас олсон орлогод тайлагнана.

Түрээс

Банк нь гэрээ байгуулагдах үед түрээсийн шинж чанар агуулсан эсэхийг үнэлдэг. Өөрөөр хэлбэл гэрээнд тодорхойлогдож байгаа хөрөнгийг хэсэг хугацааны турш ашиглан хянах эрхийг шилжүүлсэн болно.

Банк – түрээслэгч

Банк нь богино хугацаатай түрээс эсвэл бага өртөгтэй хөрөнгийг түрээслэхээс бусад тохиолдолд бүх түрээсийг хүлээн зөвшөөрөх, хэмжих нэг аргыг ашигладаг. Банк нь түрээсийг төлөх түрээсийн өр төлбөрийг болон хөрөнгийг ашиглах эрхийг хүлээн зөвшөөрдөг.

Ашиглах эрхийн хөрөнгө

Банк нь ашиглах эрхийн хөрөнгийг түрээсийн өдрөөс эхлэн хүлээн зөвшөөрдөг (жишээлбэл, үндсэн хөрөнгийг ашиглах боломжтой болсон өдөр). Ашиглах эрхийн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хасч өртгөөр нь хэмжиж, түрээсийн өр төлбөрийг дахин үнэлэхэд тохируулна. Ашиглах эрхийн хөрөнгийн өртөгт түрээсийн өр төлбөр, хүлээн авсан түрээсийн эхний өртөг, түрээсийн урамшууллыг авалгүйгээр эхлэхээс өмнө хийсэн түрээсийн төлбөр орно. Ашиглах эрхийн эд хөрөнгийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын дагуу элэгдэлд оруулдаг. Ашиглах эрх нь 24-р тодруулгад тусгагдсан бөгөөд Банкны бодлогын дагуу үнэ цэнийн бууралтад орно.

Түрээсийн өр төлбөр

Түрээсийн эхлэх өдөр Банк нь түрээсийн хугацаанд хийгдэх түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнээр хэмжсэн түрээсийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Түрээсийн төлбөрт тогтмол төлбөр (түрээсийн урамшууллыг аваагүй), индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамаарах хувьсах түрээсийн төлбөрүүд, үлдэгдэл үнийн баталгааны дагуу төлөх хүлээгдэж буй төлбөрүүд орно. Индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамааралгүй хувьсах түрээсийн төлбөрийг өдөөх үйл явдал, нөхцөл байдлын үеийн зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Банк – түрээслүүлэгч

Түрээсийн хөрөнгийн бүх эрсдэл ба өгөөжийн их хэмжээгээр шилжүүлээгүй түрээсийг үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилдаг. Түрээсийн орлого нь түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар ашиг алдагдлын тайлангийн бусад орлогод хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Үйл ажиллагааны түрээсийг тохиролцох, зохицуулахтай холбоотой анхны шууд зардлыг түрээсэлсэн хөрөнгийн дансанд нэмж, түрээсийн хугацаанд орлоготой адил зарчмаар бүртгэнэ. Болзошгүй түрээсийн орлогыг тухайн хугацаанд бусад орлогод хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үндсэн хөрөнгийг анх шууд холбогдон гарсан аливаа зардлыг шингээсэн өртгөөр хүлээн зөвшөөрнө. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа бодит үнэ цэнийн аргаар тайлант өдрөөрх зах зээлийн үнэлгээгээр толилуулна. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн аливаа олз ба гарзыг холбогдох татварын нөлөөг тооцсон дүнгээр тайлант үед ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо Олон улсын үнэлгээний стандартын хорооноос зөвлөсөн үнэлгээний загварыг мөрдсөн хараат бус мэргэшсэн үнэлгээчний жилийн үнэлгээний тайланг үндэслэнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө (үргэлжлэл)

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийг борлуулсан үед (жишээ нь худалдан авагч тал тухайн хөрөнгийг бүрэн ашиглах эрхийг авсан өдрөөр) эсвэл ашиглалтаас бүрэн гарсан болон тухайн хөрөнгийг борлуулснаар хүртэх эдийн засгийн өгөөж байхгүй болсон үед данснаас хасна. Тухайн хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийг данснаас хасахдаа бусад хувьсах хүчин зүйлүүд болох гол санхүүгийн бүрэлдэхүүн оршиж байгаа эсэх, мөнгөн бус шинжтэй давуу талууд болон худалдан авагч талд өгөх өглөг (зарим тохиолдолд) зэргийн нөлөөг авч үзнэ.

Хэрэв хөрөнгийн зориулалтад өөрчлөлт орсон бол хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөөс шилжүүлдэг. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг банкны ашиглалтад буй үндсэн хөрөнгөд шилжүүлэх тохиолдолд ашиглалтад өөрчлөлт орсон өдрөөрх бодит үнэ цэнээр хөрөнгийн өртгийг тооцож дараагийн хэмжилтүүдийг хийнэ. Үндсэн хөрөнгөөс хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөд шилжвэл, Банк нь тухайн өдрөөр дагаж мөрдөж буй Үндсэн хөрөнгийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу хүлээн зөвшөөрнө. Үл хөдлөх хөрөнгийн дансны үнэ буурсан тохиолдолд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Гэхдээ тухайн үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дүн тухайн алдагдлаас их тохиолдолд уг бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний илүүдлийг бууруулдаг.

Үндсэн хөрөнгө болон ашиглах эрхийн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хасч тооцсон өртгөөр бүртгэнэ. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны өөрчлөлтийг тооцохдоо, нөхөн төлбөрийн хугацаа, аргачлалыг өөрчлөх замаар тооцно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжөөс тусад нь харуулав. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын дагуу элэгдүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг тухайн хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар тооцно:

Барилга	40 жил, Шинэ барилга 25 жил
Компьютер	2 жил
Оффисын тавилга, тоног төхөөрөмж	10 жил
Тээврийн хэрэглүүр	10 жил

Үйлчлүүлэгчээс шилжсэн эд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийг хяналтандаа авсан өдрөөс эхлэн бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг.

Барилгыг дараагийн тайлант хугацаанд хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэлгээ хийсэн өдөр хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмжинэ. Дахин үнэлж буй хөрөнгийн дансны үнийг бодит үнэ цэнээс материаллаг байдлаар зөрүүгүй байлгах давтамжтайгаар хөрөнгийн үнэлгээг хийнэ.

Барилгыг дахин үнэлэх давтамж нь үнэлж буй тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс хамаарна. Үнэлж буй хөрөнгийн бодит үнэ цэн нь бүртгэлийн дүнгээсээ материаллаг хэмжээгээр зөрж буй үед цаашдын дахин үнэлгээ шаардлагатай. Зарим барилгын бодит үнэ цэн нь их хэмжээгээр, хувьсан өөрчлөгддөг тул жил бүр үнэлэх шаардлагатай байдаг. Бодит үнэ цэн нь бага хэмжээгээр өөрчлөгддөг барилгын хувьд тогтмол үндсэн хөрөнгийн үнэлгээ шаардлагагүй. Үүний оронд гурав эсвэл таван жил тутам үнэлэх шаардлагатай.

Үндсэн хөрөнгө дахин үнэлснээс үүссэн нэмэгдлийг эздийн өмчийн тайлангийн үндсэн хөрөнгө дахин үнэлсний нэмэгдэл хэсэгт тайлагнана. Хэрэв үндсэн хөрөнгийг өмнө нь дахин үнэлээд дахин үнэлгээний бууралтыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан байсан хөрөнгийг дахин үнэлснээр нэмэгдэл бүртгэхээр байвал өмнөх тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн зардлыг буцааж орлого үр дүнгийн тайланд тайлагнаж болно.

Хөрөнгийн үнэлгээний илүүдлээс хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлгийг дахин үнэлэгдсэн хөрөнгийн илүүдэл элэгдэлтэй тэнцэх хэмжээний дүнтэй хийнэ. Нэмж дурдвал, дахин үнэлгээний өдөр хуримтлагдсан элэгдлийг хөрөнгийн дансны нийт дүнгээс хасч, цэвэр дүнг хөрөнгийн дахин үнэлэгдсэн дүнгээр буцаана. Борлуулсан тохиолдолд, зарагдаж буй тодорхой хөрөнгөтэй холбоотой дахин үнэлгээний үлдэгдлийг хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгийг худалдан борлуулах үед эсвэл түүний ашиглалт, борлуулалтаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашгийн хүлээлт үгүй болсон үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын цэвэр орлого (борлуулснаас олсон орлого болон хөрөнгийн дансны үнийн зөрүүгээр тооцно), дансны цэвэр үнэ хоёрын зөрүүг орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацаа, элэгдүүлэх аргыг санхүүгийн жилийн эцэс бүрт хянаж үздэг ба зохистой үед залруулж тохируулдаг.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Үндсэн хөрөнгө болон ашиглах эрхийн хөрөнгө

Дуусаагүй барилгын өртөгт барилгын материал болон бусад холбогдох нэмэлт зардал орох ба үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр бүртгэгддэг. Дуусаагүй барилгын ажил дуусч ашиглалтанд орох хүртэл элэгдэл тооцогддоггүй.

Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгөд компьютерийн програм хангамж лиценз болон газар ашиглах эрх орно.

Зөвхөн биет бус хөрөнгийн өртгийг зохистойгоор хэмжиж болох ба хүлээгдэж буй эдийн засгийн ирээдүйн өгөөж Банкинд орж ирэх нь магадлалтай болсон үед биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Тусад нь авсан биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Бизнесийн нэгдлийн үед олж эзэмшсэн биет бус хөрөнгийн өртөг нь олж эзэмшсэн өдрийн бодит үнэ цэн байна. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдуулалт болон үнэ цэн бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр нь тайланд тусгадаг.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа нь тодорхой эсвэл тодорхой бус эсэхийг үнэлнэ. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн үр ашигтай хугацааны туршид нь хорогдуулна. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа болон аргыг хамгийн багадаа санхүүгийн жил бүрийн эцэст хянаж үздэг. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаа эсвэл хүлээгдэж буй ирээдүйн үр өгөөжийн хэв загварт орсон өөрчлөлтийг хорогдуулалтын хугацаа эсвэл аргын аль тохиромжтойг нь өөрчлөх замаар бүртгэлд тусгах ба уг өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ. Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын зардлыг орлогын тайланд биет бус хөрөнгийн үүрэгтэй нь нийцсэн зардлын бүлэгт хүлээн зөвшөөрнө. Газар ашиглах эрхийн хугацаа тодорхойгүй бөгөөд тайлант жил бүр үнэ цэнийн бууралтад орсон эсэхийг үнэлдэг.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг дараах ойролцоогоор тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргыг ашиглан, үлдэх өртөг хүртэл нь хорогдуулна. Үүнд:

Компьютерийн програм хангамж (Банкны үндсэн програм хангамж)	2-10 жил
Програм хангамж, лиценз	1-10жил

Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орсон байж болох шинж тэмдэг байгаа эсэхийг Банк тайлант хугацаа тутамд шалгаж үздэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрсэн эсвэл жилд нэг удаа хийдэг хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын тестийг хийж гүйцэтгэх үед Банк нь хөрөнгөөс цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцож үздэг. Цуглуулан авах дүн нь хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэн (борлуулалтын зардлыг хасаж тооцсон) ба ашиглалтын өртөг хоёрын аль өндөр нь байна. Цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцохдоо хөрөнгө нь бусад бүлэг хөрөнгийн хамт эсвэл хамааралтай байдлаар мөнгөн урсгал бий болгодоггүй бол хөрөнгө тус бүрээр тооцоолно. Хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн дансны дүн нь цуглуулан авах дүнгээс илүү байгаа үед хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж үзэн цуглуулан авах дүн хүртэл нь бууруулж бүртгэнэ.

Ашиглалтын үнийг үнэлэхдээ, тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн урсгалыг мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэн ба хөрөнгөд харгалзах эрсдэлүүдийн талаарх өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээнүүдийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээгээр бууруулан өнөөгийн үнэ цэнийг олно. Борлуулалтын зардлыг хассаны дараах бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашиглан тооцоолно. Үнэлгээний үржүүлэгч, нийгэд хувьцаагаа зардаг охин компанийн хөрөнгийн бирж дээрх хувьцааны үнэ эсвэл бодит үнэ цэнийн бусад үзүүлэлтүүдээр эдгээр тооцооллыг хэмжиж болно. Тасралтгүй үйл ажиллагааны үнэ цэнийн бууралтын алдагдал нь орлого үр дүнгийн тайланд тайлагнана. Зөвхөн дахин үнэлгээгээр үнэлэгдсэн өмч хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хөрөнгийн дүнтэй нийцүүлэн дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Гүүдвиллээс бусад хөрөнгүүд дээр, тайлагналын өдөр бүр өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал арилсан эсвэл буурсан эсэх талаар ямар нэгэн шинж тэмдэг байгаа эсэх талаар үнэлгээг хийдэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрвэл Банк нь тухайн хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн нөхөн төлөгдөх дүнг ойролцоогоор тооцож үзнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Хамгийн сүүлд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн цуглуулан авах дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцооллуудад өөрчлөлт гарсан тохиолдолд л өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг буцаана. Буцаалт нь хязгаартай байх ба ингэснээр хөрөнгийн бүртгэлийн дүн нь цуглуудан авах дүн ба өмнөх жилүүдэд хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй байсан бол байх ёстой байсан бүртгэлийн цэвэр дүнгээс (элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээс) хэтрэхгүй байна. Хөрөнгө нь дахин үнэлсэн дүнтэй адил байгаа тохиолдолд дахин үнэлгээний нэмэгдлээр тооцогдох бөгөөд бусад тохиолдолд дээр дурдсан буцаалтуудыг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Хязгааргүй хугацаатай биет бус хөрөнгийг жил бүр эсвэл дансны үнэ нь бодит үнэ цэнээс бага байх шинж илэрсэн тухай бүрт мөнгө бий болгогч нэгжийн түвшинд үнэ цэнийн бууралт байгаа эсэхийг шалгадаг.

Сангууд

Банкинд өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн өнөөгийн үүрэг (хуулийн эсвэл ёс зүйн) байгаа, энэхүү үүргээ биелүүлэхэд эдийн засгийн өгөөж агуулсан баялгийг зарцуулах нь тодорхой болсон ба үүргийн дүнг бодитойгоор ойролцоолон тооцоолох боломжтой үед нөөцийг хүлээн зөвшөөрнө. Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэн материаллаг нөлөөтэй байх үед Банк нь тухайн өглөгтэй холбогдох хүүгийн түвшинг татварын өмнөх түвшинд тохируулж дискаунтлах замаар нөөцийн хэмжээг тодорхойлно. Аливаа нэг нөөцтэй холбоотой зардлыг ашиг, алдагдлаар аливаа нөхөн төлбөрийг хассан цэвэр дүнгээр нь бусад үйл ажиллагааны зардалд толилуулна.

Сегмент тайлан

Үйл ажиллагааны сегментийн гишүүд нь нөөцийг хуваарилах, үйл ажиллагааны сегментүүдийн гүйцэтгэлийг үнэлэх үүрэгтэй гүйцэтгэх удирдлагын хороонд өгсөн дотоод тайлагналын дагуу тайлагнадаг.

Ажиллагсдын тэтгэмж

Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин ба түүнтэй холбогдох бусад зардлуудыг Банкны ажилчдаас холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд нь зардалд тусгана. Ажилтнуудад ээлжийн амралт зэрэг богино хугацааны чөлөөтэй үед нөхөн олговрыг ажилласан жилийг нь харгалзан олгодог бөгөөд өвчтэй байх хугацааны нөхөн олговрыг цаг тухайд нь олгодог.

Заавал төлөх даатгалын шимтгэлүүд

Монгол улсын холбогдох хууль, тогтоомжид заасны дагуу Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд нь Монгол улсын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлнө. Эдгээр шимтгэлийг гарсан хугацаанд нь ашиг, алдагдлын тайланд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Татвар

Тайлант хугацааны орлогын албан татвар

Одоогийн болон өмнөх тайлант хугацааны өнөөгийн албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг татварын байгууллагаас буцаан авахаар хүлээж байгаа эсвэл татварын байгууллагад төлөх дүнгээр хэмжинэ. Энэ дүнг тооцоолоход хэрэглэсэн татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд нь санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн байдлаар Банкны үйл ажиллагаагаа явуулж буй улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан.

Эздийн өмч ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн зүйлтэй холбоотой тайлант хугацааны орлогын албан татвар нь ашиг алдагдлын тайланд бус эздийн өмч эсвэл бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тухайлан хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Удирдлага нь татварын тайланд тусгасан өөрийн байр суурийг үе үе үнэлж, тайлбар тодруулга шаардлагатай холбогдох татварын зохицуулалтыг харгалзан үздэг.

Хойшлуулсан татвар

Хойшлуулсан орлогын албан татварыг тайлагналын өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь, тэдгээрийн санхүүгийн бүртгэлийн дүн хоёрын хооронд түр зөрүүний дүнгээс тайлан тэнцлийн аргыг хэрэглэн тооцдог.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Татвар (үргэлжлэл)

Дараахаас бусад бүх түр зөрүүнүүд дээр хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Хэрэв хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөр нь гүүдвиллээс эсвэл бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол
- Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт, хамтарсан компани дахь ашиг сонирхолтой холбоотой татвар ногдох түр зөрүүнүүдийн хувьд, үүссэн түр зөрүүний буцаалт нь ойрын ирээдүйд арилахгүй ба түр зөрүүг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлалгүй байгаа бол

Хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр хянаж үздэг ба энэхүү хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн ашиглахад хангалттай хэмжээний татвар ногдох орлого орж ирэх магадлал буурах үед уг бүртгэлийн дүнг бууруулна.

Үл хүлээн зөвшөөрсөн хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр дахин үнэлж үздэг ба хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг ашиглахыг зөвшөөрсөн татвар ногдох орлого ирээдүйд орж ирэх магадлалтай болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгийг олж авах эсвэл өр төлбөрийг барагдуулах тэр тайлант хугацаанд хэрэглэгдэнэ гэж хүлээж байгаа (тайлант жилийн эцсийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд дээр үндэслэн) татварын хувь хэмжээгээр хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжинэ.

Арилжаалах зориулалттай хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн дахин үнэлгээ, гадаад валютын ханшийн тэгшитгэл болон мөнгөн гүйлгээний хейджийн өөрчлөлттэй холбоотой бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тусгагдсан татвараас бусад хойшлогдсон татвар ба орлогын албан татвар нь орлогын тайланд орлогын албан татварын буцаан авалт эсвэл зардлаар хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Энэ нь дараагаар бусад дэлгэрэнгүй орлогоос (БДО) орлогын тайлан руу холбогдох хойшлуулсан ашиг алдагдлын хамт дахин ангилагдана.

Мөн Банк нь, өөрийн хөрөнгө гэж ангилсан санхүүгийн хэрэглүүртэй холбоотой зардал, төлбөрийн татварын үр дагаврыг өөрийн хөрөнгө гэж шууд хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн тайлагнах хуулиар олгогдсон эрхтэй ба тооцоог цэвэр дүнгээр барагдуулах зорилготой бол цэвэршүүлэн тайлагнаж болно.

Өөрийн хөрөнгө ба энгийн хувьцааны ногдол ашиг

Энгийн хувьцааг өөрийн хөрөнгөд ангилна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотой гүйлгээний зардлыг татвар суутгасан дүнгээр нь өөрийн хөрөнгөөс хасна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээний өртөгт зөвхөн өөрийн хөрөнгийн гүйлгээнд шууд холбоотой гадны нэмэгдүүлсэн өртгөөс бусад өртгийг оруулахгүй.

Энгийн хувьцааны ногдол ашгийг өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөх ба Банкны хувьцаа эзэмшигчид баталсан үед өөрийн хөрөнгөөс хасна. Хугацааны дундуурх ногдол ашгийг зарласан, Банк буцаах аргагүй болсон үед өөрийн хөрөнгөөс хасна.

Бусад нөөц

Банкны санхүүгийн байдлын тайлан дээрх өөрийн хөрөнгөд бүртгэгдсэн бусад нөөцөд дараах нөөцүүд орно.

Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц

Банкны барилга болон газар дахин үнэлснээс үүссэн нэмэгдлийг бүртгэдэг нөөцийн сан

Бодит үнэ цэнийн нөөц

Бодит үнэ цэнийн нөөц нь орлого -д ангилагдсан өрийн хэрэглүүрийн бодит үнийн хуримтлагдсан цэвэр өөрчлөлт, хүлээгдэж буй алдагдлыг хассан дүнгээр, хувьцааны хэрэглүүрийн бодит үнийн хуримтлагдсан цэвэр өөрчлөлтөөс бүрдэнэ.

Нийгмийн хөгжлийн сан

Удирдлагын шийдвэрээр хуримтлагдсан орлогын тодорхой хувийг Банкны ажилчдын нийгэм, эдийн засгийн хэрэгцээг хангахад зарцуулагддаг сан юм.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГУУД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2.5. Нягтлан бодох бүртгэлийн материаллаг бодлогууд (үргэлжлэл)

Бусад нөөц (үргэлжлэл)

Бусад нөөцүүд

Банк нь урьдчилан тооцоолоогүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхийн тулд нөөцийг байгуулдаг. Удирдлагын шийдвэрээр хуваарилагдаагүй үлдсэн орлогын тодорхой хэсгийг эдгээр нөөцөд шилжүүлдэг.

Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Холбоотой талууд гэдэгт Банктай дараах байдлаар холбогдсон аж ахуйн нэгж болон хувь хүн орно. Үүнд:

- (а) Банктай дараах байдлаар холбогдсон хувь хүн эсвэл тухайн хувь хүний ойрын төрөл садан:
 - (i) Банкинд дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоосон;
 - (ii) Банкинд томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл;
 - (iii) Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг.
- (б) Дараах нөхцлүүдийн аль нэг нь биелсэн тохиолдолд аж ахуйн нэгж нь Банкинд хамааралтай болно. Үүнд:
 - (i) Аж ахуйн нэгж болон Банкны нэг ижил Группийн гишүүд байх (толгой компани, охин компани болон нөгөө охин компани тус бүр нь бусадтайгаа холбоотой).
 - (ii) Нэг аж ахуйн нэгж нь нөгөө аж ахуйн нэгжийн хараат компани эсвэл хамтын хэлэлцээрт компани (эсвэл нөгөө аж ахуйн нэгж нь гишүүн болох Банкны хараат компани эсвэл хамтарсан хэлэлцээрт компани).
 - (iii) Аль аль аж ахуйн нэгж нь нэг ижил гуравдагч этгээдийн хамтарсан хэлэлцээрт компаниуд.
 - (iv) Нэг аж ахуйн нэгж нь гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хамтарсан хэлэлцээрт компани бөгөөд нөгөө этгээд нь гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хараат компани.
 - (v) Аж ахуйн нэгж нь Банкны эсвэл Банктай холбоотой аж ахуйн нэгжийн ажилчдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог. Хэрвээ Банк нь уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг бол дэмжлэг хүртэж буй ажиллагсад нь мөн Банктай холбоотой тал болно.
 - (vi) Аж ахуйн нэгжийг (а)-д тодорхойлсон хувь хүн дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоодог.
 - (vii) (а)(i)-д тодорхойлсон хувь хүн нь аж ахуйн нэгжид томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл уг аж ахуйн нэгжийн (эсвэл аж ахуйн нэгжийн толгой компанийн) гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг.
 - (viii) Аж ахуйн нэгж нь эсвэл Банкны аль нэг гишүүн эсвэл Банкны толгой компанид гол удирдах албан тушаалтай.

Холбоотой талуудын боломжит бүх хамаарлыг харгалзахдаа зөвхөн хуулийн хэлбэрийг биш хамаарлын мөн чанарыг чухалчлан анхаарсан болно. Холбоотой талуудтай хийсэн бүх материаллаг ажил гүйлгээ болон үлдэгдлийг санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгуудад тодруулсан бөгөөд дэлгэрэнгүйг тодруулга 35-с харна уу.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ГОЛ ҮНЭЛЭМЖ, ТООЦООЛОЛ БОЛОН ТӨСӨӨЛЛҮҮД

Санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх ажил нь санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх орлого, зардал, хөрөнгө ба өр төлбөр дээр үнэлэмж, ойролцоолсон тооцоолол, төсөөлөл хийх ба тэдгээрийн дагалдах тодруулгууд болон болзошгүй өр төлбөр дээр тодруулга хийхийг удирдлагаас шаарддаг. Эдгээр тооцоолол, төсөөллүүдийн тодорхойгүй байдал нь ирээдүйд хөрөнгө ба өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнд материаллаг залруулга хийхэд хүргэж болно. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэглэх явцаа удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг тодорхойлохдоо тайлагналын өдрөөр хөрөнгө өр төлбөрийн дансны үнэд дараагийн санхүүгийн жилд ноцтой материаллаг залруулга орж болохуйц ирээдүйн болон бусад чухал эх үүсвэрээс гарч болохуйц тооцооллын тодорхой бус байдлыг харгалзан үзэж дараах үнэлэмж, ойролцоолсон тооцооллуудыг хэрэглэдэг.

Ирээдүйн хөгжлийн талаарх одоо байгаа нөхцөл байдал, таамаглал нь Банкны хяналтаас гадуур нөхцөл байдлаас шалтгаалан өөрчлөгдөж болох ба хэзээ болох тухай таамаглалд тусгагдсан байдаг. Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрсөн дүн, удирдлагын нягт нямбай үнэлгээтэй хамгийн их нөлөө үзүүлсэн зүйлсийг холбогдох шүүмж / тооцоотой харьцуулж дор харуулав.

Сунгах, цуцлах сонголттой түрээсийн гэрээний түрээсийн хугацааг тодорхойлох (Банк түрээслэгчээр)

Банк нь түрээсийн хугацааг түрээсийн гэрээг цуцлах боломжгүй хугацаа гэж тодорхойлдог бөгөөд үүнд түрээсийн хугацааг сунгах болон түрээсийн гэрээг цуцлахгүй нь тодорхой хугацааг мөн хамааруулдаг.

3. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ГОЛ ҮНЭЛЭМЖ, ТООЦООЛОЛ БОЛОН ТӨСӨӨЛЛҮҮД (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Банк сунгах, цуцлах нөхцөлтэй хэд хэдэн түрээсийн гэрээтэй. Банк түрээсийн гэрээг сунгах эсвэл цуцлах нөхцөлийг хэрэгжүүлэх эсэх дээр тооцоолон дүгнэлт гаргадаг. Өөрөөр хэлбэл, энэ нь гэрээг шинэчлэх эсвэл цуцлах эдийн засгийн хөшүүргийг бий болгож буй холбогдох бүх хүчин зүйлийг харгалзан үздэг.

Түрээс эхлэх өдрөөс Банк нь нөхцөл байдлын өөрчлөлт, сунгах эсвэл цуцлах нөхцөлийг хэрэгжүүлэх, хэрэгжүүлэхгүй байх чадварт нь нөлөөлсөн чухал үйл явдал, өөрчлөлт гарсан тохиолдолд түрээсийн хугацааг дахин үнэлдэг (жишээ нь, түрээсийн байрны томоохон сайжруулалт хийх эсвэл түрээсийн хөрөнгөд мэдэгдэхүйц өөрчлөлт хийх гэх мэт).

Тооцоолол болон төсөөллүүд*Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт*

СТОУС-9 дагуу бүх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоход Банкны удирдлагын үнэлэмж шаардагддаг. Ялангуяа ирээдүйн мөнгөн урсгалын дүн болон хугацаа, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг тодорхойлох шаардлагатай байдаг. Эдгээр тооцоолол нь хэд хэдэн хүчин зүйлээс шалтгаалан өөрчлөгдөх бөгөөд эдгээрийн өөрчлөлт нь өөр өөр түвшний үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулахад хүргэдэг.

Банкны зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын (ЗҮЦХА) тооцоолол нь хувьсах өгөгдөл болон тэдгээрийн харилцан хамаарлыг сонгоход ашигласан олон төсөөллүүдээс бүрдсэн цогц загварын үр дүн юм. ЗҮЦХА загварын элементүүд нь доорх нягтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж болон тооцооллыг шингээсэн байна:

- Тус тусын үнэлгээ бүрт ашиглах чанаргүйдлийн магадлалыг (ЧМ) тодорхойлдог Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний загвар
- Банкны шатлалын үнэлгээ
- Банкны санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээгээр ихэссэн байна гэж үнэлэх шалгуур үзүүлэлтүүд болон санхүүгийн хөрөнгүүдийн нөөц санг нийт хугацааны ЗҮЦХА болон чанарын үнэлгээ ашиглан тооцно
- ЗҮЦХА нь бүлгийн үнэлгээгээр тооцоологддог бол санхүүгийн хөрөнгийн сегментчлэл
- Өгөгдлүүдийн сонголт болон томъёонуудыг ашиглан ЗҮЦХА загварын хөгжүүлэлт
- Макро эдийн засгийн өгөгдлүүдийн харилцан холбоо хамаарлыг тодорхойлох болон эдгээрийн чанаргүйдлийн магадал (ЧМ), чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД), алдагдалд хүргэх чанаргүйдэлд (АХЧ) үзүүлэх нөлөө зэрэг
- ЗҮЦХА загварт ирээдүйг чиглэсэн макро эдийн засгийн хувилбаруудаас сонгох, тэдгээрийн жигнэсэн дундаж магадлалыг тодорхойлох, эдийн засгийн өгөгдлүүдийг гаргах

Банк нь бодит алдагдал хүлээсэн дүн дээрээ үндэслэн өөрийн загварыг жил бүр үнэлж, шаардлагатай бол залруулж байх журамтай.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэн

Ердийн хэлцлийн үед үндсэн (эсвэл хамгийн ашигтай) зах зээл дээр хөрөнгө борлуулахад эсвэл өр төлбөрийг шилжүүлэхэд төлөх шууд ажиглах боломжтой эсвэл үнэлгээний бусад аргыг ашигласан эсэхээс үл хамааран зах зээлийн одоогийн нөхцлийн дагуу хэмжилтийн өдрөөрх үнийн дүн нь (өөрөөр хэлбэл гарах үнэ нь) санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ болно. Санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэн нь идэвхтэй зах зээл дээр байхгүй үед тоон загваруудыг ашиглах төрөл бүрийн үнэлгээний аргаар тодорхойлно. Эдгээр загваруудын өгөгдлийг ажиглах боломжтой зах зээлийн мэдээллээс авах бөгөөд мэдээлэл байхгүй үед үнэ цэнийг тодорхойлохын тулд үнэлэмж ашиглана. Үнэлэмж, тооцооллууд нь төлбөрийн чадвар болон (өөрийн болон харилцагч талын) зээлийн эрсдэлийн загвар өгөгдлүүд, санхүүжилтийн дүнгийн залруулга, харилцан хамаарал болон тогтворгүй байдлыг авч үзнэ. Бодит үнэ цэн тодорхойлох талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулга 34-ыг харна уу.

Хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Банк нь өөрийн газар болон барилгыг дахин үнэлгээгээр хэмжиж, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэдэг. 2023 онд Банк нь хөрөнгийн үнэлгээний хараат бус компанитай гэрээ байгуулж Банкны газар болон барилгуудыг үнэлүүлсэн. Үнэлгээнд харьцуулсан үнэ болон орлогын аргыг зах зээлд суурилан байршил, барилгын чанар, нөхцөл зэрэг тодорхой зах зээлийн хүчин зүйлүүдээр тохируулан ашигласан. Зах зээлд суурилсан мэдээлэл байхгүй үед (байршил хол гэх мэтчилэн) ижил төстэй барилгыг дахин босгох зардалтай дүйцүүлж үнэлсэн. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар удирдлага нь барилгын бодит үнэ цэн нь бүртгэлийн дүнгээсээ материаллаг хэмжээнд өөрчлөгдсөн гэж үзсэн тул дахин үнэлгээ хийлгэж бүртгэлд тусгасан. Уг үнэлгээнд тухайн хөрөнгөтэй холбоотой Тодруулга 34 дээр тусгасны дагуу удирдлагын үнэлэмж, туршлага болон бусад төсөөллийг шаарддаг.

4. СЕГМЕНТИЙН ТАЙЛАН

Удирдлагын зорилгоор Банк нь бүтээгдэхүүн, үйлчилгээн дээрээ суурилан үйл ажиллагааны дараах гурван сегментэд хуваагддаг. Үүнд:

Үйл ажиллагааны сегментүүд

Банкны үйл ажиллагааны сегмент нь дараах гол сегментүүдээс бүрдэнэ

- *Иргэдийн үйл ажиллагаа:* Харилцагчдын харилцах данс, хадгаламжийн данс, дебет болон кредит карт, хөдөө аж ахуйн зээл, хэрэглээний зээл, эко зээл, төлбөр шилжүүлгүүд.
- *Бизнесийн үйл ажиллагаа:* Байгууллагын банкны харилцагчдад үзүүлдэг жижиг, дунд үйлдвэр болон арилжааны банкны үйл ажиллагаа нь дебет хэрэглүүр, харилцах данс, хадгаламж, овердрафт, зээл, худалдааны санхүүжилт, бусад кредит хэрэглүүр, олон улсын шилжүүлэг.
- *Хөрөнгө удирдлага:* Бэлэн мөнгөний удирдлага, Монголбанкны үнэт цаас, банк хоорондын зээл, хадгаламж, санхүүгийн хэрэглүүрийн арилжаа.

Сегментийн мэдээллийг Банкны бизнесийн сегментэд үндэслэн тайлагнадаг. Банкны удирдлагын болон дотоод тайлагналын бүтэц зохион байгуулалтад суурилан сегментийн тайлангийн бүтэц болон үйл ажиллагааны сегментийг толилуулдаг.

Хөрөнгө зохицуулалтын газар нь банкны хөрөнгийн удирдлагын үйл ажиллагааг зохион байгуулан ажилладаг. Үүнд зээл авах, өрийн бичиг гаргах, эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор дериватив хэрэглүүр ашиглах, богино хугацаат хадгаламж хийх, Монголбанк, Засгийн Газрын болон компанийн өрийн бичиг зэрэг түргэн хөрвөх хөрөнгөнд хөрөнгө оруулалт хийх зэргээр Банкны санхүүжилт, эрсдэлийг төвлөрсөн удирдлагаар хангах үүргүүд багтдаг.

Банкны удирдлага нь нөөцийн хуваарилалт, гүйцэтгэлийн үнэлгээний талаар шийдвэр гаргахдаа хэрэглэх зорилгоор өөрийн бизнесийн үйл ажиллагааны үр дүнг тусад нь хянаж байдаг. Сегментийн гүйцэтгэлийг үйл ажиллагааны ашиг, алдагдал (зарим тохиолдолд санхүүгийн тайлангууд дээрх үйл ажиллагааны ашиг алдагдлаас өөрөөр хэмждэг) дээр нь үндэслэн үнэлдэг.

Удирдлага нь гүйцэтгэлийн хэмжүүр нь нийт орлого, зардал биш цэвэр хүүгийн орлого байдаг учраас хүүгийн орлогыг цэвэр дүнгээр нь тайлагнадаг.

Бүс нутгийн мэдээлэл:

2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр тасалбар болгосон тайлант жилүүдэд Банкны бүхий л үйл ажиллагаа Монгол Улсад хийгдсэн. Иймд бүс нутгийн мэдээлэл толилуулаагүй. Гадаад харилцагч болон хамтрагч байгууллагуудтай хийсэн гүйлгээний орлого нь 2023 онд Банкны нийт орлогын 10 ба түүнээс дээш хувийг эзэлдэггүй болно.

4. СЕГМЕНТИЙН ТАЙЛАН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Иргэд мян. төг	Бизнес мян. төг	Хөрөнгө удирдлага мян. төг	Нийт мян.төг
2023 оны 12 дугаар сарын 31				
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хүүгийн орлого	335,312,809	13,233,266	135,635,134	484,181,209
Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	3,804,901	-	12,613,429	16,418,330
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	(114,686,648)	(15,187,460)	(126,652,458)	(256,526,566)
Хүүгийн цэвэр орлого	224,431,062	(1,954,194)	21,596,105	244,072,973
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	38,150,486	1,632,489	2	39,782,977
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	(9,750,043)	(998,155)	(689,305)	(11,437,503)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	28,400,443	634,334	(689,303)	28,345,474
Арилжааны цэвэр орлого	3,673,163	173,137	13,566,977	17,413,277
Үйл ажиллагааны бусад зардал	4,174,398	(1,169,108)	(13,456,686)	(10,451,396)
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	7,557,944	(34,865)	10,201	7,533,280
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(13,595,648)	(1,938,925)	-	(15,534,573)
Ашиглах хөрөнгийн элэгдэл	(3,633,896)	(518,243)	-	(4,152,139)
Биег бус хөрөнгийн хорогдуулалт	(1,174,449)	(167,493)	-	(1,341,942)
Үйл ажиллагааны зардал	(135,224,169)	(6,183,309)	(889,631)	(142,297,109)
Сегмент татварын өмнөх ашиг	114,608,848	(11,158,666)	20,137,663	123,587,845
Орлогын албан татварын зардал*	(26,724,981)	2,602,025	(4,695,786)	(28,818,742)
Тайланг жилийн ашиг	87,883,867	(8,556,641)	15,441,877	94,769,103
Сегментийн бусад мэдээлэл				
Хөрөнгийн зардал:				
Үндсэн хөрөнгө	26,519,313	3,782,017	-	30,301,330
Бие бус хөрөнгө	2,792,659	398,271	-	3,190,930
	29,311,972	4,180,288	-	33,492,260
Нийт хөрөнгө	2,967,133,311	173,644,403	2,227,493,183	5,368,270,897
Нийт өр төлбөр	2,545,504,117	131,080,998	2,116,335,870	4,792,920,985

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

4. СЕГМЕНТИЙН ТАЙЛАН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Иргэд мян. төг	Бизнес мян. төг	Хөрөнгө удирдлага мян. төг	Нийт мян.төг
2022 оны 12 дугаар сарын 31				
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хүүгийн орлого	280,242,053	17,699,846	98,203,592	396,145,491
Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого	163,785	-	8,620,643	8,784,428
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	(105,497,584)	(4,648,623)	(72,713,416)	(182,859,623)
Хүүгийн цэвэр орлого	174,908,254	13,051,223	34,110,819	222,070,296
Хураамж ба шимтгэлийн орлого	32,289,174	1,823,342	20,002	34,132,518
Хураамж ба шимтгэлийн зардал	(7,212,890)	(1,159,693)	(455,830)	(8,828,413)
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	25,076,284	663,649	(435,828)	25,304,105
Арилжааны цэвэр орлого	6,082,099	350,586	7,028,918	13,461,603
Үйл ажиллагааны бусад зардал	(2,360,648)	652,878	(851,536)	(2,559,306)
Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	13,631,746	(9,999,759)	525,806	4,157,793
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	(11,537,916)	(1,645,465)	-	(13,183,381)
Ашиглах хөрөнгийн элэгдэл	(28,624)	(4,082)	-	(32,706)
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулалт	(670,779)	(95,662)	-	(766,441)
Үйл ажиллагааны зардал	(114,231,323)	(9,027,862)	(1,039,158)	(124,298,343)
Сегмент татварын өмнөх ашиг	90,869,093	(6,054,494)	39,339,021	124,153,620
Орлогын албан татварын зардал*	(19,637,520)	1,280,212	(8,501,469)	(26,858,777)
Тайлант жилийн ашиг	71,231,573	(4,774,282)	30,837,552	97,294,843
Сегментийн бусад мэдээлэл				
Хөрөнгийн зардал:				
Үндсэн хөрөнгө	13,596,176	1,939,001	-	15,535,177
Бие бус хөрөнгө	941,918	134,330	-	1,076,248
	14,538,094	2,073,331	-	16,611,425
Нийт хөрөнгө	2,516,622,700	263,670,045	1,380,583,353	4,160,876,098
Нийт өр төлбөр	2,168,845,737	196,070,883	1,299,750,299	3,664,666,919

*Орлогын албан татварын зардлыг сегмент тус бүрээр хуваарилахдаа 2023 оны 23.3% (2022: 21.6%) орлогын албан татварын үр дүнтэй хувь хэмжээг ашиглан тооцсон болно (Тодруулга 12.1).

5. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ОРЛОГО

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
<i>Үр ашигт хүүгийн аргачлалаар бодсон хүүгийн орлого</i>		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	348,487,710	297,887,697
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	92,420,524	68,363,362
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	18,620,095	10,358,274
Свопын хүүгийн орлого	12,341,847	7,047,692
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	9,675,769	5,638,178
Урвуу репо хэлцэл	110,016	165,858
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	2,525,248	6,684,430
	484,181,209	396,145,491
<i>Бусад хүү болон түүнтэй адилтгах орлого</i>		
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	12,613,429	8,620,643
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,804,901	163,785
	16,418,330	8,784,428

2023 онд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн өрийн хэрэглүүрд орж байгаа Засгийн газрын бонд нь 13,638,346 мянган төгрөг (2022:11,169,148) байна.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

6. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ЗАРДАЛ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
<i>Ур ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн зардал</i>		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	201,842,335	148,844,706
Зээлээр авсан эх үүсвэр (Тодруулга 31)	15,651,501	6,714,912
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	11,395,780	8,964,910
Репо хэлцэл	9,822,729	8,756,981
Свопын хүүгийн зардал	16,265,956	9,570,542
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн зардал (Тодруулга 24)	1,548,265	7,572
	<u>256,526,566</u>	<u>182,859,623</u>

7. ХУРААМЖ БА ШИМТГЭЛИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Хураамж ба шимтгэлийн орлого		
Дансны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	10,422,205	8,750,354
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	14,449,578	12,865,870
Цахим банкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	12,018,075	9,749,506
Зээлтэй холбоотой үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	2,381,516	2,297,112
Мөнгөн гуйвуулга үйлчилгээний орлого	511,603	469,676
	<u>39,782,977</u>	<u>34,132,518</u>
Хураамж ба шимтгэлийн зардал		
Банкны үйлчилгээний хураамж	4,800,328	3,535,927
Картын гүйлгээний хураамж	6,379,571	5,092,595
Бусад шимтгэлийн зардал	257,604	199,891
	<u>11,437,503</u>	<u>8,828,413</u>
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	<u>28,345,474</u>	<u>25,304,105</u>

8. АРИЛЖААНЫ ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Гадаад валютын цэвэр орлого	17,413,277	13,461,603
	<u>17,413,277</u>	<u>13,461,603</u>

Гадаад валютын орлогод спот форвард болон бусад санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрийн хэлцлээс бий болсон ашиг алдагдлууд орно.

9. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ БУСАД ЗАРДАЛ БОЛОН ОРЛОГО

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Гадаад валютын арилжааны бус (гарз)/олз, цэвэр	(1,537,252)	16,222,021
Своп арилжааны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	15,838,946	(12,797,646)
Борлуулах зориулалттай эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(844,144)	(2,571,811)
Хураан авсан хөрөнгийн эрсдэлийн санг буцаасны олз/гарз (Тодруулга 19)	740,084	4,641,891
Хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз (Тодруулга 22)	(1,949,384)	-
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө дахин үнэлгээний олз (Тодруулга 21)	-	(483,622)
Борлуулах зориулалттай хөрөнгө борлуулсаны олз (Тодруулга 20)	(3,742)	-
Хураан авсан хөрөнгө борлуулсаны олз (Тодруулга 19)	(834,823)	-
Бусад	(958,289)	(2,451,527)
	<u>10,451,396</u>	<u>2,559,306</u>

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

10. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГИЙН ҮНЭ ЦЭНИЙН БУУРАЛТЫН АЛДАГДАЛ

Тайлант жилд ашиг алдагдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүрийн ЗҮЦХА-н нэмэгдэл болон буцаалт:

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Монголбанкан дахь харилцах, хадгаламж (Тодруулга 13)	(3,322)	(101,694)
Бусад банкан дахь харилцах, хадгаламж (Тодруулга 14)	(37,380)	(28,561)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 16)	3,138,788	2,866,859
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр (Тодруулга 18)	346,529	771,399
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр (Тодруулга 18)	(274,560)	(217,032)
Болзошгүй өр төлбөр, үүрэг (Тодруулга 29)	(740,355)	-
Бусад хөрөнгө (Тодруулга 19)	5,103,580	866,822
	<u>7,533,280</u>	<u>4,157,793</u>

11. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Цалин, хөлс ба урамшуулал	89,390,417	71,481,651
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 22)	15,534,573	13,183,381
Бусад	10,970,933	9,361,602
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	9,346,360	7,641,161
Даатгалын хураамж	6,993,861	5,982,122
Харилцаа холбооны зардал	5,344,418	5,127,929
Зар сурталчилгаа, маркетингийн зардал	4,345,888	3,890,967
Ашиглах эрхийн хөрөнгийн элэгдэл (Тодруулга 24)	4,152,139	32,706
Ашиглалтын зардал	3,181,238	2,391,206
Аудит болон мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	2,765,064	3,917,685
Харуул хамгаалалтын зардал	2,120,495	1,481,822
Албан томилолтын зардал	2,028,463	1,244,718
Бичиг хэргийн зардал	1,713,297	3,425,535
Эрүүл мэндийн даатгалын шимтгэл	1,690,715	1,388,365
Биет бус хөрөнгийн хорогдуулга (Тодруулга 23)	1,341,942	766,441
Түрээсийн зардал	1,270,116	5,714,442
Тээврийн зардал	1,133,336	1,025,236
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз (Тодруулга 22)	2,508	223,902
	<u>163,325,763</u>	<u>138,280,871</u>

12. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР

12.1 Орлогын албан татварын зардал

2022 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2023 оны 12 дугаар сарын 31-нээр дуусгавар болсон орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Тайлант жилийн татвар:		
Тайлант жилийн орлогын үр дүнд ногдох орлогын албан татвар	31,392,077	26,859,309
Хойшлогдсон орлогын албан татвар	(2,573,335)	(532)
	<u>28,818,742</u>	<u>26,858,777</u>

Банк нь санхүүгийн тайланд орлогын дүнг орлогын татварын хуульд заасан чөлөөлөгдөх орлого эсвэл хасагдахгүй зардлуудаар залруулсан дүнг үндэслэн орлогын татварын зардлыг тооцдог. Банк 6 тэрбум төгрөг (2022: 6 тэрбум төгрөг) хүртэл ашгаас 10%- ийн, 6 тэрбумаас (2022: 6 тэрбум төгрөг) дээш төгрөгийн ашгаас 25%-ийн орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлогод орлогын татвар тооцохгүй. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтыг орлогын татварын зорилгоор хасагдах зардалд тооцдог.

12. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**12.1 Орлогын албан татварын зардал**

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардлыг Банкинд хүчин төгөлдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардалд 2023 болон 2022 оны 12 дугаар сарын 31-нээр хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Татварын өмнөх ашиг	123,587,845	124,153,620
25%-ийн орлогын албан татвар (2022 онд: 25%)	30,896,961	31,038,405
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал	1,316,725	5,474,062
Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(3,409,586)	(4,477,587)
Татварын шатлалын нөлөө	(596,271)	(6,242,152)
Тусгай хувь хэмжээгээр татвар ногдох орлогын нөлөө	610,913	1,066,049
Татварын зардал	<u>28,818,742</u>	<u>26,858,777</u>

2023 онд ногдох үр ашигт татварын хувь хэмжээ 23.3% (2022: 21.6%) байна.

12.2 Орлогын албан татварын өр төлбөр

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
1-р сарын 1-ээрх орлогын татварын өглөг	1,196,135	4,865,246
Тайлант жилийн орлогын татварын зардал	31,392,077	23,093,873
Төлсөн татвар	(22,091,217)	(26,762,984)
12-р сарын 31-нээрх орлогын татварын өглөг	<u>10,496,995</u>	<u>1,196,135</u>

12.3 Хойшлогдсон татварын өр төлбөр

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр		
1-р сарын 1-нээр	5,334,391	2,815,761
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн (Тодруулга 30)	4,233,354	(1,246,274)
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	(2,573,334)	3,764,904
Хошлогдсон татварын хөрөнгийн цэвэршүүлэлт	(3,765,436)	-
12-р сарын 31-нээр	<u>3,228,975</u>	<u>5,334,391</u>

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө		
1-р сарын 1-нээр	3,765,436	-
Орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрсөн	-	3,765,436
Хошлогдсон татварын хөрөнгийн цэвэршүүлэлт	(3,765,436)	-
12-р сарын 31-нээр (Тодруулга 19)	<u>-</u>	<u>3,765,436</u>

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр		
Үнэ цэнийн бууралт (түр зөрүү)	(2,573,334)	3,764,904
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн болон өмчийн хэрэглүүр	5,802,309	1,569,487
	<u>3,228,975</u>	<u>5,334,391</u>

13. БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНК ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Бэлэн мөнгө	60,227,340	50,185,617
Монголбанк дахь харилцах, хадгаламж	749,074,624	676,357,622
Монголбанк дахь овернайт хадгаламж	430,565,479	–
Нийт дүн	1,239,867,443	726,543,239
Хасах нь: Монголбанкинд байршуулсан бэлэн мөнгөний үнэ цэнийн бууралтын сан	(150,284)	(146,962)
Монголбанк дахь цэвэр мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	1,239,717,159	726,396,277

Монголбанк дахь харилцах, хадгаламжийн дансууд Монголбанкны журмын дагуу хадгалагддаг. Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний зайлшгүй байлгах нөөцийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэрийн дундаж үлдэгдлийн төгрөгийн 8.0% болон валютын 18.0%-аас багагүй байна. 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны заавал байлгах шаардлагатай хоёр (2) долоо хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ төгрөгөөр 222,633 сая төгрөг (2022 онд 190,345 сая төгрөг) ба гадаад валютаар 110,415 сая төгрөг (2022 онд 61,719 сая төгрөг) байсан.

Монголбанкинд байршуулсан бэлэн мөнгөний заавал байлгах нөөцийн үнэ цэнийн бууралтын сан
Доорх хүснэгтэд 12 сарын ЧМ-ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангиллын Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем дээр үндэслэсэн зээлийн чанар, зээлийн эрсдэлийн хамгийн их хэмжээг харуулав. Оруулсан дүн нь ЗҮЦХА -ын нийт сан юм. Банкны дотоод үнэлгээний систем, үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ ба хэмжилтийн талаархи дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 33-д тайлбарласан болно.

2023 оны 12-р сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
AAA-аас А зэрэгтэй	0.002 – 0.022%	–	–	–	–
Ваа-аас Ва зэрэгтэй	0.108 – 0.519%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.52%	1,179,640,103	–	–	1,179,640,103
Саа-ээс С зэрэгтэй	12.00%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	60,227,340	–	–	60,227,340
Нийт		1,239,867,443	–	–	1,239,867,443

2022-р оны 12 сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
AAA-аас А зэрэгтэй	0.002 – 0.022%	–	–	–	–
Ваа-аас Ва зэрэгтэй	0.108 – 0.519%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.37%	676,357,622	–	–	676,357,622
Саа-ээс С зэрэгтэй	12.00%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	50,185,617	–	–	50,185,617
Нийт		726,543,239	–	–	726,543,239

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

13. БЭЛЭН МӨНГӨ БА МОНГОЛБАНК ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2023 болон 2022 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ болон ЗҮЦХА-н сангийн тохируулгыг доорх хүснэгтээс харна уу:

2023 оны 12-р сарын 31	Шатлал 1	
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2023 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр	726,543,239	146,962
Нэмэгдсэн	54,845,828,811	424,931
Хасагдсан	(54,324,749,645)	(421,609)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	1,713,581	–
Валютын ханшийн тохируулга	(9,468,543)	–
2023 оны 12-р сарын 31	1,239,867,443	150,284

2022 оны 12-р сарын 31	Шатлал 1	
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2022 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр	250,965,959	45,268
Нэмэгдсэн	40,135,616,987	345,342
Хасагдсан	(39,675,362,180)	(243,648)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	144,233	–
Валютын ханшийн тохируулга	15,178,240	–
2022 оны 12-р сарын 31	726,543,239	146,962

14. БУСАД БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

Бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж нь дотоодын болон гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь дотоод болон гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн харилцах болон хадгаламжийн дансуудыг хэлнэ.

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	64,426,120	30,476,584
Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь олон улсын төлбөрийн картны барьцаа	1,014,547	958,350
Дотоодын банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	207,603,417	200,132,479
Нийт дүн	273,044,084	231,567,413
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	(65,941)	(28,561)
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн дүн	272,978,143	231,538,852

2023 болон 2022 оны 12-р сарын 31-нээрх дансны үнэ болон ЗҮЦХА-н сангийн тохируулгыг доорх хүснэгтээс харна уу:

2023 оны 12-р сарын 31	Шатлал 1	
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2023 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр	231,567,413	28,561
Нэмэгдсэн	8,164,314,294	139,353
Хасагдсан	(8,122,603,030)	(101,973)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	328,487	–
Валютын ханшийн тохируулга	(563,080)	–
2023 оны 12-р сарын 31	273,044,084	65,941

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

14. БУСАД БАНК БА САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2022 оны 12-р сарын 31

	Шатлал 1	
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
2022 оны 1 дүгээр сарын 1-нээр	28,534,316	–
Нэмэгдсэн	3,435,614,418	63,456
Хасагдсан	(3,238,504,478)	(34,895)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	286,675	–
Вальютын ханшийн тохируулга	5,636,482	–
2022 оны 12-р сарын 31	231,567,413	28,561

15. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮР

Доорх хүснэгтэнд хөрөнгө, өр төлбөр болон нэрлэсэн үнийг үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнээр харууллаа. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн суурь үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэлгээнд өөрчлөлт орно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

	Нэрлэсэн үнэ мян.төг	Бодит үнэ	
		Хөрөнгө мян.төг	Өр төлбөр мян.төг
Своп			
2023	190,005,050	2,342,643	(6,356,764)
2022	104,385,600	14,979,687	(2,286,265)
Опцион			
2023	540,110	44,914	–
2022	580,110	54,746	–

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэглүүр нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд тогтворгүй байдаг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний бага хэмжээний өөрчлөлт нь ч банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь Монголбанктай 2025 оны 3 сарын 25-ны өдөр болон 2024 оны 12 сарын 02-ны өдөр дуусах огноотой валют арилжааны своп хэлцлийн гэрээнд гарын үсэг зурсан бөгөөд своп хэлцлийн дүн нь 25 сая америк доллар болон 30 сая америк доллар. Опцион хэсэгт Хан-Алтай ХХК-ын төгрөгийн 2022 оны 07 сарын 08-ны өдөр дотоодын зах зээлд гаргасан ам.долларын ханштай уясан төгрөгийн бондыг тусгасан.

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хянадаг. Эрсдэлийн удирдлагийн стратеги мөн хэрхэн эрсдэлийг удирдахыг тодруулга 33-д харуулав.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Бизнесийн зээл	557,241,104	681,176,479
Орон сууцны зээл	281,897,022	260,706,562
Хэрэглээний зээл	863,497,785	632,905,282
Хөдөө аж ахуйн зээл	620,193,450	373,373,231
	<u>2,322,829,361</u>	<u>1,948,161,554</u>
Үнэ цэнийн бууралтын сан	(188,083,504)	(191,274,581)
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх цэвэр харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа, цэвэр дүн	<u>2,134,745,857</u>	<u>1,756,886,973</u>
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдалд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	112,559,592	111,739,529
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	<u>2,247,305,449</u>	<u>1,868,626,502</u>

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан

	Бизнесийн мян.төг	Орон сууцны мян.төг	Хэрэглээний мян.төг	Хөдөө аж ахуйн мян.төг	Нийт мян.төг
2023 оны 1-р сарын 1-нээр	157,775,226	8,622,800	22,680,890	2,195,665	191,274,581
Нэмэгдсэн	1,238,159	486,022	8,563,024	3,027,432	13,314,637
Хасагдсан	(27,270,259)	(1,278,072)	(15,408,182)	(3,668,522)	(47,625,035)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	30,934,147	705,694	4,838,112	3,258,732	39,736,685
Тооцооллын өөрчлөлт	(12,269,247)	4,339,884	402,260	(1,037,972)	(8,565,075)
Тайлант хугацааны зардал/(буцаалт) (Год. 10) цэвэр	(7,367,200)	4,253,528	(1,604,786)	1,579,670	(3,138,788)
Данснаас хассан дүн	–	–	(27,787)	–	(27,787)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	(29,008)	1,023	3,483	–	(24,502)
2023 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>150,379,018</u>	<u>12,877,351</u>	<u>21,051,800</u>	<u>3,775,335</u>	<u>188,083,504</u>
2022 оны 1-р сарын 1-нээр	157,681,287	9,831,284	25,211,344	620,214	193,344,129
Нэмэгдсэн	3,380,667	286,172	6,687,855	1,541,866	11,896,560
Хасагдсан	(34,104,469)	(2,429,860)	(14,534,459)	(2,204,881)	(53,273,669)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	34,049,833	870,141	6,929,689	2,229,274	44,078,937
Тооцооллын өөрчлөлт	(4,030,808)	20,998	(1,572,010)	13,133	(5,568,687)
Тайлант хугацааны зардал/(буцаалт) (Год. 10) цэвэр	(704,777)	(1,252,549)	(2,488,925)	1,579,392	(2,866,859)
Данснаас хассан дүн	(2,504)	–	(109,364)	(3,941)	(115,809)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	801,220	44,065	67,835	–	913,120
2022 оны 12-р сарын 31-нээр	<u>157,775,226</u>	<u>8,622,800</u>	<u>22,680,890</u>	<u>2,195,665</u>	<u>191,274,581</u>

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Бизнесийн зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тод. 33-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2023 оны 12-р сарын 31 Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.22% - 9.19%	366,617,460	2,708,935	–	369,326,395
Сайн	0.34% - 9.91%	–	4,204,856	–	4,204,856
Хэвийн бус	100%	–	–	2,624,341	2,624,341
Эргэлзээтэй	100%	–	–	2,254,272	2,254,272
Муу	100%	–	–	45,108,606	45,108,606
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэн буурсан	1.67% - 100%	209,210	7,281,220	126,232,204	133,722,634
Нийт		366,826,670	14,195,011	176,219,423	557,241,104

2022 оны 12-р сарын 31 Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.02% - 8.36%	454,661,038	7,312,575	–	461,973,613
Сайн	0.07% - 8.4%	–	15,580,728	–	15,580,728
Хэвийн бус	100%	–	–	11,233,680	11,233,680
Эргэлзээтэй	100%	–	–	13,054,900	13,054,900
Муу	100%	–	–	50,819,153	50,819,153
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэн буурсан	100%	941,222	9,525,439	118,047,744	128,514,405
Нийт		455,602,260	32,418,742	193,155,477	681,176,479

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2023 оны 1-р сарын 1	455,602,260	32,418,742	193,155,477	681,176,479
Нэмэгдсэн	243,810,810	–	19,105	243,829,915
Хасагдсан	(325,542,513)	(10,634,102)	(31,254,633)	(367,431,248)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	22,029,852	(12,206,971)	(9,822,881)	–
Шатлал 2-руу шилжсэн	(24,421,275)	24,984,378	(563,103)	–
Шатлал 3-руу шилжсэн	(6,046,531)	(19,540,118)	25,586,649	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	557,341	(450,073)	(68,526)	38,742
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	836,726	(376,845)	(832,665)	(372,784)
2023 оны 12-р сарын 31	366,826,670	14,195,011	176,219,423	557,241,104

ЗҮЦХА-н сан

2023 оны 1-р сарын 1	1,356,917	2,975,995	153,442,314	157,775,226
Нэмэгдсэн	1,219,054	–	19,105	1,238,159
Хасагдсан	(1,627,713)	(392,521)	(25,250,025)	(27,270,259)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	4,615,624	(549,314)	(4,066,310)	–
Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,098,958)	1,361,635	(262,677)	–
Шатлал 3-руу шилжсэн	(1,798,983)	(3,911,373)	5,710,356	–
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	5,355,978	263,007	25,315,162	30,934,147
Тооцооллын өөрчлөлт	8,549,058	1,410,226	(22,228,531)	(12,269,247)
Тайланг жилд байгуулсан	15,214,060	(1,818,340)	(20,762,920)	(7,367,200)
Данснаас хассан дүн	–	–	(29,008)	(29,008)
2023 оны 12-р сарын 31	16,570,977	1,157,655	132,650,386	150,379,018

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Бизнесийн зээл (үргэлжлэл)

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2022 оны 1-р сарын 1	666,224,763	31,487,382	190,659,037	888,371,182
Нэмэгдсэн	107,133,218	900,000	2,800,000	110,833,218
Хасагдсан	(272,621,601)	(7,715,190)	(35,268,401)	(315,605,192)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	11,304,440	(6,319,155)	(4,985,285)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(61,878,743)	61,878,743	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(3,999,272)	(37,316,058)	41,315,330	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(824,830)	212,188	(175,322)	(787,964)
Данснаас хассан дүн	-	-	(2,503)	(2,503)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	10,264,285	(10,709,168)	(1,187,379)	(1,632,262)
2022 оны 12-р сарын 31	455,602,260	32,418,742	193,155,477	681,176,479

ЗҮЦХА-н сан

2022 оны 1-р сарын 1	1,484,617	5,367,002	150,829,668	157,681,287
Нэмэгдсэн	535,667	45,000	2,800,000	3,380,667
Хасагдсан	(1,363,108)	(385,759)	(32,355,602)	(34,104,469)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	3,014,762	(284,362)	(2,730,400)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(2,784,543)	2,784,543	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(3,079,275)	(7,463,212)	10,542,487	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	3,014,762	2,215,820	28,819,251	34,049,833
Тооцооллын өөрчлөлт	534,035	696,963	(5,261,806)	(4,030,808)
Тайланг жилд байгуулсан	(127,700)	(2,391,007)	1,813,930	(704,777)
Данснаас хассан дүн	-	-	(2,504)	(2,504)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	-	-	801,220	801,220
2022 оны 12-р сарын 31	1,356,917	2,975,995	153,442,314	157,775,226

Орон сууцны зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-н хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 33-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2023 оны 12-р сарын 31 Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.26% - 5.41%	269,195,148	678,851	-	269,873,999
Сайн	0.28% - 5.62%	-	2,795,707	-	2,795,707
Хэвийн бус	100%	-	-	502,314	502,314
Эргэлзээтэй	100%	-	-	2,391,897	2,391,897
Муу	100%	-	-	6,333,105	6,333,105
Нийт		269,195,148	3,474,558	9,227,316	281,897,022
2022 оны 12-р сарын 31 Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.06% - 8.97%	251,220,775	366,110	-	251,586,885
Сайн	0.07% - 8.83%	-	803,843	-	803,843
Хэвийн бус	100%	-	-	245,799	245,799
Эргэлзээтэй	100%	-	-	168,832	168,832
Муу	100%	-	-	7,901,203	7,901,203
Нийт		251,220,775	1,169,953	8,315,834	260,706,562

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Орон сууцны зээл (үргэлжлэл)

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2023 оны 1-р сарын 1	251,220,775	1,169,953	8,315,834	260,706,562
Нэмэгдсэн	63,155,343	-	-	63,155,343
Хасагдсан	(38,575,758)	(963,817)	(1,415,210)	(40,954,785)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	8,227,813	(6,648,136)	(1,579,677)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(13,346,067)	13,628,064	(281,997)	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(130,045)	(4,603,395)	4,733,440	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	15,676,603	69,923	9,510	15,756,036
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	(17,033,516)	821,966	(554,584)	(16,766,134)
2023 оны 12-р сарын 31	269,195,148	3,474,558	9,227,316	281,897,022

ЗҮЦХА-н сан

2023 оны 1-р сарын 1	583,864	32,512	8,006,424	8,622,800
Нэмэгдсэн	486,022	-	-	486,022
Хасагдсан	(192,879)	(37,740)	(1,047,453)	(1,278,072)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,433,623	(299,166)	(1,134,457)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(600,573)	868,471	(267,898)	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(129,395)	(1,125,450)	1,254,845	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	1,231,287	270,138	(795,731)	705,694
Тооцооллын өөрчлөлт	2,086,190	575,640	1,678,054	4,339,884
Тайланг жилд байгуулсан	4,314,275	251,893	(312,640)	4,253,528
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	30	-	993	1,023
2023 оны 12-р сарын 31	4,898,169	284,405	7,694,777	12,877,351

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2022 оны 1-р сарын 1	183,943,995	396,573	10,148,257	194,488,825
Нэмэгдсэн	57,444,662	-	-	57,444,662
Хасагдсан	(21,844,781)	(83,836)	(2,352,187)	(24,280,804)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	1,028,398	(360,584)	(667,814)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,281,992)	1,281,992	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(285,336)	285,336	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	15,481	4,450	(257)	19,674
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	31,915,012	216,694	902,499	33,034,205
2022 оны 12-р сарын 31	251,220,775	1,169,953	8,315,834	260,706,562

ЗҮЦХА-н сан

2022 оны 1-р сарын 1	523,245	73,047	9,234,992	9,831,284
Нэмэгдсэн	286,172	-	-	286,172
Хасагдсан	(109,224)	(4,192)	(2,316,444)	(2,429,860)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	446,217	(16,226)	(429,991)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(57,689)	57,689	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(57,067)	57,067	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	446,217	25,237	398,687	870,141
Тооцооллын өөрчлөлт	(978,854)	(45,976)	1,045,828	20,998
Тайланг жилд байгуулсан	32,839	(40,535)	(1,244,853)	(1,252,549)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	27,780	-	16,285	44,065
2022 оны 12-р сарын 31	583,864	32,512	8,006,424	8,622,800

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хэрэглээний зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-н хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 33-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2023 оны 12-р сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
Маш сайн	0.02% - 7.11%	836,887,021	107,753	–	836,994,774
Сайн	0.06% - 9.89%	–	4,370,315	5,000	4,375,315
Хэвийн бус	100%	–	–	1,817,772	1,817,772
Эргэлзээтэй	100%	–	–	2,846,089	2,846,089
Муу	100%	–	–	17,463,835	17,463,835
Нийт		836,887,021	4,478,068	22,132,696	863,497,785

2022 оны 12-р сарын 31

Дотоодын үнэлгээ	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Маш сайн	0.02% - 8.75%	600,716,138	81,513	–	600,797,651
Сайн	0.05% - 7.84%	–	4,202,543	590	4,203,133
Хэвийн бус	100%	–	–	3,673,958	3,673,958
Эргэлзээтэй	100%	–	–	4,033,229	4,033,229
Муу	100%	–	–	20,197,311	20,197,311
Нийт		600,716,138	4,284,056	27,905,088	632,905,282

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2023 оны 1-р сарын 1	600,716,138	4,284,056	27,905,088	632,905,282
Нэмэгдсэн	1,707,827,088	205,005	96,772	1,708,128,865
Хасагдсан	(1,463,373,812)	(5,462,336)	(10,717,400)	(1,479,553,548)
Шатлал 1-руу шилжсэн	16,602,497	(13,998,308)	(2,604,189)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(27,355,543)	27,377,059	(21,516)	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(672,007)	(7,480,606)	8,152,613	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(11,372,368)	(44,582)	(25,393)	(11,442,343)
Данснаас хассан дүн	-	-	(27,787)	(27,787)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	14,515,028	(402,220)	(625,492)	13,487,316
2023 оны 12-р сарын 31	836,887,021	4,478,068	22,132,696	863,497,785

ЗҮЦХА-н сан

2023 оны 1-р сарын 1	279,328	490,820	21,910,742	22,680,890
Нэмэгдсэн	8,537,226	5,135	20,663	8,563,024
Хасагдсан	(7,316,869)	(246,816)	(7,844,497)	(15,408,182)
Шатлал 1-руу шилжсэн	1,932,774	(629,924)	(1,302,850)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,231,000)	1,236,752	(5,752)	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(290,535)	(1,509,243)	1,799,778	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	1,932,774	(23,096)	2,928,434	4,838,112
Тооцооллын өөрчлөлт	(912,924)	953,977	361,207	402,260
Тайланг жилд байгуулсан	2,651,446	(213,215)	(4,043,017)	(1,604,786)
Данснаас хассан дүн	-	-	(27,787)	(27,787)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	66	-	3,417	3,483
2023 оны 12-р сарын 31	2,930,840	277,605	17,843,355	21,051,800

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хэрэглээний зээл (үргэлжлэл)

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2022 оны 1-р сарын 1	764,724,493	3,594,739	32,256,805	800,576,037
Нэмэгдсэн	1,311,778,545	110,685	311,910	1,312,201,140
Хасагдсан	(1,443,041,923)	(6,998,360)	(10,504,239)	(1,460,544,522)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	21,106,775	(17,267,947)	(3,838,828)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(36,577,519)	36,616,997	(39,478)	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(96,499)	(11,567,678)	11,664,177	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	946,346	(19,171)	(7,779)	919,396
Данснаас хассан дүн	-	-	(109,364)	(109,364)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	(18,124,080)	(106,253)	(1,907,072)	(20,137,405)
2022 оны 12-р сарын 31	600,716,138	4,284,056	27,905,088	632,905,282

ЗҮЦХА-н сан

2022 оны 1-р сарын 1	622,764	969,281	23,619,299	25,211,344
Нэмэгдсэн	6,556,147	4,646	127,062	6,687,855
Хасагдсан	(7,215,210)	(339,685)	(6,979,564)	(14,534,459)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	2,843,610	(777,057)	(2,066,553)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(1,645,988)	1,658,686	(12,698)	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	(60,149)	(2,330,942)	2,391,091	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	2,843,611	104,571	3,981,507	6,929,689
Тооцооллын өөрчлөлт	(3,694,103)	1,201,320	920,773	(1,572,010)
Тайланг жилд байгуулсан	(372,082)	(478,461)	(1,638,382)	(2,488,925)
Данснаас хассан дүн	-	-	(109,364)	(109,364)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	28,646	-	39,189	67,835
2022 оны 12-р сарын 31	279,328	490,820	21,910,742	22,680,890

Хөдөө аж ахуйн зээл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, 12 сарын ЧМ-ын хүрээ болон жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чанарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 33-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

2023 оны 12-р сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
Маш сайн	0.02% - 6.85%	611,149,402	15,161	-	611,164,563
Сайн	0.02% - 6.85%	-	3,874,469	-	3,874,469
Хэвийн бус	100%	-	-	1,107,020	1,107,020
Эргэлзээтэй	100%	-	-	1,334,721	1,334,721
Муу	100%	-	-	2,712,677	2,712,677
Нийт		611,149,402	3,889,630	5,154,418	620,193,450

2022 оны 12-р сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
Маш сайн	0% - 9.18%	366,016,270	-	-	366,016,270
Сайн	0% - 9.18%	-	3,191,769	-	3,191,769
Хэвийн бус	100%	-	-	1,663,465	1,663,465
Эргэлзээтэй	100%	-	-	1,337,949	1,337,949
Муу	100%	-	-	1,163,778	1,163,778
Нийт		366,016,270	3,191,769	4,165,192	373,373,231

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хөдөө аж ахуйн зээл (үргэлжлэл)

Дансны үнийн өөрчлөлт болон ЗҮЦХА-н тохируулгыг шатлал бүрээр нь харуулсан:

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2023 оны 1-р сарын 1	366,016,270	3,191,769	4,165,192	373,373,231
Нэмэгдсэн	605,132,508	38,860	-	605,171,368
Хасагдсан	(365,346,081)	(3,845,720)	(2,960,091)	(372,151,892)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	8,609,196	(8,170,537)	(438,659)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(16,856,117)	16,856,117	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(4,403,553)	4,403,553	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	15,435,750	12,738	(20,157)	15,428,331
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	(1,842,124)	209,956	4,580	(1,627,588)
2023 оны 12-р сарын 31	611,149,402	3,889,630	5,154,418	620,193,450

ЗҮЦХА-н сан

2023 оны 1-р сарын 1	26,199	198,387	1,971,079	2,195,665
Нэмэгдсэн	3,025,663	1,769	-	3,027,432
Хасагдсан	(1,826,730)	(189,514)	(1,652,278)	(3,668,522)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	486,239	(367,674)	(118,565)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(758,525)	758,525	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(880,711)	880,711	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	486,239	23,177	2,749,316	3,258,732
Тооцооллын өөрчлөлт	(455,140)	688,655	(1,271,487)	(1,037,972)
Тайлант жилд байгуулсан	957,746	34,227	587,697	1,579,670
2023 оны 12-р сарын 31	983,945	232,614	2,558,776	3,775,335

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Нийт дүн				
2022 оны 1-р сарын 1	379,703,869	255,510	1,201,073	381,160,452
Нэмэгдсэн	308,373,200	-	-	308,373,200
Хасагдсан	(309,508,752)	(3,501,499)	(1,080,244)	(314,090,495)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	7,736,296	(7,467,550)	(268,746)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(17,392,204)	17,392,204	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(4,129,598)	4,129,598	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	(3,484,858)	195,398	42,038	(3,247,422)
Данснаас хассан дүн	-	-	(3,941)	(3,941)
Валютын ханшийн болон бусад тохируулга	588,719	447,304	145,414	1,181,437
2022 оны 12-р сарын 31	366,016,270	3,191,769	4,165,192	373,373,231

ЗҮЦХА-н сан

2022 оны 1-р сарын 1	26,840	11,673	581,701	620,214
Нэмэгдсэн	1,541,866	-	-	1,541,866
Хасагдсан	(1,547,544)	(175,075)	(482,262)	(2,204,881)
Шатлал 1-рүү шилжсэн	415,182	(336,040)	(79,142)	-
Шатлал 2-руу шилжсэн	(782,649)	782,649	-	-
Шатлал 3-руу шилжсэн	-	(825,920)	825,920	-
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	415,182	110,570	1,703,522	2,229,274
Тооцооллын өөрчлөлт	(42,678)	630,530	(574,719)	13,133
Тайлант жилд байгуулсан	(641)	186,714	1,393,319	1,579,392
Данснаас хассан дүн	-	-	(3,941)	(3,941)
2022 оны 12-р сарын 31	26,199	198,387	1,971,079	2,195,665

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

16. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бүхэлд нь үл хүлээн зөвшөөрч шилжүүлсэн санхүүгийн хөрөнгө

Ипотекийн зээлийн багцын худалдаа

Жилийн туршид тогтмол хүүтэй барьцаат зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах 100 хувийн эрхийг Монголын Ипотекийн Корпораци “МИК”-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, оронд нь Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Бонд “ИЗББ”-ыг худалдан авсан. Банк тэдгээр зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч, хүлээн авсан давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн. Дүнгээр илэрхийлбэл, 2023 онд Банк 107,621 сая төгрөгийн (2022: 138,369 сая төгрөг) зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрч, давуу болон энгийн эрхтэй ИЗББ-г тус бүр 96,858 сая төгрөг ба 10,763 сая төгрөгийн (2022: 124,532 сая төгрөг ба 13,837 сая төгрөг) санхүүгийн хөрөнгө гэж хүлээн зөвшөөрсөн. 2023 онд Монголбанкнаас олгосон зээлийг барагдуулах зорилгоор 75,913 сая төгрөгийн (2022: 82,018 сая төгрөг) давуу эрхтэй орон сууцны ипотекийн зээлээр баталгаажсан зээлийг Монголбанкинд шилжүүлсэн.

ЖДҮ-ийн зээлийн багцын худалдаа

Монгол Улсын Засгийн газар “Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгаа сэргээх 10 их наядын цогц төлөвлөгөө”-г 2021 оны 2 дугаар сарын 20-ны өдөр баталсан. ЖДҮ-ийг дэмжих дэд хөтөлбөр нь 2021 оны 3 дугаар сараас хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд тус хөтөлбөрийн хүрээнд Банк нь Үнэт Цаас Санхүүжилтийн Корпоративтай (“ҮЦСК”) 100 хувийн өмчит тусгай зориулалтын компаниудаар дамжуулан үл хөдлөх хөрөнгө барьцаалсан ЖДҮ-ийн зээлийн багцуудыг худалдах арилжаанд оролцсон. Банк нь жилийн 11%-ийн хүүтэй, 2-3 жилийн хугацаатай (“Репо санхүүжилттэй зээл”) нийт 0 төгрөгийн (2022: 1,850 сая төгрөг) ЖДҮ-ийн зээл олгосон бөгөөд Банк оронд нь хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас (“ХБҮЦ”) авсан. 2022 оны 11 дүгээр сарын 28-ны өдрийн буцаан худалдан авах ерөнхий гэрээнд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн дагуу банкууд чанаргүй зээлийг ҮЦСК-д солих үүрэг хүлээхээ больсон. Тэнцлээс хасах шалгуурыг хангасан хөрөнгийн хэмжээ 743.5 сая төгрөг (2022: 6,246 сая төгрөг) байна. Банк хүлээн авсан давуу эрхтэй ХБҮЦ болон энгийн эрхтэй ХБҮЦ-ыг жилийн 9.5 хувийн хүүтэй, 3 хүртэлх жилийн хугацаатай санхүүгийн хөрөнгө гэж хүлээн зөвшөөрсөн. (Тодруулга 17-г үзнэ үү).

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа

Банк нь МИК-д 112,559 сая төгрөгийн (2022: 111,739 сая төгрөг) үнийн дүн бүхий харилцагчдад олгосон ипотекийн зээлийн багцыг худалдахаар эзэмшиж байна.

17. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ НЬ АШИГ, АЛДАГДЛЫН ТАЙЛАНД БҮРТГЭГДЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй үнэт цаас, бодит үнэ цэнээрээ	10,721,359	9,876,322
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	1,020,411	1,020,411
	<u>11,741,770</u>	<u>10,896,733</u>
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:		
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	73,356,041	62,065,399
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	77,375,115	61,218,970
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Үнэт Цаас Энгийн Бонд	925,034	1,638,404
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Үнэт цаас Давуу эрхтэй Бонд	1,085,306	-
Барьцаанд байгаа Хөрөнгөөр Баталгаажсан үнэт цаас Давуу эрхтэй Бонд	9,341	3,080,174
	<u>152,750,837</u>	<u>128,002,947</u>

17. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ НЬ АШИГ, АЛДАГДЛЫН ТАЙЛАНД БҮРТГЭГДЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт нь Монгол Улсын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хувьцааг илэрхийлнэ.

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бонд нь компанийн хаалттай бондууд болно.

Ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн бонд нь МИК Холдинг ХК-н гаргасан хүүтэй, урт хугацаат үнэт цаас ба арилжааны Банкууд хамгийн багадаа 3 жил эзэмших үүрэгтэй.

Ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй бонд нь МИК Холдинг ХК-н гаргасан хүүтэй, урт хугацаат үнэт цаас юм.

Хөрөнгөөр баталгаажсан давуу болон энгийн эрхтэй бонд нь ҮЦСК ХХК-н гаргасан хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас юм.

18. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ НЬ АШИГ, АЛДАГДЛЫН ТАЙЛАНД БҮРТГЭГДЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨӨС БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас	530,879,214	517,515,755
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй барьцаанд байгаа Монголбанкны үнэт цаас****	497,275,431	250,771,751
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	176,348	55,817,874
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн барьцаанд байгаа Засгийн газрын бонд*	<u>182,906,839</u>	<u>133,666,349</u>
	<u>1,211,237,832</u>	<u>957,771,729</u>
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмч**	<u>121,038</u>	<u>120,466</u>
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын бонд***	<u>10,237,465</u>	<u>68,223,496</u>

* Банк нь 2023 оны 8 сарын 21-ны өдөр 23.0 сая ам.долларыг жилийн 3.8%+СОФР ам.долларын хүүгийн хувиар, 2023 оны 9 сарын 8-ны өдөр 7.0 сая ам.долларыг 3.8%+СОФР ам.долларын хүүгийн хувиар тус тус Нидерландын Эф Си Си Секюритиз Би Ви-ээс 1 жилийн хугацаатай репо хэлцлээр авсан. Энэхүү гэрээгээр Банк нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын 52.7 сая ам.долларын нэрлэсэн үнэ бүхий бондыг барьцаалсан.

** Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчид хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй компаниудад оруулсан хөрөнгө оруулалтыг бүртгэсэн. Удирдлага үнэ цэнийг бодитоор үнэлэгдэхгүй гэж үзсэн учир хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй өмчийг өртгөөр нь бүртгэсэн. Үнэлгээний аргачлалын дагуу гарсан бодит үнэ цэнийн тооцооллын хэлбэлзэл ач холбогдол багатай байсан. Энэхүү хөрөнгө оруулалттай харьцуулах зах зээлийн мэдээлэл дутмаг бөгөөд банк нь ойрын хугацаанд худалдан борлуулах сонирхол байхгүй.

*** Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй өрийн хэрэглүүр нь Засгийн газраас гаргасан “Эрдэнэс Тавантолгой” ХК-ийн жилийн 10 хувийн хүүтэй, 2024 онд дуусгавар болох үнэт цаас юм. Үнэт цаасны нэрлэсэн үнэ 10.0 тэрбум төгрөг байна.

**** Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй барьцаанд тавьсан Монгол банкны үнэт цаас нь Голомт банкттай хийсэн репо хэлцлийн барьцааг илэрхийлнэ (Тодруулга 26)

18. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНИЙН ӨӨРЧЛӨЛТ НЬ АШИГ, АЛДАГДЛЫН ТАЙЛАНД БҮРТГЭГДЭХ САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨӨС БУСАД ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаарах санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэгсэл

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний системийг үндэслэн 12 сарын хугацаатай ба жилийн эцсийн ангиллын ангилал дээр үндэслэн зээлийн эрсдэлийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн ба хорогдуулсан өртгөөр хэмжсэн Банкны өрийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийг харуулав. Харуулсан дүн нь ЗҮЦХА-ийн нийт нөөц юм. Банкны дотоод үнэлгээний систем, үнэ цэнийн бууралтын хэмжилтийн талаарх мэдээллийг нарийвчлан Тодруулга 33 дээр тайлбарласан болно.

2023 оны 12-р сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
АА-аас А зэрэгтэй	0.002 – 0.022%	–	–	–	–
Ваа-аас Ва зэрэгтэй	0.108 – 0.519%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.52% – 2.75%	1,221,475,297	–	–	1,221,475,297
Саа-ээс С зэрэгтэй	12.00%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	–	–	–	–
Нийт		1,221,475,297	–	–	1,221,475,297
2022 оны 12-р сарын 31	12 сар ЧМ шатлал	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Дотоодын үнэлгээ					
ААА-аас А зэрэгтэй	0.002 – 0.022%	–	–	–	–
Ваа-аас Ва зэрэгтэй	0.108 – 0.519%	–	–	–	–
В зэрэгтэй	2.37% – 2.71%	1,025,995,225	–	–	1,025,995,225
Саа-ээс С зэрэгтэй	12.00%	–	–	–	–
Үнэлэгдээгүй	–	–	–	–	–
Нийт		1,025,995,225	–	–	1,025,995,225

Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн дүн нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн үнэ цэнийн бууралтын бодит үнэ цэн, дансны дүн болон үнэ цэнийн бууралтын өөрчлөлтийн тохируулга нь дараах байдлаар байна.

2023 оны 12-р сарын 31	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр		Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	
	Бодит үнэ мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг	Нийт дүн мян.төг	мян.төг
2023 оны 1-р сарын 1-нээр	957,771,729	1,231,296	68,686,711	463,215
Нэмэгдсэн	10,629,877,263	653,469	6	–
Хасагдсан	(10,391,523,942)	(378,909)	(57,005,169)	(346,529)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (Тодруулга 30)	16,658,856	–	–	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	43,553	–	(1,327,397)	–
Валютын ханшийн тохируулга	(1,589,627)	–	–	–
2023 оны 12-р сарын 31	1,211,237,832	1,505,856	10,354,151	116,686
2022 оны 12-р сарын 31				
2022 оны 1-р сарын 1-нээр	967,315,767	1,014,264	69,021,211	1,234,614
Нэмэгдсэн	23,364,579,802	529,871	–	–
Хасагдсан	(23,387,869,455)	(312,839)	(2,015,322)	(771,399)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (Тодруулга 30)	(16,498,436)	–	–	–
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага	611,837	–	1,680,822	–
Валютын ханшийн тохируулга	29,632,214	–	–	–
2022 оны 12-р сарын 31	957,771,729	1,231,296	68,686,711	463,215

19. БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Бусад санхүүгийн хөрөнгө		
Өрийн бичиг	–	6,236,601
Бусад авлага	7,291,460	14,401,162
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	<u>(6,744,708)</u>	<u>(12,621,477)</u>
	546,752	8,016,286
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө		
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө (ӨБҮХХ)	18,086,694	15,014,328
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	<u>(14,425,166)</u>	<u>(13,685,082)</u>
	3,661,528	1,329,246
Хангамжийн ба бусад бараа материал	5,333,767	3,380,201
Урьдчилж төлсөн зардал	36,172,735	1,788,638
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө (Тодруулга 12)	<u>–</u>	<u>3,765,436</u>
	41,506,502	8,934,276
Нийт бусад хөрөнгө	45,714,781	18,279,807
Бусад санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	12,621,477	13,482,505
Тайлант жилд байгуулсан	1,179,175	533,093
Буцаасан дүн	<u>(6,282,755)</u>	<u>(1,399,915)</u>
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 10)	<u>(5,103,580)</u>	<u>(866,822)</u>
Сангаас хаагдсан авлага	(772,505)	–
Валотын ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	(684)	5,794
12-р сарын 31-нээр	6,744,708	12,621,477
Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө		
1-р сарын 1-нээр	15,014,328	19,111,533
Нэмэгдсэн	668,453	8,296,138
Борлуулах зориулалттай хөрөнгөөс шилжиж ирсэн (Тодруулга 20)	12,845,922	1,389,971
Хасах нь: Тайлант жилд зарагдсан	<u>(9,772,118)</u>	<u>(3,753,813)</u>
Хасах нь: Харилцагчдын зээл ба урьдчилгааруу шилжсэн	(1,438)	–
Хасах нь: БЗХ-рүү шилжсэн (Тодруулга 20)	(668,453)	(9,947,881)
Хасах нь: Данснаас хассан	<u>–</u>	<u>(81,620)</u>
	18,086,694	15,014,328
Хасах нь: үнэ цэнийн бууралтын сан	<u>(14,425,166)</u>	<u>(13,685,082)</u>
12-р сарын 31-нээр	3,661,528	1,329,246
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө үнэ цэнийн бууралтын сан		
1-р сарын 1-нээр	13,685,082	9,124,811
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 9)	740,084	4,641,891
Сангаас хаагдсан хөрөнгө	<u>–</u>	<u>(81,620)</u>
12-р сарын 31-нээр	14,425,166	13,685,082

Өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах зорилгоор хураан авсан үл хөдлөх хөрөнгийг хэлнэ. Банк эдгээр хөрөнгийг ойрын ирээдүйд борлуулах төлөвлөгөөтэй байгаа бөгөөд бусад санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэний бууралтын сан нь хураан авсан хөрөнгөд хамаарна.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

20. БОРЛУУЛАХ ЗОРИУЛАЛТТАЙ ХӨРӨНГӨ

	2023 мян. төг	2022 мян. төг
Барилга ба үл хөдлөх хөрөнгө		
1-р сарын 1-нээр	12,894,113	6,762,299
Нэмэгдсэн	-	5,237,771
ӨБҮХХ-өөс шилжиж ирсэн (Тодруулга 19)	668,453	9,947,881
Хасах нь: тайлант жилд зарагдсан	(48,191)	(7,663,867)
Хасах нь: ӨБҮХХ-рүү шилжсэн (Тодруулга 19)	(12,845,922)	(1,389,971)
12-р сарын 31-нээр	668,453	12,894,113

21. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГӨ

	2023 мян. төг	2022 мян. төг
1-р сарын 1-нээр	2,848,500	2,364,878
Дахин үнэлгээний олз (Тодруулга 9)	-	483,622
Хасах нь: Дахин үнэлгээний гарз (Тодруулга 30)	(616,500)	-
	2,232,000	2,848,500

22. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

	Барилга мян.төг	Компьютер, тоног төхөөрөмж мян.төг	Тавилга, эд хогшил мян.төг	Тээврийн хэрэглүүр мян.төг	Дуусаагүй барилга мян.төг	Нийт мян.төг
Өртөг/дахин үнэлгээгээр						
2022 оны 1-р сарын 1	83,244,695	39,528,667	39,644,855	8,454,280	2,924,654	173,797,151
Нэмэгдсэн	-	9,584,278	3,183,463	90,000	2,755,702	15,613,443
Данснаас хассан	(239,352)	(2,016,825)	(1,690,927)	-	-	(3,947,104)
Дуусаагүй барилгаас шилжсэн	1,880,078	-	-	-	(1,880,078)	-
Дахин ангилал	-	(955,703)	955,703	-	(78,266)	(78,266)
2022 оны 12-р сарын 31	84,885,421	46,140,417	42,093,094	8,544,280	3,722,012	185,385,224
Нэмэгдсэн	-	7,855,727	10,370,443	2,917,500	9,157,660	30,301,330
Данснаас хассан	-	(1,633,257)	(795,791)	(952,825)	-	(3,381,873)
Борлуулсан	-	-	-	-	(39,601)	(39,601)
Дахин үнэлгээний ашиг*	22,354,538	-	-	-	-	22,354,538
Биег бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн (Тод. 23)	1,000,906	-	-	-	-	1,000,906
Дахин үнэлгээ	(8,133,891)	-	-	-	-	(8,133,891)
Дуусаагүй барилгаас шилжсэн	5,680,918	-	-	-	(5,680,918)	-
Дахин ангилал	-	(42,762)	42,762	-	-	-
2023 оны 12-р сарын 31	105,787,892	52,320,125	51,710,508	10,508,955	7,159,153	227,486,633
Хуримтлагдсан элэгдэл						
2022 оны 1-р сарын 1	4,633,213	29,809,096	17,591,992	5,844,220	-	57,878,521
Тайлант жилд байгуулсан (Тод. 11)	1,741,071	7,393,290	3,513,371	535,649	-	13,183,381
Данснаас хассан	(15,451)	(2,016,825)	(1,690,926)	-	-	(3,723,202)
Борлуулсан	-	-	-	-	-	-
2022 оны 12-р сарын 31	6,358,833	35,185,561	19,414,437	6,379,869	-	67,338,700
Тайлант жилд байгуулсан (Тод. 11)	1,775,058	9,395,290	3,881,325	482,900	-	15,534,573
Дахин ангилал	(8,133,891)	-	-	-	-	(8,133,891)
Данснаас хассан	-	(1,633,257)	(795,791)	(950,317)	-	(3,379,365)
2023 оны 12-р сарын 31	-	42,947,594	22,499,971	5,912,452	-	71,360,017
Дансны цэвэр дүн						
2023 оны 12-р сарын 31	105,787,892	9,372,531	29,210,537	4,596,503	7,159,153	156,126,616
2022 оны 12-р сарын 31	78,526,588	10,954,856	22,678,657	2,164,411	3,722,012	118,046,524

Барилга нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн ба 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр эдгээр барилгуудыг өртгөөр нь бүртгэсэн бол 62,009 сая төгрөг (2022 онд 55,939 сая төгрөг) байх байсан.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

22. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

*Дахин үнэлгээний ашигт 20,405,154 мян.төгрөг (Тодруулга 30) бусад дэлгэрэнгүй орлогын дансанд орсон дүн болон өмнөх тайлант жилд үнэ цэнийн бууралтад орсон хөрөнгийн буцаалт 1,949,384 мян.төгрөг (Тодруулга 9) орсон.

**Энэхүү шилжүүлэг нь дахин үнэлсэн хөрөнгийн дансны үнээс дахин үнэлгээ хийгдсэн өдрийн нийт хуримтлагдсан элэгдэл хасагдсантай холбоотой.

23. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Программ хангамж мян.төг	Программ хангамжийн эрх мян.төг	Газар эзэмших эрх мян.төг	Нийт мян.төг
Өртөг/дахин үнэлгээгээр				
2022 оны 1-р сарын 1	3,197,809	9,314,377	1,071,939	13,584,125
Нэмэгдсэн	832,700	243,548	–	1,076,248
Данснаас хассан	–	(18,075)	–	(18,075)
2022 оны 12-р сарын 31	4,030,509	9,539,850	1,071,939	14,642,298
Нэмэгдсэн	352,000	2,838,930	–	3,190,930
Үндсэн хөрөнгөрүү шилжсэн (Тодруулга 22)	–	–	(1,000,906)	(1,000,906)
Данснаас хассан	(748,641)	(391,545)	–	(1,140,186)
2023 оны 12-р сарын 31	3,633,868	11,987,235	71,033	15,692,136
Хуримтлагдсан хорогдуулалт				
2022 оны 1-р сарын 1	2,968,455	4,984,895	–	7,953,350
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 11)	83,199	683,242	–	766,441
Данснаас хассан	–	(18,075)	–	(18,075)
2022 оны 12-р сарын 31	3,051,654	5,650,062	–	8,701,716
Тайлант жилд байгуулсан (Тодруулга 11)	160,637	1,181,305	–	1,341,942
Данснаас хассан	(748,641)	(391,545)	–	(1,140,186)
2023 оны 12-р сарын 31	2,463,650	6,439,822	–	8,903,472
Дансны цэвэр дүн				
2023 оны 12-р сарын 31	1,170,218	5,547,413	71,033	6,788,664
2022 оны 12-р сарын 31	978,855	3,889,788	1,071,939	5,940,582

24. АШИГЛАХ ЭРХИЙН ХӨРӨНГӨ БА ТҮРЭЭСИЙН ӨГЛӨГ

Банк нь өөрийн үйл ажиллагаанд ашигладаг салбар оффисын талбайг түрээслэх гэрээтэй. Эдгээр түрээс нь дунджаар гурван жилийн түрээсийн хугацаатай байдаг. Банкны түрээсийн гэрээний дагуу хүлээсэн үүрэг нь түрээслүүлэгчийн өмчлөх эрхээр баталгаажсан болно.

Банк нь 12 сар болон түүнээс бага хугацаатай түрээсийн зардалд АТМ талбай болон гаражуудыг түрээсэлдэг, мөн гэрээ цуцлагдах магадлал өндөр БНСУ-ын түрээсийн зардлуудыг хамруулдаг бөгөөд бага үнэтэй түрээсийн хувьд нэг удаагийн шинжтэй түрээсийн зардлууд хамаардаг. Банкны хувьд “богино хугацаат түрээс” болон “бага үнэ цэнэтэй түрээс” гэсэн түрээсийн чөлөөлөлтүүдийг эдгээр хөрөнгийн хувьд ашигласан.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

24. АШИГЛАХ ЭРХИЙН ХӨРӨНГӨ БА ТҮРЭЭСИЙН ӨГЛӨГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Ашиглах эрхийн хөрөнгө ба түрээсийн өр төлбөрийн жилийн хөдөлгөөнийг доор харуулав:

	Ашиглах эрхийн хөрөнгө мян.төг	Түрээсийн өглөг мян.төг
2022 оны 1-р сарын 1	53,279	234,557
Нэмэгдсэн	–	–
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 11)	(32,706)	–
Хүүгийн зардал (Тодруулга 6)	–	7,572
Түрээсийн төлбөр	–	(44,999)
2022 оны 12-р сарын 31	20,573	197,130
Нэмэгдсэн	12,394,699	12,394,699
Тайлант жилийн элэгдэл (Тодруулга 11)	(4,152,139)	–
Хүүгийн зардал (Тодруулга 6)	–	1,548,265
Түрээсийн төлбөр	–	(5,283,159)
2023 оны 12-р сарын 31	8,263,133	8,856,935

Түрээсийн өр төлбөрүүдийн эргэн төлөгдөх хугацааны дүн шинжилгээг 36-р тодруулгад тусгасан болно. Банк нь 2023 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилд богино хугацааны түрээсэнд 209,535 мянган төгрөг (2022: 286,213 мян.төг), бага үнэ бүхий хөрөнгөд 456,613 мянган төгрөгийн (2022: 404,760 мян.төг) түрээсийн зардал хүлээн зөвшөөрсөн.

25. БУСАД БАНК, САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах данс	66,717,265	41,998,833
Банк санхүүгийн байгууллагын хугацаагүй хадгаламж	–	–
Банк санхүүгийн байгууллагын хугацаат хадгаламж	277,955,109	273,534,258
	344,672,374	315,533,091

2023 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжинд дотоод, гадаадын банк болон бусад санхүүгийн байгууллагуудын харилцах болон хугацаатай хадгаламжийн дансыг оруулсан болно. 2023 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөрх хугацаатай хадгаламжууд жилийн 2.6%-аас 15.8 %-ийн хүүтэй ба 7-оос 547 хоногийн хугацаатай. Үүнээс гадаадын ам.долларын хадгаламж нь 2.6%-аас 5.5%-ийн (2022: 1%-ээс 4.5%) хүүтэй, 31-ээс 730 хоногийн (2022: 3-аас 547 хоног) хугацаатай, төгрөгийн хадгаламж нь 7.72%-аас 15.8%-ийн (2022: 8%-аас 14.5%) хүүтэй, 30-аас 540 хоногийн (2022:31-ээс 730 хоног) хугацаатай хадгаламж багтсан.

26. РЕПО ХЭЛЦЭЛ

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагаанд Банк нь үнэт цаас зээлж, зээлдүүлдэг ба буцаан худалдан авах (репо) хэлцэлээр худалдаж мөн буцаан худалдах хэлцэл (“урвуу репо”)–ийн хүрээнд үнэт цаас худалдан авч болдог.

Зээлсэн үнэт цаас ба репо хэлцлүүд

Дараах хүснэгт нь зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаан дахь санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан хуримтлуулсан хүүгийн хамт төлсөн мөнгийг нэгтгэн харуулсан ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ.

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Монгол банк	7,099	253,049,417
Голомт Банк	497,224,863	–
ЭФ СИ СИ Секюритиз Би.Ви	103,278,215	80,180,796
	600,510,177	333,230,213

26. РЕПО ХЭЛЦЭЛ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Банк нь 2023 оны 8 сарын 21-ны өдөр 23.0 сая ам.долларыг жилийн 3.8%+СОФР ам.долларын хүүгийн хувиар, 2023 оны 9 сарын 8-ны өдөр 7.0 сая ам.долларыг 3.8%+СОФР ам.долларын хүүгийн хувиар тус тус Нидерландын Эф Си СИ Секюритиз Би Ви-ээс 1 жилийн хугацаатай репо хэлцлээр авсан. Энэхүү Эф Си СИ Секюритиз Би Ви-тэй хийсэн гэрээнд Банк нь Засгийн газрын үнэт цаасыг буцааж худалдан авах нөхцөлгэйгээр америк долларыг авсан. Монголбанктай 6.1 сая төгрөгийн урт хугацаат репо хэлцэл хийсэн бол Голомт банктай 496.7 тэрбум төгрөгийн репо хэлцлийг Төв банкны үнэт цаасыг буцааж худалдан авах нөхцөлгэйгээр хийсэн.

27. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Засгийн газар		
- Харилцах данс	836,361,518	464,183,811
- Хугацаат хадгаламж	31,884,290	21,747,047
Хувийн сектор		
- Харилцах данс	211,010,650	108,807,545
- Хугацаагүй хадгаламж	-	110,871
- Хугацаат хадгаламж	121,542,977	60,377,487
- Баталгааны эх үүсвэр	9,960,240	7,665,224
Иргэд		
- Харилцах данс	273,534,228	238,690,526
- Хугацаагүй хадгаламж	281,952,447	250,275,006
- Хугацаат хадгаламж	1,660,578,917	1,597,502,996
	<u>3,426,825,267</u>	<u>2,749,360,513</u>

28. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН ЭХ ҮҮСВЭР

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Төрийн бус байгууллагаас зээлээр авсан санхүүжилт		
Монголын Ипотекийн Корпораци	208,961	298,309
Каргили Олон Улсын Санхүүгийн Үйлчилгээ	191,914,299	-
	<u>192,123,260</u>	<u>298,309</u>
Төрийн байгууллагаас зээлээр авсан санхүүжилт		
Монголбанк	60,792,022	81,207,286
Сангийн яам	48,017,680	53,910,044
Сангийн яам/Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны банк/	18,426,134	21,442,253
Зээлийн батлан даалтын сан/Азийн хөгжлийн Банк	14,407,602	16,543,152
Хөдөлмөрийн үйлчилгээний төв/Хөдөлмөр эрхлэлтийн үйлчилгээний төв	14,479,033	18,432,365
ЖДҮ-ийг дэмжих сан	616,337	1,131,428
Бусад	4,538,160	41,969,300
	<u>161,276,968</u>	<u>234,635,828</u>
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	<u>353,400,228</u>	<u>234,934,137</u>

Дээрх эх үүсвэрүүд нь барьцаагүй болно.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (эрсдэлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа)
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа,)
- Зээлийн харьцаа (нэг зээлдэгчийн болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбоотой талын зээлийн харьцаа болон нийт томоохон нөлөөллийн харьцаа)
- Бусад харьцаа (эргэлтийн бус хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа, чанаргүй зээл болон нийт зээлийн харьцаа гэх мэт)

ТӨРИЙН БАНК ХК**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31****28. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН ЭХ ҮҮСВЭР (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**

Биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаа үзүүлэлтүүдийг хангаагүй тохиолдолд холбогдох зээлийн үүрэг биелэгдээгүйд тооцогдох буюу зээл нь нэхэмжилсэн үед төлөгдөх шаардлагатай болно. Тиймээс харьцаа үзүүлэлтүүдийн биелэлтэд Банк төлөвлөлт шинжилгээний хэлтсээрээ дамжуулан сар болгон хяналт тавин ажилладаг.

Санхүүгийн газар нь Банкны гүйцэтгэлийн тайланд үндэслэн биелүүлсэн байх шаардлагатай харьцаа үзүүлэлтүүдийг, гүйцэтгэлээрх үзүүлэлтүүдтэй харьцуулж үр дүнг нь Актив, пассивын удирдлагын хороонд тайлагнадаг. 2023 болон 2022 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь зээлийг нэн даруй буцаан төлөх шаардлагатай нөхцөл үүсэхүйц гэрээний ямарваа нөхцөлийг зөрчөөгүй болно.

29. БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Өглөг ба хуримтлагдсан зардал	23,048,926	14,751,755
Клирингийн түр саатал	14,705,135	11,556,879
Тэнцлийн гадуурх сан (Тодруулга 32)	740,355	–
Бусад шимтгэл, хураамж	78,854	51,846
	<u>38,573,270</u>	<u>26,360,480</u>

Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо болон картын өглөг нь бэлэн мөнгө болон төлбөр тооцоотой хамааралтай байдаг. Холбогдох төлбөр нь дараа ажлын өдөрт бүрэн төлөгддөг.

30. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА, БУСАД НӨӨЦ БА НОГДОЛ АШИГ**30.1 Энгийн хувьцаа**

	1 бүр нь 250 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй		Мөнгөн дүн	
	энгийн хувьцааны тоо		2023	2022
	2023	2022	мян.төг	мян.төг
Энгийн хувьцаа	<u>755,096,250</u>	<u>755,096,250</u>	<u>188,774,063</u>	<u>188,774,063</u>

Банк нь 2023 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар банкны бүртгэсэн, гаргасан, эргэлтэд байгаа болон дүрмийн сан нь 188,774,063 мянган (2022: 188,774,063 мянга) төгрөг байна. Банкны дүрмийн дагуу хувьцаа/дүрмийн сан 250 (2022: 250 төгрөг) төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 755,096,250 энгийн хувьцаанаас бүрдэнэ.

Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн 2022 оны 6 дугаар сарын 30-ны тушаалаар энгийн хувьцааг 1:4000 харьцаагаар хуваан мөн нэмж 43,096,250 ширхэг хувьцаа олон нийгэд олгохоор зарласан. Үүний дагуу нэгж хувьцааны тоо 178,000-аас 755,096,250 болж нэмэгдсэн бөгөөд нэгж хувьцааны нэрлэсэн үнэ 1,000,000 төгрөгөөс 250 төгрөг болж буурсан. Банк нь 2023 оны 9 дүгээр сарын 30-ны өдөр Монголын Хөрөнгийн Бирж дээр бүртгэгдсэн.

30.2 Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

Нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг тооцохдоо цэвэр ашгийг тухайн жилийн хугацаанд гаргасан энгийн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоонд хуваана.

Нэгж хувьцааны ашгийг дараах байдлаар тооцно:

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах жилийн ашиг	94,769,103	97,294,843
	2023	2022
Хувьцаа		
Нэгж хувьцаанд ногдох ашгийг тооцоонд ашигласан тайлант жилийн хугацаанд гаргасан энгийн шингэрүүлсэн хувьцааны жигнэсэн дундаж тоо	<u>755,096,250</u>	<u>722,892,459</u>
	<u>755,096,250</u>	<u>722,892,459</u>

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

30. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА, БУСАД НӨӨЦ БА НОГДОЛ АШИГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

30.2 Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг (үргэлжлэл)

Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Тайлант жилийн банкны хувьцаа эзэмшигчид:		
Нэгж хувьцааны үндсэн ашиг	125.51	134.59
Нэгж хувьцааны хорогдуулсан ашиг	125.51	134.59

30.3 Нэмж төлөгдсөн капитал

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Нэмж төлөгдсөн капитал	14,652,725	14,652,725

30.4 Бусад нөөц ба ногдол ашиг

Бусад нөөц	Нийгмийн хөгжлийн сан /мян.төг/	Нөөцийн сан /мян.төг/	Бодит үнэ цэнийн оорчлолт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хэрэглүүрийн сан /мян.төг/	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц /мян.төг/	Нийт бусад нөөц /мян.төг/
2023 оны 1-р сарын 1-нээр	728,854	693,669	(9,793,416)	22,586,672	14,215,779
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	(32,557)	–	–	–	(32,557)
Дахин үнэлгээ	–	–	–	20,405,154	20,405,154
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээ	–	–	–	(616,500)	(616,500)
Зохицуулалтын нөөцөд шилжүүлсэн	–	20,150,706	–	–	20,150,706
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт (Тод. 18)	–	–	16,658,856	–	16,658,856
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн цэвэр өөрчлөлт (Тод. 10)	–	–	274,560	–	274,560
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн хойшлогдсон татвар (Тод. 12)	–	–	(4,233,355)	–	(4,233,355)
2023 оны 12-р сарын 31	696,297	20,844,375	2,906,645	42,375,326	66,822,643

* 2023 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар нөөцийн сан 20,844 сая төгрөг (2022: 694 сая). Зохицуулалтын нөөц нь Монголбанкны эрсдэлийн сан байгуулах журмын дагуу нэмэлтээр харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны төлбөрт 17,249 сая төгрөг (2022: 694 сая), эргүүлэн авсан барьцаа хөрөнгөд 2,901 сая төгрөг (2022: тэг) болон ерөнхий нөөцөд 694 сая төгрөгөөр байгуулсныг илэрхийлнэ (2022: 694 сая).

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

30. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА, БУСАД НӨӨЦ БА НОГДОЛ АШИГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

30.4 Бусад нөөц ба ногдол ашиг (үргэлжлэл)

Бусад нөөц	Нийгмийн хөгжлийн сан /мян.төг/	Нөөцийн сан /мян.төг/	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хэрэглүүрийн сан /мян.төг/	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц /мян.төг/	Нийт бусад нөөц /мян.төг/
2022 оны 1-р сарын 1-нээр	766,804	693,669	5,241,714	22,666,025	29,368,212
Нийгмийн хөгжлийн сангийн зарцуулалт	(37,950)	-	-	-	(37,950)
Хорогдуулалт	-	-	-	(79,353)	(79,353)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн цэвэр өөрчлөлт (Тод. 18)	-	-	(16,498,436)	-	(16,498,436)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн цэвэр өөрчлөлт (Тод. 10)	-	-	217,032	-	217,032
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдсэн хойшлогдсон татвар (Тод. 12)	-	-	1,246,274	-	1,246,274
2022 оны 12-р сарын 31	728,854	693,669	(9,793,416)	22,586,672	14,215,779

Ногдол ашиг

Банк нь хувьцаа эзэмшигчдэд 2023 оны 2 дугаар сарын 17-ны өдрийн Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн тогтоолоор 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн цэвэр ашгаас 48,084,528 мянган төгрөгийн ногдол ашиг олгосон.

31. МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ НЭМЭЛТ ТОДРУУЛГА

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах, хадгаламж (Тодруулга 13)	1,239,867,443	726,543,239
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн дүн (Тодруулга 14)	273,044,084	231,538,852
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Монголбанкны үнэт цаас - 3 сараас доош хугацаатай (Тодруулга 18)	418,236,563	450,766,401
Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн нийт дүн	1,931,148,090	1,408,848,492
Хасах нь: Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагаанд зарцуулахгүй Монголбанкинд заавал байршуулах нөөц (Тодруулга 13)	(333,047,920)	(252,064,041)
Хасах нь: Гадаадын банк ба санхүүгийн байгууллага дахь олон улсын төлбөрийн картны барьцаа	(1,014,547)	(958,350)
Мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр дүн	1,597,085,623	1,155,826,101

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

31. МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ НЭМЭЛТ ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөрийн тохируулга:

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Зээлээр авсан эх үүсвэр		
1-р сарын 1-нээр	234,934,137	252,376,321
<i>Мөнгөн хөдөлгөөн</i>		
Татсан	510,332,167	611,597,875
Эргэн төлөлт	(392,885,768)	(636,050,626)
Хүүгийн төлөлт	(11,728,573)	(6,456,396)
Мөнгөн бус хөдөлгөөн		
Тайлант жилийн хүүгийн зардал	15,651,501	6,714,912
Гадаа валютын ханшийн зөрүү	(2,903,236)	6,752,051
12-р сарын 31-нээр	353,400,228	234,934,137
Түрээсийн өглөг		
1-р сарын 1-нээр	197,130	234,557
Мөнгөн бус нэмэгдэл	12,394,699	-
Хүүгийн зардал	1,548,265	7,572
Түрээсийн өглөгийн хүүгийн хэсэгт хамаарах төлөлт	(1,548,265)	(7,572)
Түрээсийн өглөгийн үндсэн хэсэгт хамаарах төлөлт	(3,734,894)	(37,427)
12-р сарын 31-нээр	8,856,935	197,130

32. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангахын тулд, Банк нь янз бүрийн буцалтгүй үүрэг болон болзошгүй өр төлбөр хүлээж байдаг. Хэдийгээр эдгээр үүргийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгаагүй байж болох ч, эдгээр нь зээлийн эрсдэл, улмаар Банкны нийт эрсдэлийг бүрдүүлж байдаг (Тодруулга 33 үзнэ үү).

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Зээлтэй холбоотой болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг		
Эх үүсвэргүй баталгаа	1,216,541	3,057,910
Аккредитив	344,165	90,277
Олгогдоогүй зээл	6,900,036	4,300,507
	8,460,742	7,448,694
Хөрөнгөтэй холбоотой үүрэг		
Үндсэн хөрөнгө	1,260,193	587,686
Нийт	9,720,935	8,036,380

Болзошгүй өр төлбөр

Баталгаа нь тусгай үйл явдал тохиолдоход харилцагчийн өмнөөс голдуу тендерийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нь зээлийн эрсдэлтэй ижил эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр гүйлгээний улмаас материаллаг алдагдал гарахгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Болзошгүй өр төлбөр ба үүргийн үнэ цэнийн бууралт

	Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг MNT'000
2023 оны 1 сарын 1-нээр	-
Тайлант жилд байгуулсан цэвэр дүн (Тодруулга 29)	740,355
2023 оны 12 сарын 31-нээр	740,355

32. БОЛЗОШГУЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Үүрэг

Үүрэг гэдэг нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үүргийнх нь хугацаа нь дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дүн нь ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Шүүхийн нэхэмжлэл

Бизнесийн онцлог шинж чанарын улмаас Банкны салбарт шүүхээр асуудлыг шийдэх явдал тогтмол гардаг. Банк нь шүүхийн нэхэмжлэлтэй хэрхэн ажиллах талаар тогтсон хяналт болон журмыг хэрэгжүүлдэг. Мэргэжлийн зөвлөгөө авч гарч болох хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолсон бол Банк нь тухайн нэхэмжлэлийн банкны санхүүгийн байдалд үзүүлж болох сөрөг нөлөөллөөс хамгаалах үүднээс залруулах бичилт хийдэг. 2023 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр томоохон шүүхийн маргаан байхгүй болно.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

33.1 Оршил

Банкны үйл ажиллагааны салшгүй үндсэн эрсдэлүүд нь зээлийн эрсдэл, хөрвөх чадварын эрсдэл, хүүгийн түвшний эрсдэл, валютын ханшийн эрсдэл болон үйл ажиллагааны эрсдэл бөгөөд эдгээр эрсдэлүүдэд Банкны эрсдэлийн удирдлагын газар хяналт тавьж дэд захиралд шууд тайлагнадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь бизнесийн сегментэд эрсдэл өгөөжийн түвшинтэй нь уялдуулан капиталыг оновчтой хуваарилах болон эрсдэлийн лимит болон бусад хяналтуудын нөлөөг авч үзсэний дараа тогтмол үргэлжлэх тодорхойлолт, хэмжилт, мониторингийн үйл явцуудаар дамжуулан Банкны хөрөнгийн эрсдэлд тохируулсан өгөөжийг ихэсгэхэд оршино. Энэхүү эрсдэлийн удирдлагын үйл явц нь Банкны тасралтгүй ашигт ажиллагаанд маш чухал үүрэгтэй бөгөөд Банкны ажилтан бүр өөрийн үүрэг хариуцлагад үүсч болох эрсдэлд хариуцлага хүлээдэг байна.

Хараат бус хяналтын үйл явцад бизнес эрсдэлүүд буюу хүрээлэн буй орчин, технологи, болон үйл ажиллагаа явуулж буй салбарт гарсан өөрчлөлтүүд хамаарахгүй болно. Эдгээр эрсдэлүүдэд Банкны стратеги төлөвлөлтийн үйл явцын хүрээнд хяналт хийдэг.

Банк нь тодорхой байдлаар тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоотой ба үүний шийдэл нь эрсдэлийг бүрмөсөн арилгахын тулд бус харин эрсдэл ба өгөөжийн харьцааг оновчтой байлгах зорилготой юм. Одоо мөрдөж буй эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо нь дараах шаардлагуудыг хангахад чиглэнэ. Үүнд:

- (i) Эрсдэлүүдийг удирдаж буй хувь хүмүүс нь тавигдах шаардлагууд болон хэмжилтийн системийн талаар тодорхой ойлголттой байна;
- (ii) Төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс (“ТУЗ”) баталсан хязгааруудын хүрээнд Банкны эрсдэлд өртөх түвшинг тодорхой хязгаарын дотор байлгана;
- (iii) Эрсдэлийн хэмжилт нь ТУЗ-өөс баталсан бизнесийн стратегитай уялдсан байна;
- (iv) Капиталын хуваарилалт нь эрсдэлд өртөх түвшинд нийцсэн байна
- (v) Банкны гүйцэтгэлийн зорилтууд нь хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл болон эрсдэл тэсвэрлэх боломжтой уялдсан байна.

Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалт

ТУЗ нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын ерөнхий тогтолцоог хариуцах ба эрсдэлийн удирдлагын бодлого болон эрсдэл хүлээх чадвар болон хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийг тусгасан эрсдэлийн удирдлагын бодлогыг батлах үүрэгтэй.

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо (“ТУЗЭУХ”)

ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороо нь ТУЗ-өөс Банкны эрсдэлд өртөх түвшинд хяналт тавих үүрэг хариуцлагаа биелүүлэхэд дэмжлэг үзүүлж ажилладаг. ТУЗЭУХ нь иж бүрэн эрсдэлийн удирдлагын эрсдэлийн стратеги болон зарчмыг баталдаг.

ТУЗЭУХ нь банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн чиг хандлагыг тодорхойлж, стратеги, бодлого, зарчмыг батлах ба гүйцэтгэх удирдлага эрсдэлийн удирдлагын бодлогыг банкны үйл ажиллагаанд мөрдүүлж, хэрэгжүүлж ажилладаг.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

33.1 Оршил (үргэлжлэл)

Эрсдэлийн Удирдлагын Хороо (“ЭУХ”)

Эрсдэлийн Удирдлагын хороо нь Банкны бизнес нэгжүүдийн болон банкны үйл ажиллагаанд учирсан болон учирч болзошгүй эрсдэлүүдийг тодорхойлох, мөн үйл ажиллагааны эрсдэл, зээлийн эрсдэл болон бусад эрсдэлүүдийг багасгах зорилгоор тэдгээрийг үнэлэх, мөн банкны хяналт, эрсдэлийн удирдлагын бодлогод шаардлагатай сайжруулалтыг тодорхойлох, түүнийг хэрэгжүүлэх заавар удирдамж өгч ажилладаг. Банкны хувьд төв ЭУХ болон салбарын ЭУХ гэсэн хоёр түвшний эрсдэлийн хороо үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Дотоод аудит

Банкны эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад Дотоод аудитын газар жилд нэг удаа аудит хийх ба аудитын үед Банкны журмуудын зохистой байдал хийгээд Банкинд дагаж мөрдөж байгаа байдлыг шалгадаг. Дотоод аудитын газар нь эдгээр бүх үнэлгээнээс гарсан үр дүнгийн талаар Банкны удирдлагатай хэлэлцэж, илрүүлсэн зөрчил, дутагдал болоод өгсөн зөвлөмжүүдийн талаар ТУЗ болон ТУЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн удирдлагын хороонд тайлагнадаг.

Захирлуудын зөвлөл

Захирлуудын зөвлөл нь Гүйцэтгэх захирлын тушаалаар томилогдсон удирдлагуудаас бүрдэнэ. Тус зөвлөл нь газар хэлтсүүдийн тайлантай танилцаж, хэлэлцэх асуудлын хүрээнд шийдвэр гаргаж, холбогдох албан тушаалтанд үүрэг даалгавар чиглэлийг өгч явцын биелэлтийг хангуулж ажиллах үүрэгтэй.

Актив пассивын удирдлагын хороо (“АПУХ”)

Актив пассивын удирдлагын хороо нь санхүүжилтийн хөрөнгө ба өр төлбөрийг төвлөрсөн удирдлагаар хангах, Банкны хувьд эргэн төлөлтийн хугацаа болон хүүгийн түвшинг үр дүнтэй удирдан зохион байгуулах үүрэгтэй.

Банкны хөрөнгө зохицуулалтын газар нь хөрөнгө, өр төлбөр болон санхүүгийн ерөнхий бүтцийг удирдах үүрэгтэй. Хөрөнгө зохицуулалтын газар нь Банкны санхүүжилтийн болон хөрвөх чадварын эрсдэлийг хариуцах үүргийг хүлээнэ. Банкны бодлого дээр тусгаснаар дотоод аудит нь банкинд нэг удаа аудитаар орох бөгөөд банкны үйл ажиллагааны хангалт болон хэрэгжилтийг шалгадаг. Дотоод аудит нь шалгалтын үр дүнг удирдлагатай зөвлөлдөх бөгөөд судалгааны үр дүн болон зөвлөмжийг ТУЗ-д мэдээлнэ.

Зээлийн Хороод

Зээлийн хороод нь дотоод журмаар тодорхойлсон эрх хэмжээний хүрээнд зээлийн шийдвэр гаргадаг. Зээлийн хороод нь дараах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- Зээлийн багц дахь чанар, бүтэц болон эрсдэлтэй багцыг тогтмол хянах;
- Салбар тус бүрээр болон газарзүйн байршлын хувьд олгогдох зээлийн хэмжээг тогтоон батлах;
- Зээлийн бодлого, журмыг батлах;
- Зээлийн ангилал болон сан байгуулах түвшин хэмжээг батлах;
- Зээлийн хүсэлт/өргөдөл батлах.

Эрсдэлийн удирдлагын газар нь доор дурдсан хэлтсүүдээр дамжуулан эрсдэлийн бодлого, холбогдох журмын хэрэгжилтэд хяналт тавина.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн хэлтэс

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс нь эрсдэлтэй холбоотой бодлого, журмыг нэвтрүүлэх болон хэрэгжүүлэх, хараат бус хяналтын үйл явцыг хангах үүрэгтэй.

Тус хэлтэс нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн зарчмуудыг дагаж мөрдөх, үйл ажиллагааны эрсдэлийн нөлөөллийг тодорхойлох, хэмжих, болзошгүй үүрэг хариуцлагыг эрсдэлийн удирдлага, тайлагналын системд оруулах үүрэгтэй.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.1 Оршил (үргэлжлэл)

Бизнесийн эрсдэлийн хэлтэс:

Зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэлтэс дараах үндсэн үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- (i) Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ, судалгааг хийх;
- (ii) Зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоохын тулд зээлийн өргөдөлд бие даасан эрсдэлийн үнэлгээг хийх;
- (iii) Зээлийн багцыг хянах болон зээлийн багцын эрсдэлийг салбар тус бүрээр болон газарзүйн байршлын хувьд хэт төвлөрүүлэхгүй байх;
- (iv) Олон төрлийн аргачлал ашиглан Банкны зээлийн багцын эрсдэлийг бууруулах.

Эрсдэлийг хэмжих болон тайлагнах систем

Банк нь статистик загваруудын тусламжтайгаар түүхэн алдагдлаас ойролцоолон тооцсон ердийн нөхцөлд хүлээж болзошгүй алдагдал болон гэнэтийн тохиолдолд учирч болзошгүй онцгой алдагдлыг хамтад нь авч үздэг аргачлалын дагуу эрсдэлийг хэмждэг. Эдгээр статистик загварууд нь түүхэн өгөгдлөөр тооцсон магадлалыг эдийн засгийн өнөөгийн орчинд нийцүүлэх байдлаар ашигладаг.

Эрсдэлд мониторинг хийх, хяналт тавих үйл явцуудыг гүйцэтгэхдээ гол төлөв Банкнаас тогтоосон хязгааруудад суурилдаг. Эдгээр хязгааруудад Банк өөрийн бизнесийн стратеги зорилт, тухайн зах зээлийн орчин, мөн цаашид хүлээх боломжтой эрсдэлийн түвшинг тусгаж өгсөн байна. Үүнээс гадна Банк нь өөрийн эрсдэл даах чадварыг бүх төрлийн эрсдэлүүд болон үйл ажиллагааны хүрээнд хэмжиж, түүнд мониторинг хийдэг.

Эрсдэлийг цаг алдалгүй эрт олж илрүүлэх, түүнд шинжилгээ хийх, хяналт тавих үүднээс бизнесийн бүх нэгжүүдээс цуглуулж нэгтгэсэн мэдээллийг нягталж үздэг. Уг мэдээллийг ТУЗ, ТУЗЭУХ, ТБЭХ болон хамааралтай үед бусад хэлтсүүдийн удирдлагад танилцуулж тайлбар өгдөг. Тайланд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцын хэмжээ, зээлийн үзүүлэлтийн таамаглал, VaR, хөрвөх чадварын харьцаа болон эрсдэлийн нийт түвшний өөрчлөлтийг тусгана.

Улирал бүр АПУХ болон эрсдэлийн удирдлагын хороо нь Банкны эрсдэлийн хэмжээнд үнэлгээ, дүгнэлт хийхэд шаардлагатай бүх мэдээллээр хангах зорилготой иж бүрэн эрсдэлийн тайланг хүлээн авдаг. Хоёр долоо хоног бүр Актив пассивын удирдлагын хороонд зах зээлийн эрсдэлийн лимитийн биелэлт, VaR, хөрвөх чадварын шинжилгээ болон өөр бусад санхүүгийн эрсдэлийн шинэ мэдээллийн талаар товч танилцуулдаг.

Эрсдэлийг бууруулах арга зам

Хүүгийн түвшин, гадаад валютын ханш, зээлийн эрсдэл болон ирээдүйн гүйлгээнд орж буй өөрчлөлтөөс үүсэх эрсдэлийн түвшинг хэмжиж шинжилгээ хийхийн тулд мэдрэмтгий байдлын шинжилгээ болон VaR аргачлалыг ашигладаг нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын ерөнхий нэг бүрдэл хэсэг юм. Банк зээлийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө болон хувь хүний баглан даалтыг идэвхтэй ашигладаг.

Эрсдэлийн удирдлага түүний стратеги болон систем

Эрсдэлийн хэт төвлөрөл

Ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг, эсвэл нэгэн ижил газар зүйн бүсэд болон эдийн засгийн тухайлсан нэг салбарт бизнес эрхэлдэг харилцагчдын үйл ажиллагаанд улс төр, эдийн засаг болон бусад аливаа өөрчлөлт гарахад тэдгээрийн гэрээний үүргээ гүйцэтгэхэд ижил маягаар нөлөөлөхөөр байвал төвлөрөл нь бий болдог.

Эрсдэлийн хэт төвлөрлөөс зайлсхийх үүднээс Банк өөрийн бодлого болон журмаараа багцын эрсдэлийг тараан байршуулах замаар зохицуулж өгдөг. Монголбанк нь дараах стандарт хязгаарлалтуудыг тогтоож, биелүүлэхийг шаарддаг. Үүнд:

- (i) Нэг зээлдэгч болон түүний холбогдох этгээдэд олгох нийт зээлийн дүн болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн нийлбэр дүн нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 20%-иас хэтрэхгүй.
- (ii) Банк холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн хэмжээ болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн дүн нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 5 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20%-иас тус тус хэтрэхгүй.

Банкны бодлого нь эх үүсвэрийн төвлөрлийн хэмжээтэй уялдуулсан хөрвөх чадварын хүрэлцээтэй байхыг шаарддаг.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.2 Зээлийн эрсдэл

Зээлийн эрсдэл нь зээлдэгч эсвэл гэрээлэгч тал нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс үүсэж болзошгүй Банкны алдагдал юм. Банк нь зээлийн өргөдлийг нарийн судлах, эрсдэлийн түвшинд суурилсан хүүгийн хувь хэмжээг тогтоох, төвлөрлийн эрсдэлийг удирдах үүднээс нэг зээлдэгч, эдийн засгийн салбар зэрэг үзүүлэлтээр зээлийн багцад лимит тогтоох, түүнд хяналт тавих зэргээр зээлийн эрсдэлийг хянаж удирддаг.

Банк харилцагч талуудын зээлийн төлбөрийн чадвар дахь өөрчлөлтийг эрт үе шатанд илрүүлэх (барьцаа хөрөнгийг тогтмол шалгах гэх мэт) зорилгоор зээлийн чанарын хяналтын үйл явцыг нэвтрүүлсэн. Зээлийн чанарын хяналтын процесс нь Банкинд болзошгүй алдагдлыг тодорхойлох, засах арга хэмжээнүүдийг эртхэн авах боломжийг олгодог.

Банк өөрийн зээлийн үйл ажиллагааг сайн туршлагад нийцүүлэх горим болон зээлийн журмыг тогтмол шалгаж, сайжруулж ажилладаг.

Зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийн эрсдэл

Банк нь харилцагчийн өмнөөс төлбөр төлөх магадлал бүхий баталгаануудыг гаргах боломжийг бий болгодог. Ийм төлбөрийг аккредитивийн нөхцөлд тулгуурлан харилцагчдаас эргүүлэн татдаг. Эдгээр нь банкинд зээлтэй нэгэн адил эрсдэлийг учруулах ба түүнийг мөн зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журмаар зохицуулдаг.

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Үл төлөгдөлт, үнэ цэнийн бууралт ба сайжруулалтын тодорхойлолт

Зээлдэгч гэрээгээр хүлээсэн төлбөрөө 90 болон түүнээс дээш хоногоор хугацаа хэтрүүлсэн эсвэл Банк зээлдэгчийн барьцаа хөрөнгийг борлуулах замаар эргэн төлөлтийг гүйцээх магадлалтай бүх тохиолдолд тухайн санхүүгийн хэрэглүүрийг үл төлөгдөх магадлалтай гэж үзэн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцдог.

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэглүүрийг чанарын үнэлгээгээр үнэлж зээлийг “үнэ цэнийн бууралттай” гэж үзэх болон эргэн төлөгдөхгүй байх магадлалуудыг Банк авч үздэг. Энэ тохиолдолд Банк харилцагчийн санхүүгийн хэрэглүүрийг үл төлөгдөх магадлалтай эсэхийг нарийвчлан шинжилж хүлээгдэж буй алдагдлыг 2-р шат эсвэл 3-р шатны алинд нь тооцоологдохыг тодорхойлох замаар үнэлгээг хийнэ. Чанарын үнэлгээг хийхдээ дараах хүчин зүйлийг харгалзан үздэг. Үүнд:

- Зээлдэгч нь эрсдэлд орох нөхцөл байдал үүссэн эсвэл ойрын хугацаанд эрсдэх магадлалтайг тодорхойлсон Банкны дотоод үнэлгээ;
- Зээлдэгч Банкнаас яаралтай эх үүсвэр авах хүсэлт гаргах;
- Зээлдэгч нь бусад зээлдүүлэгчдэд хугацаа хэтэрсэн өр төлбөртэй байх;
- Зээлдэгч нас барах;
- Зээлийн барьцаа хөрөнгийн борлуулалтаас эргэн төлөлт хүлээгдэж байсан боловч барьцаа хөрөнгийн үнэ цэн материаллаг хэмжээгээр буурах;
- Зээлдэгчийн эргэлтийн хөрөнгө материаллаг хэмжээгээр буурах эсвэл томоохон харилцагчаа алдах;
- Зээлийн гэрээний нөхцөл, шаардлагыг зөрчих;
- Зээлдэгч (эсвэл зээлдэгчийн хамаарал бүхий аливаа хуулийн этгээд) нь дампуурлын талаарх өргөдөл мэдэгдэл гаргах
- Зээлдэгчийн тухай цуу яриа эсвэл санхүүгийн бэрхшээлтэй холбоотой баримтуудын улмаас хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй зээл эсвэл хөрөнгийн эх үүсвэр нь цуцлагдах

Үл төлөгдөх магадлалд орох эсэх шалгууруудын хүчин зүйл нь дараалсан 6 сар үргэлжлэн илрээгүй бол санхүүгийн хэрэглүүрийг “үнэ цэн сайжирсан” гэж үзэн 3-р шатлалаас шилжүүлэх эсэхийг Банк өөрийн бодлогоор зохицуулна. Активын үнэ цэн сайжирч 1-р шатлал болон 2-р шатлалд ангилах эсэх шийдвэр нь тухайн зээлийн болон зээл олгох үеийн дотоод үнэлгээтэй харьцуулахад эрсдэл хэрхэн өссөн байгаагаас хамаарна.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Банкны дотооддоо хэрэглэдэг үнэлгээний систем болон ЧМ-ын тооцоолол

Банкны Бизнесийн эрсдэлийн хэлтэс болон Хөрөнгө зохицуулалтын хэлтэс нь дотоод үнэлгээний загварыг гаргадаг. Энэхүү загварууд нь чанарын болон тоон мэдээллийг агуулдаг бөгөөд зээлдэгчийн онцлог мэдээлэлээс гадна зээлдэгчийн зан төлөвт нөлөөлж болох гадны нэмэлт мэдээллийг ашигладаг. Практикийн хувьд тэд олон улсын, тухайлбал Мүүдийс эсвэл Фитч үнэлгээний байгууллагуудын мэдээллийг үндэслэдэг. Эдгээр мэдээллийн эх сурвалжуудыг үнэ цэнийн бууралтын үе шатыг тодорхойлоход ашигладаг.

Харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа төлбөрийн чанаргүйдлийн магадлалыг тооцоходоо түүхэн мэдээллүүд дээр үндэслэн тооцох бөгөөд холбогдох макро эдийн засгийн хүчин зүйлсийг ашиглан урьдчилан таамаглалын тохируулгыг хийнэ. ЧМ нь нөхцөлт ЧМ гэж тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь өмнөх хугацаанд тухайн дансны хувьд хийгдсэн бүрэн ба хэсэгчилсэн төлөлтийг харгалзан үзэж ЧМ муруйг бий болгодог. Мөн түүнчлэн, Банк ЧМ муруйг янз бүрийн хугацааны хувьд тооцоолохын тулд банк “кохорт” дүн шинжилгээг ашигладаг.

Зээл болон урьдчилгаанаас бусад санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ашигладаг ЧМ загвар нь үнэлгээний матриц дээр суурилсан бөгөөд энэ нь харилцагч талуудын олон улсын зээлийн үнэлгээний мэдээллээс гардаг. Энэхүү зээлийн үнэлгээний мэдээллүүд нь ирээдүйн мэдээллүүдийг агуулсан байдаг.

Хөрөнгө зохицуулалт, арилжаа ба банк хоорондын харилцаа

Банкны хөрөнгө зохицуулалт, арилжаа ба банк хоорондын харилцаа болон хамтрагч талуудад санхүүгийн байгууллагууд, банк, брокер-дилерүүд, хөрөнгийн биржүүд болон клиренг төвүүд багтана. Эдгээр харилцагч байгууллагын хувьд, Банкны Хөрөнгө зохицуулалтын газраас олон улсын үнэлгээний агентуудын (тухайлбал, Мүүдис) нийтэд нээлттэй гадаад мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж дотооддоо үнэлгээ өгдөг.

Бизнесийн зээл

Бизнесийн зээлийн эрсдэлийг үнэлэхдээ харилцагчийн санхүүгийн түүхэн, одоо, ирээдүйн нөхцөл байдлыг харгалзан үздэг. Үүнд:

- Харилцагчийн санхүүгийн төсөөлөл болон түүхэн мэдээлэл. Энэхүү санхүүгийн мэдээлэл нь харилцагчийн санхүүгийн гүйцэтгэлийн хэрэгжилт, хүлээгдэж буй үр дүн, төлбөрийн чадварын харьцаа, хөрвөх чадварын харьцаа болон бусад холбогдох санхүүгийн чадамжийг үнэлэх харьцаануудыг агуулна. Эдгээр үзүүлэлтүүдийн зарим нь үйлчлүүлэгчидтэй хийсэн гэрээнүүд дээр тулгуурласан байдаг тул илүү анхаарч авч үздэг.
- Харилцагчдын талаарх бусад эх сурвалжаас гаралтай нийтэд нээлттэй мэдээлэл.
- Макро-эдийн засгийн болон геополитикийн аливаа мэдээлэл
- Банкны гүйцэтгэлд хамаарах харилцагчийн менежментийн чанар, ур чадварын талаарх бодитой мэдээлэл

Үнэлгээний арга барилын нарийн төвөгтэй байдал нь зээлийн хэмжээ болон харилцагчийн цар хүрээнээс шалтгаалан өөр өөр байдаг. Зарим жижиг бизнесийн зээл нь жижиг бизнест зориулсан Банкны дотоод загвараар үнэлэгддэг.

Хэрэглээний зээл, хөдөө аж ахуй болон орон сууцны зээл

Хэрэглээний зээл болон хөдөө аж ахуйн зээлд иргэдийн бүх төрлийн хэрэглээний зээл, кредит карт, газар тариалангийн зээл болон орон сууцны зээлүүд багтдаг. Эдгээр зээлийн бүтээгдэхүүнүүд болон зарим жижиг бизнесийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээг зээлдэгчийн хугацаа хэтрэх магадлалыг тодорхойлох аргачлал бүхий программын загвараар үнэлдэг. Үүнд: хүн ам зүй, зээл хүсэгчийн зээлийн түүх, барьцаа хөрөнгө, одоогийн орлогын түвшин, дансны орлогын өөрчлөлт, өр төлбөрийн үлдэгдэл болон хүссэн зээлийн нөхцөл зэргийг харгалзан үздэг.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**33.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)****Банкны дотооддоо хэрэглэдэг үнэлгээний систем болон ЧМ-ын тооцоолол (үргэлжлэл)***Банкны дотоод үнэлгээ*

Санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн чанарыг Банк дотооддоо боловсруулсан зээлийн үнэлгээг ашиглан удирддаг. Эрсдэлийн түвшинг зээлийн багц даяар үнэн зөв, тууштай байлгах нь Банкны бодлого юм. Энэ нь холбогдох эрсдэлийн удирдлага, болон зээлийн эрсдэлийг зээлийн бүтээгдэхүүний төрөл бүрээр харьцуулах боломжийг олгодог. Үнэлгээний систем нь санхүүгийн болон статистикийн олон төрлийн дүн шинжилгээнүүдээс бүрдэх бөгөөд үүнд багцын ба зах зээлийн мэдээллүүд нэгтгэгдэж, харилцагч талын эрсдэлийг хэмжих гол хүчин зүйл болдог. Эрсдэлийн бүх түвшинг олон төрлийн зээлд нийцүүлэн боловсруулсан бөгөөд үл төлөгдөлтийн эрсдэлийн зэргийг, зээлийн барьцаа хөрөнгө байгаа эсэх эсвэл бусад зээлийн эрсдэлийг бууруулах аргыг харуулан Банкны үнэлгээний бодлогын дагуу гаргадаг. Харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгаанаас бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн чанарыг Мүүдисийн үнэлгээ, Стандарт & Поорсийн эсвэл Фитч үнэлгээний дагуу ангилдаг.

Дотоод үнэлгээ	Дотоод үнэлгээний тайлбар	Олон улсын үнэлгээ
A	Маш сайн	AAA-A
B	Сайн	Baa-Ba
C	Хэвийн бус	B
D	Эргэлзээтэй	Saa-C
E	Муу	--
Үнэлэгдээгүй	Үнэлэгдээгүй	--
Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэн буурсан	Тусгай үнэлгээгээр үнэ цэн буурсан	--

Чанаргүйдэлд ортох дүн (“ЧӨД”)

Чанаргүйдэлд өртөх дүн нь харилцагчийн алдагдал хүлээх дүн болон эрт эргэн төлөлт хийх чадвар зэргийг харгалзан үзэж санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэн буурах үед тооцсон бодит хэмжээг хэлнэ. Зээлийн карт болон бусад зээлийн шугамын чанаргүйдэлд өртөх дүнг тодруулга 2.5-аас харна уу.

1-р шатлалд буй зээлийн ЧӨД-г тооцоолохын тулд Банк нь 12 сар дотор үүсэж болох чанаргүйдэх үйл явдлыг 12 сарын ЗҮЦХА-г тооцход авч үзнэ. 2-р шатлал болон 3-р шатлалуудад ЧӨД-г тодорхойлохдоо нийт хугацааны түүхэн чанаргүйдэх үйл явдлыг авч үзнэ.

12 сарын болон зээлийн хугацааны ЧӨД нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамааран хүлээгдэж буй төлбөрийг үндэслэн тодорхойлогддог:

- Хорогдуулсан болон нэг удаагийн эргэн төлөлттэй зээлийн, зээлдэгчийн 12 сарын хугацаанд эсвэл зээлийн хугацаанд нь төлөх гэрээний төлбөрт үндэслэнэ. Мөн түүнчлэн зээлдэгчийн хүлээгдэж буй илүү төлөлтийг тохируулж өгнө. Энэхүү тооцоололд эрт төлөлт/дахин санхүүжүүлэлтийн таамаглалыг мөн тусгаж өгнө.
- Зээлийн шугамын бүтээгдэхүүний хувьд, нийт лимитээс ашигласан хувиар ЧӨД-г тооцдог.

Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл

Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (АХЧ) бизнесийн эрсдэлийн хэлтсийн зээлийн эрсдэлийн шинжээчид жил бүр үнэлдэг. АХЧ нь Банкны үл төлөгдөлтийн нөлөөний алдагдлын хэмжээ, хүлээлтийг илэрхийлнэ. АХЧ нь харилцан тохиролцсон хэлбэр, нэхэмжлэлийн төрөл болон зэрэглэл, барьцаа хөрөнгө эсвэл бусад зээлийн дэмжлэг зэргээс шалтгаалан харилцан адилгүй байдаг. АХЧ нь үл төлөгдөлт болох үед өртөх алдагдлын нэгж хувиар илэрхийлэгдэнэ. АХЧ-ийг 12 сар эсвэл зээлийн хугацааны туршид тооцдог бөгөөд 12 сарын АХЧ нь дараагийн 12 сард үл төлөгдөлт болох тохиолдолд гарах алдагдлын хувийг тооцдог бөгөөд зээлийн хугацааны туршид АХЧ нь үлдэгдэл зээлийн хугацаанд гарах алдагдлын хувийг тооцдог.

АХЧ нь барьцааны үнэ болон төлөлтөөс хамааран цаг хугацаа өнгөрөх тусам өөрчлөгдөж байдаг. АХЧ -ийн коэффициентийн гол элементүүд нь:

- Цагийн хэмжээс (ЧӨД параметрийг баталгаатай, баталгаагүй хэсэгт хуваах) ба
- Барьцаа хөрөнгийн үнэ цэн өөрчлөгдөхөд (үл хөдлөх хөрөнгө гэх мэт барьцааны тохиолдолд үнэ нь өөрчлөгдөхгүй хэвээр байх болно)

Санхүүгийн хэрэглүүрд барьцаа хөрөнгө байхгүй, үл төлөгдөлтийн түүхэн өгөгдөл хангалттай байгаа тохиолдолд Банк шинжээчдийн дүгнэлтийг гаргадаг. Тайлангийн өдрөөрх нөхцөл байдал, өгөгдлийн бүрэн гүйцэд байдлаас хамааран Банк АХЧ-ийн коэффициентийн үе шатыг тодорхойлохын тулд түүхэн мэдээллийн хандлага эсвэл гадаад эх сурвалжаас авсан түүхэн өгөгдлийг ашигладаг.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Банкны дотоодлоо хэрэглэдэг үнэлгээний систем болон ЧМ-ын тооцоолол (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт

Банк нь ЗҮЦХА -д хамаарах бүх хөрөнгийг тасралтгүй хянадаг. Хэрэглүүр эсвэл хэрэглүүрийн 12 сарын ЗҮЦХА эсвэл нийт хугацааны ЗҮЦХА -г хамаарах эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш зээлийн эрсдэлд мэдэгдэх өсөлт гарсан эсэхийг үнэлдэг.

Банк нь гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц ихэссэн тохиолдолд чанарын шинжилгээ хийдэг. Зарим тохиолдолд зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийн шалтгааныг чанаргүйдэл бус “Чанаргүйдлийн тодорхойлолт”-д дурдсан үйл явдлуудтай холбож тайлбарладаг. Зээлийн ангиллын өөрчлөлтийг үл харгалзан 30 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлттэй гэрээний төлбөрүүд бий бол зээлийн эрсдэлийн хэмжээ анх хүлээн зөвшөөрсөн үеийнхээс мэдэгдэхүйц өссөн байна гэж үздэг.

Ижил төстэй бүлэг хөрөнгүүдийн хувьд ЗҮЦХА-г тооцож байгаа тохиолдолд мөн дээрхтэй ижил буюу анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн зээлийн эрсдэлийн хэмжээнд мэдэгдэхүйц өсөлт гарсан эсэхийг шинжилдэг.

Бүлгийн үнэлгээгээр санхүүгийн хөрөнгүүдийг ангилах нь

Доорх хүчин зүйлээс хамаарч “ЗҮЦХА зарчмуудын тойм” 2.5-т тайлбарласнаар Банк нь ЗҮЦХА -ын нөөцийг бүлгийн болон тусгай үнэлгээгээр тооцдог.

Банк нь ЗҮЦХА -ийг тусгай үнэлгээгээр тооцоолох хөрөнгийн ангилалд зээлийн багц үл хамааран үлдэгдэл балансаар эхний 40 буюу 3-р шатны зээлдэгч нар, болон зээлийн багцаас үл хамааран 500 сая төгрөгөөс дээш зээлийн үлдэгдэлтэй 2-р шатны зээлдэгч нар орно.

Банк нь ЗҮЦХА -ийг бүлгийн үнэлгээгээр тооцоолох үед тусгай үнэлгээнд ороогүй бүх зээлийг оруулна. Банк нь зээлийн зориулалт, бүтээгдэхүүнээс хамааран доорх жижиг багцуудад ангилдаг.

- Хөдөө аж ахуйн зээлүүд
- Бизнесийн зээлүүд
- Бичил бизнесийн зээлүүд
- Төслийн зээлүүд
- Ипотекийн төслийн зээлүүд
- Ипотекийн зээлүүд
- Хэрэглээ – Цалингийн зээлүүд
- Хэрэглээ – Тэтгэврийн зээлүүд
- Хэрэглээ – Зээлийн карт
- Хэрэглээ – Овердрафт
- Бусад хэрэглээний зээлүүд

ЗҮЦХА -ын загварын орцод дүн шинжилгээ хийх нь - ирээдүйн мэдээлэл

Банк нь ЗҮЦХА-ын бүрэлдэхүүн хэсэг болох ЧМ болон ирээдүйн талаарх мэдээллийг ашиглан ЗҮЦХА-д ирээдүйн макро эдийн засгийн хөгжил хэрхэн нөлөөлж болохыг харгалзаж үздэг. Энгийн шугаман хамаарлын аргыг ашиглан ажиглагдсан чанаргүйдлийн хувь болон макро эдийн засгийн хүчин зүйл хоорондын харилцан хамаарлыг тооцдог. Шинжилгээний үр дүнд аль хэдийн төлөлтгүй болсон зээлийн чанаргүйдлийн хувь нь макро эдийн засгийн хүчин зүйлтэй урвуу буюу сул хамааралтай гарсан учир зөвхөн хэвийн зээлд хамаарах ЧМ муруйг тооцохдоо макро хүчин зүйлийг хамааруулдаг.

Ашигласан мэдээллийн багцад зээлийн бүтээгдэхүүн бүрд хамаарах ЧМ болон голлох макро хүчин зүйлүүдийн улирал бүрийн мэдээллүүд ордог. Макро эдийн засгийн хүчин зүйлийн мэдээллийг Үндэсний статистикийн хорооны мэдээллийн сангаас татдаг бол ЧМ хувь нь банкны дотоод мэдээллийн сангаас тооцдог. Банкны хувьд орон сууцны зээл дахь ам долларын ханш ба инфляцийн түвшин, хэрэглээний зээл дахь зээлийн хүү (ЖДХ) ба инфляцийн түвшин, хөдөө аж ахуй бизнесийн болон төслийн зээл дахь ам долларын ханш ба эдийн засгийн өсөлтүүд нь ЧМ хувьд шууд буюу шугаман хамаарал өндөр гарсан.

Арга зүйн хувьд, эхлээд оновчтой макро эдийн засгийн хүчин зүйлүүдийг урьдчилан сонгохдоо шугаман хамаарлын шинжилгээ хийсэн. Дараа нь коэффициентуудыг энгийн регрессийн шинжилгээ ашиглан тооцоолсон. Тооцооллын үр дүнд гарсан коэффициентууд болон таамаглалуудаас ЧМ-д хамаарах ирээдүйн талаарх мэдээлэл хүчин зүйлүүдийг тохируулан авч үзсэн тул урьдчилсан чанаргүйдлийн хувь болон түүхэн дундаж чанаргүйдлийн хувийн харьцааг ЧМ болгон авч үзсэн.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

ЗҮЦХА -ын загварын орцод дүн шинжилгээ хийх нь - ирээдүйн мэдээлэл (үргэлжлэл)

Эдгээр тохируулга нөлөөлөгч хүчин зүйлс болон тохируулагдсан ЧМ хувиуд нь ирээдүйн эдийн засгийн өсөлтийн талаар сайн төсөөлөл өгч чадах тул ЗҮЦХА загварын суурь төсөөл гэж үзсэн. Сайн болон муу төсөөллүүдийг тухайн загвараар таамагласан чанаргүйдлийн хувь дахь түүхэн тохируулагч хүчин зүйлүүдийг үндэслэн тооцсон ба тохируулагч хүчин зүйлийн тархалтыг тодорхой тоонуудаар хэмжсэн. Өөр өөр төсөөлөл дахь ЗҮЦХА-г тухайн төсөөлөлд хамаарах ЧМ хувьд үндэслэн тооцсон ба бодит ЗҮЦХА нь өгөгдсөн гурван төсөөлөлд дараах хувь хэмжээгээр тооцогдоно. Үүнд: сайн, үндсэн болон муу төсөөлөлд тус бүр 10%, 80% ба 10% байна.

Тооцооллын 3 хувилбарт хамаарах тохируулгын коэффициентийг доорх хүснэгтээс харна уу.

2023 оны 12-р сарын 31	Бизнесийн	Орон сууцны	Хэрэглээний	Хөдөө аж ахуйн
Муу төсөөлөл	1.301	1.105	1.421	1.301
Суурь төсөөлөл	0.926	1.049	0.777	0.926
Сайн төсөөлөл	0.409	0.859	0.472	0.409

2022 оны 12-р сарын 31	Бизнесийн	Орон сууцны	Хэрэглээний	Хөдөө аж ахуйн
Муу төсөөлөл	1.413	1.227	1.513	1.413
Суурь төсөөлөл	1.180	0.994	1.596	1.180
Сайн төсөөлөл	0.458	0.629	0.582	0.458

Гэрээний нөхцөл өөрчлөлт орсон зээлийн тойм

Эрсдэлийн удирдлагын үүднээс зээлд бүтцийн өөрчлөлт орсон бол Банкны тусгай активын хэлтэс нь зээлийг эргэн төлөгдөх хүртэл хяналт тавьдаг.

Доорх хүснэгтэд бүтэц өөрчлөгдсөн 2, 3-р үе шатын хөрөнгүүдийг харуулав.

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Гэрээний нөхцөл өөрчлөгдсөн зээл	32,819,180	48,102,632

Доорх хүснэгтэд өмнөх гэрээний нөхцөл өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн алдагдлын нөөц 12 сарын ЗҮЦХА болж өөрчлөгдөхөд нийт дансны дүнг дараах байдлаар харуулав.

2023 оны 12-р сарын 31	Гэрээний өөрчлөлтийн дараах		Гэрээний өөрчлөлтийн өмнөх	
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтөөс хойш сайжирч 12 сарын болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 1)	-	-	18,303,145	91,516
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтөөс хойш муудаж урт хугацааны болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 2/3)	37,226,946	19,830,279	31,082,044	16,176,603

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Гэрээний нөхцөл өөрчлөлт орсон зээлийн тойм (үргэлжлэл)

2022 оны 12-р сарын 31	Гэрээний өөрчлөлтийн дараах		Гэрээний өөрчлөлтийн өмнөх	
	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг	Нийт дүн мян.төг	ЗҮЦХА мян.төг
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтөөс хойш сайжирч 12 сарын болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 1)	-	-	29,823,347	149,117
Гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлтөөс хойш муудаж урт хугацааны болзошгүй эрсдэлийн сангаар хэмжигдэж буй зээлүүд (Шатлал 2/3)	52,721,099	24,041,413	31,813,071	10,379,658

Банкны журмын дагуу гэрээний нөхцөлийн өөрчлөлт хийсэн зээл нь шатлал 2 болон 3 -руу ангилагдана.

Эрсдэлийн төвлөрлийн шинжилгээ

Банк дотооддоо хэрэглэдэг зээлийн үнэлгээний систем бат шатлалыг ашиглан гаргасан зээлийн чанар болон зээлийн эрсдэлд өртөж болох хамгийн их дүнтэй холбоотой тодруулгуудыг 13, 14, 16 ба 18-р тодруулгаас харна уу.

Дараах хүснэгтэд Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг (Тодруулга 16) аж үйлдвэрийн салбараар нь ангилан, нийт дүнгээр (зээлийн барьцаа хөрөнгө эсвэл зээлийн чанарыг сайжруулах бусад зүйлүүдийг авч үзэхээс өмнөх нь) үзүүлэв.

	2023		2022	
	Нийт багцын хэмжээ		Нийт багцын хэмжээ	
	мян.төг	%	мян.төг	%
Хэрэглээний	829,658,064	35%	662,621,692	32%
Хөдөө аж ахуйн	720,219,843	29%	479,154,752	23%
Үл хөдлөх хөрөнгө	447,474,214	18%	384,844,052	19%
Бөөний болон жижиглэн худалдаа	143,896,592	6%	213,234,013	10%
Барилга	61,062,305	3%	82,979,798	4%
Үйлдвэрлэл	70,773,567	3%	82,158,122	4%
Бусад	79,333,713	3%	52,400,099	3%
Зочид буудал, ресторан	27,160,449	1%	32,041,741	2%
Тээвэр, харилцаа холбоо	17,164,887	1%	20,219,188	1%
Эрүүл мэнд	12,298,768	1%	14,439,647	1%
Уул уурхай, олборлолт	5,661,392	0%	10,914,148	1%
Боловсрол	8,089,930	0%	8,803,740	0%
Цахилгаан ба газрын тос	4,359,108	0%	6,086,467	0%
Санхүүгийн үйлчилгээ	4,317,963	0%	4,618,266	0%
Аялал жуулчлал	2,364,730	0%	3,594,026	0%
Засвар үйлчилгээ	1,519,085	0%	1,666,391	0%
Нийтийн үйлчилгээ	34,343	0%	124,941	0%
	2,435,388,953	100%	2,059,901,083	100%

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд

Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагчийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн төрлөөс хамаарна. Банк нь барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ болон түүнийг хүлээн зөвшөөрөх эсэх тухай журмыг хэрэгжүүлдэг. Барьцаалах боломжтой хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Байгууллагуудад олгох зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал, үйлдвэр ба тоног төхөөрөмж, машин механизм;
- (ii) Жижиг болон дундаж бизнесийн зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал;
- (iii) Хэрэглээний зээлийн хувьд автомашин, санхүүжилтийн орлого болон үл хөдлөх хөрөнгө гэх мэт;
- (iv) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууц.
- (v) Хөдөө аж ахуйн зээлийн хувьд даатгуулсан ба даатгуулаагүй таван хошуу мал

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд (үргэлжлэл)

Банк нь аж ахуйн нэгжийн зээл олгохдоо тухайн аж ахуйн нэгжийн толгой компани болон гол хувьцаа эзэмшигчдээс баталгаа гаргуулж авч болох боловч үүнийг барьцаа хөрөнгөөр тооцдоггүй.

Банк нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнд тогтмол хяналт тавьж ажилладаг ба харилцагчтай байгуулсан гэрээний дагуу шаардлагатай үед нэмэлт барьцаа хөрөнгө гаргуулахаар хүсэлт тавьдаг.

Банк нь өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгүүдийг зохион байгуулалттайгаар борлуулдаг. Хөрөнгө борлуулснаас орж ирсэн орлогыг зээлийн үлдэгдэл төлбөрийг багасгах эсвэл төлж дуусгахад зориулна. Банк нь өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийг өөрийн бизнесийн хэрэгцээнд ашигладаггүй.

Банкны харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны барьцааг доор харуулав.

2023 оны 12-р сарын 31

	Дансны дүн мян.төг	Барьцааны дүн мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		
Бизнесийн зээл	557,241,105	2,018,109,389
Орон сууцны зээл	394,456,613	693,281,722
Хэрэглээний зээл	863,497,785	345,990,389
Хөдөө аж ахуйн зээл	620,193,450	1,410,482,421
Нийт	2,435,388,953	4,467,863,921

2022 оны 12-р сарын 31

	Дансны дүн мян.төг	Барьцааны дүн мян.төг
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		
Бизнесийн зээл	681,176,479	1,879,861,283
Орон сууцны зээл	372,446,091	225,366,904
Хэрэглээний зээл	632,905,282	529,877,169
Хөдөө аж ахуйн зээл	373,373,231	1,184,830,958
Нийт	2,059,901,083	3,819,936,314

33.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл

Санхүүгийн хэвийн болон тогтворгүй нөхцөл байдалд харилцагчийн өмнө хүлээсэн төлбөр тооцооны үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй байвал Банк төлбөрийн чадварын эрсдэлд орно. Уг эрсдэлийг хязгаарлахын тулд удирдлага нь өөрийн үндсэн харилцах, хадгаламжийн эх үүсвэрээс гадна олон төрлийн эх үүсвэрийг төвлөрүүлсэн ба өдөр тутам ирээдүйн мөнгөн урсгал болон төлбөрийн чадвараа хянаж байдаг. Үүний тулд нэмэлт эх үүсвэр шаардагдсан үед ашиглагдах өндөр үнэлгээтэй барьцаа хөрөнгийн бэлэн байдал болон хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал зэргийн үнэлгээ хийхийг шаарддаг.

Банк нь хангалттай хэмжээний, Монголбанкнаас шаарддаг түвшнээс илүү хэмжээ бүхий хөрвөх хөрөнгөтэй байдаг. Үүнээс гадна Банк нь нийт харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн төгрөгийн 8% болон валютын 18%-тай тэнцэх бэлэн мөнгийг дунджаар хоёр долоо хоногийн хугацааны интервалтай Монголбанкинд заавал байршуулж байх ёстой.

Стресс тест

Банкны бодлогын дагуу хөрвөх чадварын байдал нь хэд хэдэн хувилбар хийгддэг, Стресс тест нь зах зээлийн болон банкны хүчин зүйлийн ачааллыг авч үздэг. Түүнчлэн, стресс тест нь зах зээлийн болон банкны хүчин зүйлийг нийлүүлж хийгддэг. Төлбөрийн чадварын тайлан болон стресс тестийн үр дүн нь эрсдэлийн удирдлагын хороонд тогтмол хянадаг бөгөөд Актив Пассивын Удирдлагын Хороо болон гүйцэтгэх удирдлагаар хянуулдаг.

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

Дараах хүснэгтэд 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүрэг дээр үндэслэн харууллаа. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2023 оны 12-р сарын 31

	Хугацаагүй		3 сараас доош		3-6 сар		6 сараас 1 жил		1-5 жил		5-с дээш жил		Нийт
	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	МЯН.ТӨГ	
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах, хадгаламж	1,239,717,159	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,239,717,159
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	133,099,543	379,587,358	460,177,488	589,544,632	1,153,912,617	390,922,416	3,107,244,054						
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	28,639,782	838,213,556	-	-	-	1,014,547	-	-	-	-	-	-	867,867,885
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10,721,359	10,721,359	-	21,442,718
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	-	-	-	-	-	1,132,973	244,826	490,022,883	491,400,682	-	-	-	1,358,226,063
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэгтлүүр	-	959,631,798	68,019,834	10,049,388	187,764,274	32,410,158	1,257,875,452						
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэгтлүүр	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	121,038	-	121,038
Хоролдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгтлүүр	-	-	-	-	-	-	-	11,008,945	-	-	-	-	11,008,945
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	15,169,655	-	-	-	-	2,387,557	-	-	-	-	-	-	2,387,557
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	1,416,626,139	2,177,432,712	528,197,322	603,114,550	1,353,945,209	924,197,854	7,003,513,786						15,169,655
Бусад Банкны харилцах, хадгаламж	68,098,086	209,348,626	5,944,372	48,677,125	19,405,673	-	351,473,882						
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,590,802,023	87,286,036	156,396,341	959,201,985	368,469,740	958,224,028	4,120,380,153						
Зээлээр авсан эх үүсвэр	-	577,934	101,806	8,424,555	328,200,256	85,143,329	422,447,880						
Түрээсийн өглөг	-	-	-	-	-	-	8,856,935						
Рено хэцэл	-	497,551,376	7,365	105,911,530	-	-	603,470,271						
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	4,804,015	46,581,771	-	-	-	-	51,385,786						
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгтлүүр	-	-	-	-	-	6,356,764	-						
Эх үүсвэргүй гүйцэтгэлийн баталгаа	1,216,541	-	-	-	-	-	-						
Акредитив	344,165	-	-	-	-	-	-						
Олгодоотгүй зээл	6,900,036	-	-	-	-	-	-						
Хөрөнгөгүй холбоотой болгошгүй өр төлбөр	1,260,193	-	-	-	-	-	-						
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	1,673,425,059	841,345,743	162,449,884	1,128,571,959	724,932,604	1,043,367,357	5,574,092,606						
Цэвэр дүн	(256,798,920)	1,336,086,969	365,747,438	(525,457,409)	629,012,605	(119,169,503)	1,429,421,180						

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.3 Төлбөрийн чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2022 оны 12-р сарын 31

	Хугацаагүй	3 сараас доош	3-6 сар	6 сараас 1 жил	1-5 жил 5-с дээш жил	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах	726,396,277	–	–	–	–	726,396,277
Харилцагчдад олгосон зээл ба Урьдчилгаа	124,243,656	281,105,720	400,210,939	503,223,130	798,952,474	2,398,821,447
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	230,580,502	–	–	–	958,350	231,538,852
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах Зориулалттай	–	–	–	–	9,876,322	9,876,322
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	–	197,069,026	–	–	6,806,919	608,835,262
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	–	705,086,000	119,252,967	–	163,118,111	987,457,078
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	–	–	–	–	–	120,466
Хоролдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	–	–	59,877,556	–	12,009,977	71,887,533
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	–	–	15,034,433	–	15,034,433
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	8,016,285	–	–	–	–	8,016,285
Нийт санхүүгийн хоронго	1,089,236,720	1,183,260,746	579,341,462	518,257,563	981,845,831	5,057,983,955

Бусад банкны харилцах, хадгаламж

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Зээлээр авсан эх үүсвэр

Түрээсийн өглөг

Репоз хэлцэл

Бусад санхүүгийн өр төлбөр

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Эх үүсвэрийг гүйцэтгэлийн баталгаа

Аккредитив

Олгогдоогүй зээл

Хөрөнгөтэй холбоотой болзошгүй өр төлбөр

Нийт санхүүгийн өр төлбөр

Цэвэр дүн

	41,998,834	221,468,871	21,858,625	33,602,993	413,746	319,343,069
	1,081,918,769	483,199,282	387,112,862	480,751,008	255,929,087	3,465,526,949
	–	8,165,464	38,988,364	83,528,591	32,215,072	272,325,557
	–	197,130	–	–	–	197,130
	–	244,687,466	8,715,140	82,417,048	7,335	335,826,989
	5,553,337	20,609,075	–	–	–	26,162,412
	–	–	–	2,286,265	–	2,286,265
	3,057,910	–	–	–	–	3,057,910
	90,277	–	–	–	–	90,277
	4,300,507	–	–	–	–	4,300,507
	587,686	–	–	–	–	587,686
1,137,507,320	978,327,288	456,674,991	682,585,905	288,565,240	886,044,007	4,429,704,751
(48,270,600)	204,933,458	122,666,471	(164,328,342)	693,280,591	(180,002,374)	628,279,204

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**33.4 Зах зээлийн эрсдэл**

Зах зээлийн эрсдэл гэдэг нь хүүгийн түвшин, гадаад валютын ханш гэх мэт зах зээлийн хувьсагчуудын өөрчлөлтийн улмаас санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэн эсвэл ирээдүйн мөнгөн урсгал хэлбэлзэх эрсдэлийг хэлнэ. Банк нь эрсдэлийн энэ элементийг VaR болон мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг. Гадаад валютын төвлөрлийг эс тооцвол Банкинд ноцтой, зах зээлийн эрсдэлийн төвлөрөл байхгүй байна. Арилжааны багцын зах зээлийн эрсдэлийг эрсдэлийн хувьсагчдын харилцан хамаарлыг илэрхийлэх VaR аргачлалыг ашиглан хянаж удирддаг. Арилжааны бус нөхцөл байдлыг бусад мэдрэмжийн шинжилгээг ашиглан хянаж удирддаг.

Хүүгийн түвшний эрсдэл

Тодорхой хугацааны заагуудад хүүгийн түвшинг тохируулж өгч байх шаардлагатай позицууд хоорондоо таарамжгүй болох үед хүүгийн эрсдэл бий болдог. Банкны зээлийн болон санхүүжилтийн, хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанууд нь хүүгийн эрсдэлийг бий болгодог. Хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт нь Банкны хүүгийн цэвэр орлогод тэр даруй нөлөөлдөг бол урт хугацаанд Банкны өөрийн хөрөнгөнд нөлөөлдөг (Банкны хөрөнгө, өр төлбөр, тэнцлийн гадуурх зүйлсийн эдийн засгийн үнэ цэнд нөлөөлөх учраас). Тодорхой хугацаанд байж болох хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлтийн хязгаарыг Банкны удирдлага тогтоож өгдөг. Позицуудыг өдөр бүр хянаж байдаг ба хейджинг стратеги хэрэгжүүлэх замаар позицийг хязгаарын хүрээнд удирдаж ажилладаг.

Дараах хүснэгтэд Банкны орлогын тайлангийн зүйлүүдийн, бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүгийн хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Орлогын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүгийн цэвэр орлогод хүүгийн өөрчлөлт (2023 оны 12 дугаар сарын 31 ба 2022 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

Валют	Өсөлт (Бууралт)	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж	
		2023 мян.төг	2022 мян.төг
Евро	+/- 120	(491)/491	(613)/613
Америк доллар	+/- 120	(3,367,279)/3,367,279	(3,394,613)/3,394,613
Төгрөг	+/- 120	(9,024,982)/9,024,982	(5,662,113)/5,662,113
Бусад	+/- 120	(40,976)/40,976	(136,153)/136,153

Гадаад валютын эрсдэл

Гадаад валютын эрсдэл гэдэг нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэн гадаад валютын ханшийн сөрөг өөрчлөлтийн улмаас хэлбэлзэх эрсдэл юм. Банкны удирдлага гадаад валютын позицууд дээр хязгаар тогтоож өгдөг ба тэдгээрийг тогтмол хянадаг. Үүнээс гадна Банк нь гадаад валютын эрсдэлийг удирдах, хэмжих үйл ажиллагаандаа VaR загварыг хэрэглэдэг. VaR нь тодорхой хугацаанд ба өгөгдсөн итгэлцлийн түвшинд багцын зах зээлийн үнэд гарч болох өөрчлөлтийг ойролцоолон тооцоолох замаар санхүүгийн эрсдэлийг хэмжихэд ашиглагддаг арга юм.

VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд

VaR загвар нь зах зээлийн хэвийн орчинд зах зээлийн эрсдэлийг хэмжихэд ашигладаг. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн орчинд нөлөө үзүүлж буй эрсдэлийн хүчин зүйлүүд дээр гарч буй аливаа өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж авч үздэг. Банк нь өнгөрсөн нэг өдрийн түүхэн өгөгдөлд суурилан валютын багцад гарч болох өөрчлөлтүүдийг тооцоолохдоо түүхэн болон Монте Карло гэх хоёр загварыг ашигладаг. Банкны хэрэглэж буй VaR аргачлал нь 99 хувийн итгэлцлийн түвшин ба хэрэв одоогийн зах зээлийн эрсдэлийн хэмжээ нэг өдөр өөрчлөгдөхгүй хэвээр байхад болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь хэтэрч илүү гарахгүй байх 1 өдрийн хугацааг ашигладаг ба эдгээр хувьсагчуудыг зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажигласны үндсэн дээр тодорхойлдог. 99%-ийн итгэлцлийн түвшинг ашиглана гэдэг нь VaR-ын дүнгээс илүү гарсан алдагдалтай өдөр 100 өдөр тутамд нэгээс илүү тохиолдохгүй гэсэн үг.

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)**33.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)****VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд (үргэлжлэл)**

VaR нь зах зээлийн үнэ ба үнийн ирээдүйн хөдөлгөөн нь статистик тархалттай байна гэж үздэг, мөн зах зээлийн үнийн түүхэн корреляц ба огцом өөрчлөлтүүд дээр суурилдаг учраас энэ аргыг хэрэглэхэд зарим нэг хязгаарлалтууд байдаг. VaR арга нь мэдээллийг гаргахдаа түүхэн өгөгдлүүд дээр их тулгуурладаг, эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн ирээдүйн өөрчлөлт ба хөдөлгөөнийг тодорхой харуулж чаддаггүй зэргийн улмаас хэрэв VaR нь зах зээлийн үнэ ба үнийн ирээдүйн хөдөлгөөн нь статистик тархалттай байна гэж үздэг, мөн зах зээлийн үнийн түүхэн корреляц ба огцом өөрчлөлтүүд дээр суурилдаг учраас энэ аргыг хэрэглэхэд зарим нэг хязгаарлалтууд байдаг. VaR арга нь мэдээллийг гаргахдаа түүхэн өгөгдлүүд дээр их тулгуурладаг, эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн ирээдүйн өөрчлөлт ба хөдөлгөөнийг тодорхой харуулж чаддаггүй зэргийн улмаас хэрэв эрсдэлийн хүчин зүйлүүдийн өөрчлөлт нь хэвийн тархалттай байна гэсэн төсөөллөөс зөрвөл, зах зээлийн том хөдөлгөөний магадлалыг дутуу үнэлж болно. Эрсдэлийн хүчин зүйлүүд ба тодорхой нэг хэрэглүүрийн хувьд тэдгээр хүчин зүйлүүдийн хоорондын хамаарлын талаар хийсэн төсөөллүүдийн улмаас VaR нь дутуу эсвэл илүү тооцоолж болно. Позицууд нь өдрийн туршид өөрчлөгдөж байсан ч VaR нь зөвхөн тухайн ажлын өдөр дуусах үеийн байдлаарх багцын эрсдэлийг илэрхийлдэг ба 99 хувийн итгэлцлийн түвшнээс давсан аливаа нэг алдагдлыг тооцож үздэггүй.

VaR-ын хязгаар ба алдагдлын хэмжээ нь удирдлагаас тогтоож өгсөн хязгаарт байгаа эсэхийг тогтмол шалгаж үздэг. Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүр дээр нэг өдрийн хугацаанд гарч болох алдагдлын хэмжээг VAR аргаар тооцоолж гаргасныг дор үзүүлэв. Үүнд:

	Түүхэн Симуляци мян.төг	Монте Карло Симуляци мян.төг
2023 – 12-р сарын 31	(352,774)	(358,748)
2023 – Өдөр бүрийн дундаж	(452,864)	(344,544)
2023 – Хамгийн дээд	(978,539)	(840,594)
2023 – Хамгийн доод	(70,766)	(69,953)
2022 – 12-р сарын 31	(554,115)	(560,089)
2022 – Өдөр бүрийн дундаж	(287,755)	(283,867)
2022 – Хамгийн дээд	(912,898)	(904,962)
2022 – Хамгийн доод	(97,913)	(106,490)

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.4 Зах зээлийн эрсдэл

VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

Валютаарх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр	Төгрөг мян.төг	Америк доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2023 оны 12-р сарын 31					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах, хадгаламж	850,199,872	371,998,386	7,419,546	10,099,355	1,239,717,159
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	201,857,065	59,896,748	2,781,767	8,442,563	272,978,143
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,246,962,764	342,685	–	–	2,247,305,449
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	11,741,770	–	–	–	11,741,770
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	152,750,837	–	–	–	152,750,837
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	1,028,154,645	183,083,187	–	–	1,211,237,832
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	103,350	–	17,688	–	121,038
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн хөрөнгө	10,237,465	–	–	–	10,237,465
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	44,914	2,342,643	–	–	2,387,557
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	411,774	134,977	–	–	546,751
Нийт	4,502,464,456	617,798,626	10,219,001	18,541,918	5,149,024,001
Өр төлбөр					
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	107,466,752	236,528,511	168,309	508,802	344,672,374
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	3,092,302,009	309,146,936	7,529,597	17,846,725	3,426,825,267
Бусад зээлээр авсан эх үүсвэр	161,270,662	192,129,566	–	–	353,400,228
Репо хэлцэл	497,231,962	103,278,215	–	–	600,510,177
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	6,356,764	–	–	–	6,356,764
Түрээсийн өглөг	8,856,935	–	–	–	8,856,935
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	36,047,287	466,817	108,415	140,362	36,762,881
Нийт	3,909,532,371	841,550,045	7,806,321	18,495,889	4,777,384,626
Цэвэр дүн	592,932,085	(223,751,419)	2,412,680	46,029	371,639,375

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

33. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

33.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

VaR аргачлалын зорилго, төсөөлөл, хязгаарлалтууд (үргэлжлэл)

Валютаарх санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр	Төгрөг мян.төг	Америк доллар мян.төг	Евро мян.төг	Бусад мян.төг	Нийт мян.төг
2022 оны 12-р сарын 31					
Хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах, хадгаламж	513,001,397	186,240,178	5,476,270	21,678,432	726,396,277
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах, хадгаламж	196,388,296	29,209,892	991,218	4,949,446	231,538,852
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,868,283,818	342,684	–	–	1,868,626,502
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	10,896,733	–	–	–	10,896,733
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	128,002,947	–	–	–	128,002,947
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	768,287,505	189,484,224	–	–	957,771,729
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	103,350	–	17,116	–	120,466
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	68,223,496	–	–	–	68,223,496
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	12,785,546	2,248,887	–	–	15,034,433
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	7,888,804	127,194	–	288	8,016,286
Нийт	3,573,861,892	407,653,059	6,484,604	26,628,166	4,014,627,721
Өр төлбөр					
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	114,266,585	200,849,324	320,754	96,428	315,533,091
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,550,280,155	170,860,522	5,832,987	22,386,849	2,749,360,513
Бусад зээлээр авсан эх үүсвэр	196,388,492	38,545,645	–	–	234,934,137
Репө хэлцэл	253,049,417	80,180,796	–	–	333,230,213
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	2,286,265	–	–	–	2,286,265
Түрээсийн өглөг	197,130	–	–	–	197,130
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	25,499,211	208,416	610	198,793	25,907,030
Нийт	3,141,967,255	490,644,703	6,154,351	22,682,070	3,661,448,379
Цэвэр дүн	431,894,637	(82,991,644)	330,253	3,946,096	353,179,342

Үйл ажиллагааны эрсдэл

Үйл ажиллагааны эрсдэл гэдэг нь системийн доголдол, хувь хүний санамсаргүй болон санаатай үйлдэл болон бусад гадаад хүчин зүйлүүдийн улмаас Банк алдагдалд орж болох эрсдэл юм. Хяналт алдагдах үед үйл ажиллагааны эрсдэл нь нэр хүнд унах, хуулийн болон зохицуулалтын асуудалд орох, улмаар санхүүгийн алдагдалд ороход ч хүргэж болно. Банк хэдийгээр үйл ажиллагааны эрсдэлийг бүрэн арилгах бололцоогүй ч хяналт, мониторинг сайжруулах замаар энэ төрлийн эрсдэлийг удирдаж болно. Хяналтад ажил үүргийн хуваарь, хяналттай системд нэвтрэх, тулган баталгаажуулах журмууд, боловсон хүчний боловсрол, үнэлгээний үйл явцууд багтана. Мөн дотоод аудиторын ажлыг ашиглах явдал орно.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН

Бодит үнэ цэн болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох

Бодит үнэ цэн гэдэг нь дампуурсан болон албадан борлуулахад хүрсэн этгээдээс бусад аливаа сонирхож буй талуудын хооронд, санхүүгийн хэрэглүүрийг зах зээл дээр арилжаалах дүн юм. Зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэглүүрийн хувьд бодит үнэ цэнийг нь тохиромжтой үнэлээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно.

Дараах хүснэгтэд бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн түвшинээр нь ангилан үзүүлэв.

2023 оны 12-р сарын 31	Түвшин 1 мян.төг	Түвшин 2 мян.төг	Түвшин 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө				
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	–	1,028,154,645	–	1,028,154,645
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	183,083,187	–	–	183,083,187
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	–	–	121,038	121,038
<i>Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээр	10,721,359	–	–	10,721,359
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бонд	–	–	1,020,411	1,020,411
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	–	–	73,356,041	73,356,041
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	–	–	77,375,115	77,375,115
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	–	–	925,034	925,034
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	–	–	1,094,647	1,094,647
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	112,559,592	–	112,559,592
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	2,387,557	–	2,387,557
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	–	–	105,787,892	105,787,892
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	–	–	2,232,000	2,232,000
Нийт	193,804,546	1,143,101,794	261,912,178	1,598,818,518
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	6,356,764	–	6,356,764
Нийт	–	6,356,764	–	6,356,764

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэн болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

2022 оны 12-р сарын 31	Түвшин 1 мян.төг	Түвшин 2 мян.төг	Түвшин 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Санхүүгийн хөрөнгө				
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	–	768,287,506	–	768,287,506
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын бонд	189,484,223	–	–	189,484,223
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	–	–	120,466	120,466
<i>Арилжаалахаар эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	9,876,322	–	–	9,876,322
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бонд	–	–	1,020,411	1,020,411
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	–	–	62,065,399	62,065,399
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	–	–	61,218,970	61,218,970
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	–	–	1,638,404	1,638,404
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	–	–	3,080,174	3,080,174
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	–	111,739,529	–	111,739,529
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	15,034,433	–	15,034,433
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	–	–	78,526,588	78,526,588
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	–	–	2,848,500	2,848,500
Нийт	199,360,545	895,061,468	210,518,912	1,304,940,925
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	2,286,265	–	2,286,265
Нийт	–	2,286,265	–	2,286,265

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэн болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

1, 2 болон 3 дугаар түвшний хоорондох хөдөлгөөн

Бодит үнэ цэнээрээ бүртгэгдсэн, санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийн 1, 2 болон 3 дугаар түвшний хооронд хөдөлгөөн гараагүй болно.

Бодит үнэ цэнийн түвшин

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд нөлөөлөхүйц хамгийн бага түвшний өгөгдөлд үндэслэн санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг дараах түвшингүүдээр ангилан толилуулдаг. Үүнд:

- Түвшин 1 - Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнэ
- Түвшин 2 - Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлал
- Түвшин 3 - Зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлал

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцсон аргачлал болон түүнд ашигласан мэдээлэл:

мян.төг	Бодит үнэ цэн		Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан суурь
	2023	2022		
Санхүүгийн хөрөнгө				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй Төв банкны үнэт цаас	1,028,154,645	768,287,506	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ,
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	2,387,557	15,034,433	Хүүгийн паритетийн шинжилгээ	Бодлогын хүү, СОФР хүү валютын ханш
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	112,559,592	111,739,529	Зах зээлийн үнийн арга	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	6,356,764	2,286,265	Хүүгийн паритетийн шинжилгээ	Бодлогын хүү, СОФР хүү, валютын ханш

2023 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Бодит үнэ цэн болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

3-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцоход ашигласан мэдээлэлийн боломжит өөрчлөлтийн бодит үнэ цэнд үзүүлэх нөлөөлөл:

2023 оны 12-р сарын 31	Бодит үнэ мян.төг	Боломжит өөрчлөл-цэнийн тийн хувь	Бодит үнэ өөрчлөлт мян.төг	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан суурь
Санхүүгийн хөрөнгө					
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	121,038	1%	+/- 1,210.4	Зах зээлийн үнэ	1,000 - 9,251,650 төгрөг
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бонд	1,020,411	1%	+/- 10,204.1	Зах зээлийн үнэ	100,000- 1,000,000 төгрөг
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	73,356,041	1%	+/- 733,560.4	Зах зээлийн үнэ	100,000 төгрөг
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	77,375,115	1%	+/- 773,751.2	Зах зээлийн үнэ	100,000 төгрөг
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	925,034	1%	+/- 9,250.3	Зах зээлийн үнэ	100,000 төгрөг
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	1,094,647	1%	+/- 10,946.5	Зах зээлийн үнэ	100,000 төгрөг
Санхүүгийн бус хөрөнгө					
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	105,787,888	10%	+/-10,578,789	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	M2 тугамд 29,000 –12.9 сая төгрөг
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	2,232,000	10%	+/-223,200	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	M2 тугамд 16.4 сая – 27.3 сая төгрөг
2022 оны 12-р сарын 31					
Санхүүгийн хөрөнгө					
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр	120,466	1%	+/- 1,205	Зах зээлийн үнийн арга	1,000 – 8,952,409 төгрөг
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бонд	1,020,411	1%	+/- 10,204.1	Зах зээлийн үнийн арга	100,000- 1,000,000 төгрөг
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд	62,065,399	1%	+/- 620,654	Зах зээлийн үнийн арга	100,000 төгрөг
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	61,218,970	1%	+/- 612,190	Зах зээлийн үнийн арга	100,000 төгрөг
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд	1,638,404	1%	+/- 16,384	Зах зээлийн үнийн арга	100,000 төгрөг
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд	3,080,174	1%	+/- 30,802	Зах зээлийн үнийн арга	100,000 төгрөг
Санхүүгийн бус хөрөнгө					
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	78,526,588	10%	+/- 7,852,659	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	M2 тугамд 29,000 –12.9 сая төгрөг
Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	2,848,500	10%	+/- 284,850	Зах зээлийн үнийн ба өртгийн арга	M2 тугамд 16.4 сая – 27.3 сая төгрөг

2023 оны 12-р сарын 31 болон 2022 оны 12-р сарын 31-ний өдөр дууссан жилийн хугацаанд үнэлгээний аргачлалд өөрчлөлт ороогүй. Удирдлагын зүгээс санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэн нь 2023 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар дансны үнэ цэнээс нь мэдэгдэхүйц өөрчлөлт ороогүй гэж үзсэн.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

3-дугаар түвшингийн санхүүгийн хэрэглүүрэд орсон хөдөлгөөнийг доорх хүснэгтүүдэд харуулав:

	2023	2022
	мян.төг	мян.төг
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Энгийн Бонд		
1-р сарын 1-нээр	62,065,399	44,059,005
Худалдан авалт	10,762,300	13,837,100
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр	528,342	4,169,294
12-р сарын 31-нээр	73,356,041	62,065,399
Ипотекийн Зээлээр Баталгаажсан Давуу эрхтэй Бонд		
1-р сарын 1-нээр	61,218,970	36,628,636
Худалдан авалт	105,114,100	124,532,400
Борлуулсан	(88,748,700)	(102,928,900)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	(209,255)	2,986,834
12-р сарын 31-нээр	77,375,115	61,218,970
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Үнэт Цаас, Давуу эрхтэй Бонд		
1-р сарын 1-нээр	1,638,404	156,931
Худалдан авалт	148,700	1,459,500
Борлуулсан	(858,000)	-
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	(4,070)	21,973
12-р сарын 31-нээр	925,034	1,638,404
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Энгийн Бонд		
1-р сарын 1-нээр	3,080,174	-
Худалдан авалт	594,800	7,262,600
Борлуулсан	(2,550,400)	(4,222,500)
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	(29,928)	40,074
12-р сарын 31-нээр	1,094,647	3,080,174
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт, өртгөөр		
1-р сарын 1-нээр	120,466	118,385
Борлуулсан	-	-
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	572	2,081
12-р сарын 31-нээр	121,038	120,466
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бонд		
1-р сарын 1-нээр	1,020,411	-
Худалдан авалт	-	1,000,000
Хуримтлагдсан хүүгийн авлага, цэвэр хөдөлгөөн	-	20,411
12-р сарын 31-нээр	1,020,411	1,020,411

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Дахин үнэлсэн хөрөнгө	2023 мян.төг	2022 мян.төг
1-р сарын 1-нээр	78,526,588	78,611,482
Нэмэгдсэн (Тодруулга 22)	5,680,918	1,880,078
Биет бус хөрөнгөөс шилжилт (Тодруулга 22)	1,000,906	-
Дахин үнэлгээний олз (Тодруулга 22)	22,354,538	-
Данснаас хасалт	-	(223,901)
Элэгдэл хорогдлын шимтгэл (Тодруулга 11)	(1,775,058)	(1,741,071)
12-р сарын 31-нээр	105,787,892	78,526,588

Хөрөнгө оруулалтын үл хөдлөх хөрөнгө	2023 мян.төг	2022 мян.төг
1-р сарын 1-нээр	2,848,500	2,364,878
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	(616,500)	483,622
12-р сарын 31-нээр	2,232,000	2,848,500

Хоронгийн дахин үнэлгээ

Хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг итгэмжлэгдсэн, хараат бус үнэлгээний байгууллагаар үнэлүүлсэн. Газар ба барилга байгууламжийн бодит үнэ цэнийг тогтоохын тулд зах зээлийн үнийн аргачлал, орлого ба зардал суурилах аргыг ашигласан. Үнэлгээнд харьцуулсан үнэ болон орлогын аргыг зах зээлд суурилсан нотолгоо болох байршил, барилгын чанар, нөхцөл зэрэг тодорхой зах зээлийн хүчин зүйлүүдээр тохируулан ашигласан. Орлогын арга нь зах зээл дээр буй ижил төстэй барилгын түрээсийн төлбөрийг эсвэл Банкны өөрийн түрээсэлдэг ойролцоох салбарын түрээсийн төлбөрийг дискаунтлах замаар тооцоолсон. Зайдуу байрлалтай зэрэг зах зээлийн мэдээлэл байхгүй үед өртгийн аргыг ашигласан бөгөөд энэ нь ижил төстэй барилгыг дахин босгох зардал, инфляц, барилгын насжилт ба элэгдлийг харгалзан үздэг.

Бодит үнэ цэнээрээ тусгагдаагүй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэн

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ хараахан бүртгэгдээгүй байгаа санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглах аргачлал, таамаглалыг доор харуулав:

Бодит үнэ цэн нь дансны үнэтэйгээ ойролцоо хөрөнгө

Хөрвөх чадвар сайтай эсвэл эргэн төлөгдөх хугацаа богинотой (нэг жилээс богино хугацаатай) аливаа санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд дансны үнийг бодит үнэ цэнтэйгээ ойролцоо байна гэж үздэг. Удирдлагын гүйцэтгэсэн бодит үнэ цэнийн үнэлгээг харахад, нэг жилээс дээш хугацаатай банк, санхүүгийн байгууллагаас татсан бодит үнэ цэнийг санхүүгийн тайланд түүний дансны үнэ цэнээр ойролцоолон тавьсан байна. Энэ нь адил төстэй хадгаламжийн бүтээгдэхүүнд ногдож байгаа өнөөгийн зах зээлийн хүү нь зах зээлд анх гаргасан хүүнээс огцом өөрчлөгдөхгүй гэсэн зарчим, баримтаас үүдэлтэй.

Тогтмол хүүтэй санхүүгийн хэрэглүүр

Хорогдуулсан өртгөөр илэрхийлэгдсэн тогтмол хүүтэй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг Монгол улс дахь ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрийн одоогийн зах зээлийн хүү болон тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн үеийн зах зээлийн хүүтэй харьцуулан тооцно.

Бодит үнэ цэн болон дансны үнийн хооронд ихээхэн зөрүүтэй үед Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийг дансны болон бодит үнэ цэнээр нь харьцуулан дараах хүснэгтээр харууллаа

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

34. САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН БОДИТ ҮНЭ ЦЭН (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ мян.төг
2023 оны 12-р сарын 31		
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,134,745,857	2,269,236,514
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын үнэт цаас	10,237,465	10,237,465
Нийт	2,275,382,141	2,279,473,979
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр		
Зээлээр авсан эх үүсвэр	353,400,228	353,400,228
Нийт	353,400,228	353,400,228
	Дансны үнэ мян.төг	Бодит үнэ мян.төг
2022 оны 12-р сарын 31		
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	1,756,886,973	1,854,263,116
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын үнэт цаас	68,223,496	68,223,496
Нийт	1,825,110,469	1,922,486,612
Хорогдуулсан өртгөөрх санхүүгийн өр төлбөр		
Зээлээр авсан эх үүсвэр	234,934,137	234,934,137
Нийт	234,934,137	234,934,137

35. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА

Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилийн турш Банкны Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн гишүүдэд олгосон нийт олговрын дүнг дараах хүснэгтээс харна уу. Үүнд:

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
<i>Богино хугацааны тэтгэмж:</i>		
Цалин ба бусад тэтгэмж	213,909	162,370
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	67,677	38,071
	281,586	200,441

Тайлант жилийн турш Банкны захирлуудад олгосон нийт олговрын дүнг дараах хүснэгтээс харна уу. Үүнд:

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
<i>Богино хугацааны тэтгэмж:</i>		
Цалин ба бусад тэтгэмж	2,659,312	2,201,376
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	343,921	401,964
Бонус болон бусад тэтгэмжүүд	427,913	1,167,883
	3,431,146	3,771,223

Банкны захирлууд болон гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Зээл болон урьдчилгаа, харилцах хадгаламжийн 12-р сарын 31-нээрх үлдэгдэл		
Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл болон урьдчилгаа үлдэгдэл	3,684,459	2,161,569
Гол удирдах албан тушаалтнуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж үлдэгдэл	229,398	368,934

35. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Гол удирдах албан тушаалтнууд Банкны бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны хүрээнд энгийн нөхцөлтэйгөөр (бусад харилцагчид болон ажилтнууд ижил үйлчилгээ авахад санал болгодогтой ижил хүү болон барьцааны нөхцөл) Банкнаас үйлчилгээгээ авдаг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд энгийн ажил гүйлгээнийхээс ялгарах онцлог эрсдэл байхгүй байна.

Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь барьцаатай бөгөөд жилийн 5.0%-иас 28.8% (2022: 5.0%-иас 28.8%) хувийн хүүтэй ба 1-ээс 29 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Уг санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 291.0 сая төгрөг болно (2022 онд 58.9 сая төгрөг).

Банкны захирлууд болон гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

Гол удирдах албан тушаалтнуудын харилцах, хадгаламж нь жилийн 0.0%-иас 12.9%-ийн хүүтэй байсан (2022 онд 0.0%-иас 12.3% байсан). Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид 20.7 сая төгрөгийн Хүүгийн зардал төлсөн (2022 онд 13.7 сая төгрөг).

Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилийн эцсийн байдлаар Банк нь бизнесийн ердийн үйл ажиллагааныхаа хүрээнд дараах голлох ажил гүйлгээнүүдийг Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн байна. 12 сарын 31-ээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Харилцах, хадгаламж	(15,917,911)	(26,526,745)
Зээлээр авсан эх үүсвэр	(48,017,680)	(53,910,044)
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын үнэт цаас	183,083,188	189,484,223

Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж нь жилийн 0.0%-иас 1.2%-ийн хүүтэй (2022: 0.0%) байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид 62.5 сая төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2022 онд төлөөгүй).

Хувьцаа эзэмшигчдээс зээлээр авсан эх үүсвэр нь жилийн 3.0%-иас 7.3%-ийн (2022: 3.0% -иас 7.3%) хүүтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр зээлд 2,493 сая төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2022 онд 4,343 сая төгрөг).

Уг санхүүгийн жилд Засгийн газрын үнэт цааснаас олсон хүүгийн орлого 13,638,346 мянган төгрөг байсан (2022: 11,169,148 мянга).

Монголбанктай хийсэн ажил гүйлгээ

12 сарын 31-нээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Монголбанк дахь харилцах (Тодруулга 13)	1,179,640,103	676,357,622
Төв банкны үнэт цаас (Тодруулга 18)	1,028,154,645	768,287,505
Зээлээр авсан эх үүсвэр (Тодруулга 28)	(60,792,022)	(81,207,286)

Уг санхүүгийн жилд Монголбанкнаас авсан хүүгийн орлого болон төлсөн хүүгийн зардлыг доор харуулав.

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
<i>Хүүгийн орлого:</i>		
Монголбанк дахь харилцах	18,620,095	10,358,273
Төв банкны үнэт цаас	67,889,634	54,884,418
	<u>86,509,729</u>	<u>65,242,691</u>
<i>Хүүгийн зардал:</i>		
Зээлээр авсан эх үүсвэр	2,010,097	626,770

ТӨРИЙН БАНК ХК**САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31****35. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)****Бусад Төрийн оролцоот байгууллагуудтай хийсэн ажил гүйлгээ**

12 сарын 31-ээрх балансын үлдэгдэлийг доор харуулав.

	2023 мян.төг	2022 мян.төг
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(811,712,020)	(459,387,069)
Зээлээр авсан эх үүсвэр	(36,219,355)	–
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	(19,545,971)	(31,993,104)
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын үнэт цаас	10,237,465	68,223,496
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Үнэт Цаас Давуу Эрхтэй Бонд	1,094,647	–
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Үнэт Цаас Энгийн Бонд	925,034	–

Уг санхүүгийн жилд бусад төрийн оролцоот байгууллагуудаас авсан хүүгийн орлого болон төлсөн хүүгийн зардлыг доор харуулав.

	2023 Мян.төг	2022 мян'төг
<i>Хүүгийн орлого:</i>		
Засгийн газрын бонд	16,163,594	6,684,430
Хөрөнгөөр Баталгаажсан Үнэт Цаас Давуу болон Энгийн эрхтэй бонд	307,276	–

Уг санхүүгийн жилд Төрийн оролцоот байгууллагуудаас авсан хүүгийн зардал нь тус 13,872 сая төгрөг байсан (2022 онд 3,224 сая төгрөг байсан).

Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нөхцөлүүд

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Холбоотой талуудын төлсөн болон хүлээн авсан хүү нь ердийн арилжааны хүүгээр тооцогдсон. Тайлант жилийн эцсээр зээлээс бусад үлдэгдэл дүн барьцаа хөрөнгөгүй болно. 2023 болон 2022 оны 12 сарын 31-нээр бусад холбоотой талуудын өглөг эсвэл авлагын дүнд ямар нэгэн хүлээн авсан эсвэл гаргасан баталгаа байхгүй.

Банк нь НББОУС 24-ийн өөрчлөлт болох “Төрийн оролцоот байгууллагуудын хувьд шаардлагатай тодруулгын хэсэгчилсэн хөнгөлөлт” хэсгийг хэрэгжүүлсэн. Иймд төрийн оролцоот байгууллагуудтай хийсэн дангаар материаллаг бус ажил гүйлгээнүүд нь санхүүгийн тайлангийн тодруулгад тусгагдаагүй болно.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

36. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Дараах хүснэгтэнд Банкны хөрөнгө, өр төлбөрийг эргэн төлөгдөх, барагдах хугацаагаарх шинжилгээг харуулсан байна. Тодруулга 34 “Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба эх үүсвэрийн удирдлага”-аас Банкны зүгээс барагдуулах хорогдуулж тооцоогүй гэрээт үүргүүдийг харна уу.

2023 оны 12-р сарын 31	12 сараас доош мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монгол банк дахь харилцах, хадгаламж	1,239,717,159	–	1,239,717,159
Банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	272,978,143	–	272,978,143
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	–	2,387,557	2,387,557
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	73,358,454	2,173,946,995	2,247,305,449
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – борлуулахад бэлэн	11,741,770	–	11,741,770
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	–	152,750,837	152,750,837
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	1,028,154,645	183,083,187	1,211,237,832
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	–	121,038	121,038
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	10,237,465	–	10,237,465
Бусад хөрөнгө	45,714,781	–	45,714,781
Борлуулах зорилготой хөрөнгө	668,453	–	668,453
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгө	–	2,232,000	2,232,000
Үндсэн хөрөнгө	–	156,126,616	156,126,616
Биет бус хөрөнгө	–	6,788,664	6,788,664
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	–	8,263,133	8,263,133
Нийт хөрөнгө	2,682,570,870	2,685,700,027	5,368,270,897
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	326,562,335	18,110,039	344,672,374
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,989,972,461	436,852,806	3,426,825,267
Репо хэлцэл	497,224,863	103,285,314	600,510,177
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	6,356,764	–	6,356,764
Зээлээр авсан эх үүсвэр	2,640,062	350,760,166	353,400,228
Бусад өр төлбөр	33,766,096	4,807,174	38,573,270
Түрээсийн өглөг	–	8,856,935	8,856,935
Орлогын татварын өр төлбөр	10,496,995	–	10,496,995
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	–	3,228,975	3,228,975
Нийт	3,867,019,576	925,901,409	4,792,920,985
Цэвэр дүн	(1,184,448,706)	1,759,798,618	575,349,912

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

36. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

2022 оны 12-р сарын 31	12 сараас доош мян.төг	12 сараас дээш мян.төг	Нийт мян.төг
Хөрөнгө			
Бэлэн мөнгө ба Монголбанк дахь харилцах, хадгаламж	726,396,277	–	726,396,277
Банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	231,538,852	–	231,538,852
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	15,034,433	–	15,034,433
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	220,324,444	1,648,302,058	1,868,626,502
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт – арилжаалах зориулалттай	10,896,733	–	10,896,733
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	–	128,002,947	128,002,947
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	802,911,961	154,859,768	957,771,729
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	–	120,466	120,466
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	–	68,223,496	68,223,496
Бусад хөрөнгө	18,279,807	–	18,279,807
Борлуулах зорилготой хөрөнгө	12,894,113	–	12,894,113
Үндсэн хөрөнгө	–	118,046,524	118,046,524
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	–	2,848,500	2,848,500
Биет бус хөрөнгө	–	5,940,582	5,940,582
Ашиглах эрхийн хөрөнгө	–	20,573	20,573
Нийт хөрөнгө	2,038,276,620	2,126,364,914	4,164,641,534
Санхүүгийн өр төлбөр			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	275,314,281	40,218,810	315,533,091
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,849,227,620	900,132,893	2,749,360,513
Репо хэлцэл	244,486,683	88,743,530	333,230,213
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	2,286,265	–	2,286,265
Зээлээр авсан эх үүсвэр	104,437,896	130,496,241	234,934,137
Бусад өр төлбөр	19,330,649	7,029,831	26,360,480
Түрээсийн өглөг	197,130	–	197,130
Орлогын татварын өр төлбөр	1,196,135	–	1,196,135
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	–	5,334,391	5,334,391
Нийт	2,496,476,659	1,171,955,696	3,668,432,355
Цэвэр дүн*	(458,200,039)	954,409,218	496,209,179

*Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн тодорхой ангиллыг гэрээний үүрэг дээр үндэслэсэн байна. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдлүүд дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

37. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА

Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, харьцаануудыг ашиглах замаар Банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хянадаг. 2023 болон 2022 оны турш Банк нь өөрийн хөрөнгөд хөндлөнгөөс тавьдаг бүх шалгууруудыг бүрэн хангаж ажилласан.

Капиталын удирдлага

Банкны капиталын удирдлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба сөрөг цочролыг дааж чадах өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааных нь эрсдэлийн шинж чанарт орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ зохих тохируулгуудыг хийдэг.

ТӨРИЙН БАНК ХК

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА – 2023 ОНЫ 12 ДУГААР САРЫН 31

37. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Капиталын зохицуулалт

Монголбанкнаас арилжааны Банкуудын нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2022 онд 9%), өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцааг 12% (2022 онд 12%)-иас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн уг шинж чанараар нь тохируулсан хөрөнгө болон нийт капиталыг авч тооцоологдсон байдаг. Доорх хүснэгтэд толилуулсан хөрөнгийн зохистой харьцаа нь Монголбанкны журмын дагуу бэлтгэгдсэн бөгөөд СТОУС-д хамааралгүй ба 2024 оны 1-р сарын 05-ны өдөр Монголбанкинд хүргүүлсэн Банкны тайланд үндэслэсэн болно. Банкны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг доор үзүүлэв:

	2023	2022
Өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн харьцаа	21.5%	24.4%
Эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа	21.5%	24.4%
	2023	2022
	мян.төг	мян.төг
<u>I-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө</u>		
Энгийн хувьцаа	188,774,063	188,774,063
Энгийн хувьцаанд нэмж төлөгдсөн капитал	14,652,725	14,652,725
Бусад нөөц	693,669	693,669
Хуримтлагдсан ашиг	304,292,186	262,988,358
Нийт I-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	<u>508,412,643</u>	<u>467,108,815</u>
<u>II-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө</u>		
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	-	-
Нийт II-р зэрэглэлийн өөрийнхөрөнгө	<u>-</u>	<u>-</u>
Нийт капитал/капиталын суурь	<u>508,412,643</u>	<u>467,108,815</u>

12 дугаар сарын 31-ний байдлаар эрсдэлээр нь жигнэсэн хөрөнгийг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр үзүүлбэл:

%	2023	2023	2022	2022
	Хөрөнгө мян.төг	жигнэсэн мян.төг	Хөрөнгө мян.төг	жигнэсэн мян.төг
0	2,448,050,247	-	1,715,362,065	-
20	229,619,146	45,923,829	225,114,450	45,022,890
50	571,782,736	285,891,368	482,167,902	241,083,951
70	-	-	-	-
80	-	-	-	-
90	-	-	-	-
100	1,778,525,865	1,778,525,865	1,515,390,665	1,515,390,665
120	-	-	-	-
150	119,996,695	179,995,042	26,380,936	39,571,404
200	904,600	1,809,200	1,613,900	3,227,800
<i>Тохируулгууд:</i>	-	-	-	-
Бүлгийн, тархалтын эрсдэлийн сан	-	-	-	-
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн харьцаа	-	36,493,216	-	35,198,680
Гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа	-	36,747,254	-	38,179,132
Нийт	<u>5,148,879,289</u>	<u>2,365,385,775</u>	<u>3,966,029,918</u>	<u>1,917,674,522</u>

38. ТАЙЛАНГИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Банк 2024 оны 2-р сарын 19-ний өдөр оны эцсийн ашгаасаа 49.9 тэрбум төгрөгийн ногдол ашиг тараахаар зарласан. Ногдол ашгийн мэдүүлгийг Монголбанкнаас батлах ёстой байдаг бөгөөд ногдол ашиг хуваарилах зөвшөөрлийг 2024 оны 3-р сарын 7-ны өдөр Монголбанк зөвшөөрсөн.

Удирдлага нь тайлангийн өдрөөс хойш санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэх өөр бусад үйл явдал гараагүй гэж үзэж байна.

39. МОНГОЛ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Англи хэл дээр мөн бэлтгэсэн болно. Монгол, Англи хувиудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарах тохиолдолд Англи хувийг дагана.

